

La Renda Bàsica de Ciutadania

Una proposta viable
per a Catalunya

*JORDI ARCARONS,
ÀLEX BOSO,
JOSÉ ANTONIO NOGUERA
I DANIEL RAVENTÓS*

La Renda Bàsica de Ciutadania.
Una proposta viable per a Catalunya
JORDI ARCARONS, ÀLEX BOSO, JOSÉ ANTONIO NOGUERA
I DANIEL RAVENTÓS

La Renda Bàsica de Ciutadania

Una proposta viable per a Catalunya

*JORDI ARCARONS, ÀLEX BOSO,
JOSÉ ANTONIO NOGUERA I DANIEL RAVENTÓS*

La col·lecció *Polítiques* és la principal col·lecció de la Fundació Jaume Bofill. S'hi publiquen aquelles investigacions que han estat encarregades i que es consideren més rellevants pel seu interès social i polític. Les opinions que s'hi expressen corresponen als autors.

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització dels propietaris del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei.

Primera edició: abril de 2005

© Fundació Jaume Bofill, 2005
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.org
<http://www.fbofill.org>

© d'aquesta edició: Editorial Mediterrània, S. L.
Guillem Tell, 15, entl. 1a
08006 Barcelona
Tel. 93 218 34 58 – Fax 93 237 22 10
editorial@emediterrania.com
www.emediterrania.com

Disseny de la col·lecció: Martí Abril
Disseny de la coberta: Amador Garrell
Maquetació: Jordi Vives

ISBN: 84-8334-644-3
DL: B-13.949-2005

Impressió: Romanyà Valls, Capellades (Anoia)
Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Índex

PRESENTACIÓ	11
PREFACI	17
1. LA JUSTIFICACIÓ DE LA RENDA BÀSICA I LES CRÍTQUES MÉS FREQUËNTS	23
Introducció	25
· Què és la Renda Bàsica?	25
· La penetració de la proposta en el teixit social català	28
La justificació ètica o normativa	29
· La Renda Bàsica no solament és una mesura contra la pobresa	30
Algunes crítiques	36
· La Renda Bàsica incentivarà el parasitisme	37
· La Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball	41
· La Renda Bàsica és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres	43
· La Renda Bàsica consolidarà la dualització de la població laboral	43
· La Renda Bàsica només està pensada per a zones o països rics	44
· La Renda Bàsica s'oposa al dret al treball	44
· La Renda Bàsica s'oposa al manteniment de l'Estat de benestar	46
La sensatesa de les propostes socials com la Renda Bàsica	47
2. LA RENDA BÀSICA COM A PROPOSTA DE REFORMA DE L'ESTAT DE BENESTAR	49
Introducció	51
Els Estats de benestar: de "l'època daurada" a la crisi	52
· Una diagnosi de la "crisi de l'Estat de benestar"	52
· El "model nòrdic" d'Estat de benestar és una alternativa?	56
· Per què les "rendes mínimes d'inserció" tampoc no poden ser la solució?	59
Les virtuts de la Renda Bàsica com a proposta renovadora de l'Estat de benestar	63
· Alguns principis inspiradors de la filosofia de la Renda Bàsica	63
· Les virtuts concretes d'un programa de Renda Bàsica per al sistema de protecció social	67

L'articulació de la Renda Bàsica amb l'actual Estat de benestar	71
· Una tipologia de polítiques de garantia de rendes	71
· La Renda Bàsica i els “règims de benestar”: cap a un règim postproductivista	75
· Cap a un disseny institucional concret: quines prestacions actuals quedarien integrades dins un programa de Renda Bàsica?	80
La cruïlla del benestar i el camí cap a la Renda Bàsica	85
· Estratègies progressives cap a la Renda Bàsica	85
· Renda Bàsica i “govern multinivell”	91
· Conclusió: si no és una Renda Bàsica, quina alternativa?	93
3. VIABILITAT FINANCERA I IMPACTE DISTRIBUTIU D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA: UN EXERCICI DE MICROSIMULACIÓ	97
Introducció	99
Objectius i abast del model	100
Dades i mostra	102
El model de microsimulació	107
· Definició de conceptes clau	107
· Què ofereixen les simulacions?	109
Alguns exercicis de simulació: la viabilitat financera i l'impacte distributiu d'una Renda Bàsica a Catalunya	111
Conclusions	141
Addenda. Exemple de simulacions amb individus-tipus o llars-tipus	147
4. UNA APROXIMACIÓ EMPÍRICA A LA VIABILITAT POLÍTICA D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA	151
Introducció	153
Estat de la qüestió i rellevància científica	154
Marc teòric	155
Objectius i metodologia d'investigació	157
Treball de camp: resum de les entrevistes a les organitzacions	159
· Els partits polítics	159
· Organitzacions i associacions cíviques	168
· Els sindicats	176

Conclusions	180
Apèndix	184
5. EPÍLEG	185
BIBLIOGRAFIA	189
ÍNDEX ANALÍTIC	203

Presentació

La crisi de l'Estat del benestar obre molts interrogants sobre la capacitat que les societats contemporànies disposen per assolir una societat més justa en el marc de l'economia de mercat. Des de fa unes quantes dècades les reflexions sobre el present i especialment el futur dels sistemes de protecció social universals existents de manera majoritària a les societats occidentals, com a mínim des de la dècada dels cinquanta del segle passat, han estat especialment intenses. Per descomptat hi ha hagut des del pensament neoliberal un atac frontal al manteniment d'aquests models de benestar sota el pretext de la seva ineficiència econòmica i també per l'amenaça constant que segons aquest corrent neoliberal comporten als principis més elementals de la llibertat individual.

Des de l'altre extrem del pensament polític les crítiques també han plogut, certament amb una intencionalitat ben diferent. Les principals raons crítiques davant dels sistemes de protecció social originats des del pensament d'esquerra apunten que aquests sistemes s'han mostrat ineficaços per acabar amb la pobresa i amb l'estat de necessitat que viu encara molta gent. A parer d'aquest pensament, els sistemes de protecció de l'Estat del benestar estan excessivament mercantilitzats, és a dir, són deutors d'una determinada situació de preeminència de l'economia de mercat la qual els poders públics no han tingut prou capacitat per dominar.

Els darrers anys, caracteritzats per una creixent hegemonia dels pensament neoliberal en les polítiques econòmiques i socials, i també per les conseqüències de la recessió econòmica, han comportat un retrocés significatiu de l'esforç pressupostari destinat a les polítiques socials en la majoria de països. L'Estat del benestar s'ha debilitat. En els països amb uns models de protecció més forts s'ha tendit a relativitzar i afeblir el pes d'aquestes polítiques socials i en els països amb models més incipients de protecció social s'ha frenat la seva consolidació. El resultat, doncs, és de pèrdua objectiva de serveis, transferències i polítiques socials.

Cal dir, però, que en aquest escenari també ha estat rellevant la posició d'una part majoritària de la ciutadania que de forma bastant explícita ha optat per reclamar o com a mínim donar suport a les propostes de reducció de la pressió fiscal. És a dir, i com a resum, els models de benestar han vist limitats els efectius econòmics per un costat com a resultat de polítiques liberals (reducció de la pressió fiscal i reducció del pes del sector públic) i de les conseqüències de la crisi econòmica (menys creixement implica menys recaptació) i, per un altre, perquè s'han hagut d'atendre noves necessitats socials com a conseqüència de l'evolució demogràfica de la població (més gent en edat productiva passiva).

El resultat és que en els darrers anys la societat occidental, malgrat disposar de models de benestar, ha vist incrementar considerablement les desigualtats socials i la població en risc d'exclusió. En aquest escenari no gaire reconfortant és on cal ubicar la rellevància de propostes com la de la Renda Bàsica que aborda aquest llibre. La necessitat d'avançar cap a intervencions socials que garanteixin al màxim la desmercantilització i la universalització de les prestacions és el gran repte que les nostres societats tenen plantejat si el que es vol assolir és una societat més justa. Cal ser conscients que la desmercantilització i universalització de les intervencions socials en el marc d'una economia de mercat no és una equació fàcil de resoldre. Sembla clar que si l'aposta és aquesta es requeriran retocs molt rellevants en el sistema actual. D'alguna manera la incorporació de la Renda Bàsica pot comportar un nou paradigma dintre de les polítiques de prestació social en la mesura que representa un capgirament d'alguns supòsits que fins ara havien estat vigents. Un nou paradigma que situa a primer pla l'assoliment de resultats més que el plantejament teòric de drets.

L'estudi que es presenta en aquest llibre té la gran virtut d'abordar amb rigor acadèmic la viabilitat per a Catalunya de la Renda Bàsica. El treball d'Arcarons, Boso, Noguera i Raventós aporta una informació actual —les dades fiscals corresponen a l'any 2001— i contrastada que no hauria de passar per alt als nostres legisladors. Evidentment que darrere de la proposta de la Renda Bàsica es pot entreveure un compromís amb un determinat model social. Però aquest fet, consubstancial per altra banda a qualsevol proposta econòmica i social, no hauria de considerar-se com a demèrit del treball ni molt menys restar-li protagonisme a la solidesa metodològica ni al rigor de l'anàlisi. Per descomptat que no ens trobem davant d'una discussió tècnica. La proposta de la Renda Bàsica és una proposta d'una forta càrrega política i social, amb una intencionalitat evident, i que per fortuna disposa d'una anàlisi preparada rigorosament. Una proposta política d'intensitat similar a la que va comportar l'informe Beveridge als anys quaranta del segle passat i que va culminar amb l'assumpció de les bases de l'Estat del benestar modern sobre el principi de la universalització de les prestacions.

Evidentment no pretenc comparar aquesta publicació amb l'informe Beveridge però sí desdramatitzar algunes possibles lectures interessades que busquin la desqualificació de la proposta de la Renda Bàsica a partir de la seva intencionalitat política. Es podrà compartir o no la tesi de fons que sustenta la proposta de la Renda Bàsica, però qui llegeixi aquest llibre arribarà a la conclusió que el que no es pot fer és ignorar-lo ni molt menys menys-tenir-lo. Per valorar les aportacions d'aquesta proposta en el debat sobre la construcció del nostre futur social sobre la base de la igualtat i l'equitat, no cal estar necessàriament d'acord amb la proposta. La pretensió de la Fundació Jaume Bofill no és la de generar adeptes a la proposta de la Renda Bàsica, tasca que col·lectius i associacions ja estan duent a terme per altra banda, sinó la d'aportar visions sòlides de propostes concretes que ajudin al debat públic sobre un dels reptes més grans que tenim plantejats.

L'estudi que teniu a les mans compleix a bastament aquesta pretensió gràcies a la dedicació i la honestedat acadèmica dels seus autors. Ara només cal esperar que el treball sigui profitós i que el debat s'iniciï amb tota la intensitat necessària.

Jordi Sànchez i Picanyol
Director de la Fundació Jaume Bofill
Abril 2005

Prefaci

La investigació que ara presentem en forma de llibre va començar a mitjan de l'any 2003 i va finalitzar, si una investigació així acaba algun cop, a finals del 2004.

El llibre consta de 4 parts ben diferenciades que corresponen a un capítol cada una. El primer capítol tracta de forma breu dos temes importants per a la Renda Bàsica: la fonamentació normativa i les crítiques més freqüents i esteses. La proposta de la Renda Bàsica ja té força història filosòfica, econòmica, sociològica i política. En el primer capítol ens hem volgut referir més, tot i que no exclusivament, al primer tema, el filosòfic (o filosoficopolític, si es vol). Les crítiques més habituals (n'hem destacat 7: “La Renda Bàsica incentivarà el parasitisme”; “no acabarà amb la divisió sexual del treball”; “és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres”; “consolidarà la dualització de la població laboral”; “només està pensada per a zones o països rics”; “s’oposa al dret al treball” i “s’oposa al manteniment de l’Estat de benestar”) estan, si no solucionades (això podria semblar una pretensió excessiva) sí almenys contestades.

El segon capítol tracta de forma molt detallada la relació de la Renda Bàsica amb l’Estat de benestar. Algunes de les conquestes de l’Estat de benestar mantingudes al llarg de l’anomenada “època daurada” estan avui en perill com a conseqüència de l’atac que han sofert al llarg dels darrers 30 anys per part de les grans empreses transnacionals, i d’altres factors i tendències socials i econòmiques. Parts importants de les poblacions veuen empitjorades les seves condicions socials. Prenent com a punt de partida

alguns dels problemes més coneguts dels actuals Estats de benestar, aquest segon capítol relaciona aquests problemes amb el paper que podria desenvolupar la Renda Bàsica, a principis del segle XXI, per caminar cap a un nou model de protecció social. Aquesta part també analitza aquelles propostes que poden tenir algunes afinitats amb la Renda Bàsica, com ara els crèdits fiscals, l'impost negatiu sobre la renda i la renda de participació, entre d'altres, les quals es comparen amb la Renda Bàsica. El capítol també tracta de l'articulació concreta de la Renda Bàsica amb les polítiques concretes de benestar social actualment vigents, i proposa un disseny institucional viable en aquest sentit.

El tercer capítol és pròpiament *le fond de l'âme* de la investigació que presentem. És a dir, la presentació d'un model de finançament de la Renda Bàsica a Catalunya. Els autors hem tingut accés a una mostra individualitzada, degudament estratificada i anònima, de declaracions de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF) per a l'àmbit de Catalunya de l'exercici del 2000. Aquesta mostra està composta per una quantitat molt gran de declaracions: quasi 210.000. Aquest nombre de declaracions representa aproximadament el 10% de les declaracions reals d'IRPF a Catalunya. Tot i que les declaracions són de l'any 2000, s'ha fet l'actualització per a les dades de 2003, any en el qual va començar la investigació. El model de microsimulació que fem servir és capaç de realitzar un ventall amplíssim de simulacions. Això és així perquè permet partir, pel que fa a l'IRPF, o d'un tipus únic o de distints trams, i de diferents quantitats de Renda Bàsica (fins i tot el model també permet incorporar una Renda Bàsica per llar). Ens trobem, doncs, davant d'un número amplíssim de possibilitats de combinació. En aquest tercer capítol s'ofereixen només 8 exemples, força diferents per diversos motius, com una petita mostra de les seves possibilitats. Per cada exemple, també es fa un estudi detallat de l'impacte redistributiu de la renda que tindria. En definitiva, una de les preguntes que s'ha volgut contestar sistemàticament ha estat: qui guanya i qui perd amb cada exemple. Els resultats, tècnicament parlant, són francament esperançadors pel que fa al futur de la Renda Bàsica. Sense entrar aquí en més detalls, només afegirem que canviant aquesta base de dades, aquest model de microsimulació és perfectament aplicable a altres zones geogràfiques més o menys properes i amb sistemes fiscals força semblants. Aquest fet també és una de les potencialitats d'aquesta investigació que ens agradaria subratllar.

El quart i darrer capítol està dedicat al resum de les entrevistes que s'han realitzat al llarg de les darreres setmanes de l'any 2004 a representants dels sindicats majoritaris, de quasi tots els partits polítics parlamentaris (a tots se'ls ha preguntat, però alguns, molt pocs, no han donat resposta) i d'algunes associacions que, per distintes raons, juguen un paper polític o social important a Catalunya. En aquestes instructives entrevistes s'ha demanat l'opinió d'aquests partits, associacions i sindicats sobre un resum de la proposta de finançament de la Renda Bàsica presentada en el capítol tercer. Algunes de les respostes deixaran sorprès a més d'un, i totes tenen, per una raó o una altra, força interès.

Els autors volem agrair a la Fundació Jaume Bofill el finançament d'aquesta investigació i quedarem força agraïts per tots aquells comentaris, favorables o crítics, que se'ns vulgui fer arribar, que ens ajudin a millorar el treball que ara presentem i a fer-nos veure els possibles errors que puguem haver comès.

Jordi Arcarons (Universitat de Barcelona)
(jordi_arcarons@ub.edu)

Àlex Boso (Universitat Pompeu Fabra)
(alex.boso@upf.edu)

José Antonio Noguera (Universitat Autònoma de Barcelona)
(jose.noguera@uab.es)

Daniel Raventós (Universitat de Barcelona)
(danielraventos@ub.edu)

Febrer, 2005

1 La justificació de la Renda Bàsica i les crítiques més freqüents

INTRODUCCIÓ

Què és la Renda Bàsica?

La proposta de la Renda Bàsica ha rebut diversos noms: renda de ciutadania, subsidi universal garantit, ingrés ciutadà, dividend social, salari universal, etc. La Renda Bàsica ha estat definida de distintes formes, però amb un contingut molt semblant. L'associació internacional que des de 1986 defensa aquesta proposta, la *Basic Income European Network*,¹ la defineix de la següent manera: “una renda bàsica incondicionalment garantida a tothom de forma individual, sense caler comprovacions de mitjans o voluntat de treballar. És una forma de renda mínima garantida que difereix de les que existeixen ara en diversos països europeus en tres aspectes importants: a) es paga als individus i no a les llars; b) es paga independentment d'altres recursos que es puguin tenir, i c) es paga sense requerir la realització de cap treball o de la voluntat d'acceptar-lo en cas que sigui ofert.”² L'associació Xarxa Renda Bàsica, secció oficial

1. En la darrera assemblea de la BIEN, celebrada a Barcelona el 20 de setembre de 2004, es va decidir transformar-la en xarxa mundial i es va passar a dir *Basic Income Earth Network*.

2. És a dir, “A basic income is an income unconditionally granted to all on an individual basis, without means test or work requirement. It is a form of minimum income guarantee that differs from those that now exist in various European countries in three important ways: a) it is being paid to individuals rather than households; b) it is paid irrespective of any income from other sources, and c) it is paid without requiring the performance of any work or the willingness to accept a job if offered.”

de la BIEN, la defineix com “una renda modesta, però suficient per tal de cobrir les necessitats bàsiques de la vida, que es paga a cada membre de la societat com un dret, finançada per impostos o per altres mitjans i no subjecta a cap altra condició que la de ciutadania o residència. La Renda Bàsica hauria d’estar garantida i pagar-se a tothom a títol individual, independentment d’altres possibles fonts de renda que es puguin tenir, de si es treballa o no i de amb qui es convisqui.”³

És a dir, es tracta d’un ingrés que pot ser pagat per una institució jurídicopolítica d’abast superior a la d’un Estat (la Unió Europea, per exemple) o inferior (una comunitat autònoma, per exemple). La reben tant els ciutadans de l’espai geogràfic considerat com les persones residents (normalment s’afegeix que els residents han de portar un mínim de temps de residència continuada que pot ser de 2, 3 o 4 anys). En els distints models de finançament de la Renda Bàsica que s’han fet fins ara hi ha variacions de quantitat, d’edats... però en tots els casos es tracta d’una quantitat monetària que rebrien els ciutadans individualment (no per família o unitat fiscal, per exemple) i universalment sense condicions addicionals (no restringida a determinats nivells de pobresa, per exemple).

Es recordarà que en la definició de la BIEN es deia: “es paga sense requerir la realització de cap treball o de la voluntat d’acceptar-lo en cas que sigui ofert”. Tot i que es desenvolupa més l’argumentació unes pàgines més endavant, ha de quedar clar que aquesta part de la definició de Renda Bàsica no equival a fer l’afirmació que no treballar de forma remunerada equival sempre a no fer res. Pot equivaler a no fer res en alguns casos, efectivament, si es vol viure en unes condicions de molta austeritat, però no en tots: també pot equivaler a estar desenvolupant treball domèstic o treball voluntari.

“Es paga independentment d’altres recursos que es puguin tenir”, deia una part de la definició apuntada de la *Basic Income European Network*. Efectivament, a diferència dels subsidis condicionats a un nivell de pobresa o de situació, la Renda Bàsica la rep igual un ric que un pobre. Això pot resultar sorprenent a moltes persones quan llegeixen o s’assabenten d’aquesta característica (especialment distintiva, per cert) de la Renda Bàsica. Si la Renda Bàsica és concebuda de forma universal (una característica pròpia de la Renda

3. Veure <http://www.nodo50.org/redrentabasics/textos/index.php?x=1>.

Bàsica) exclou qualsevol altra condició que la de ciutadania o residència: sexe, riquesa, competència, excel·lència moral, per posar només quatre exemples de condicionalitats. Addicionalment, i de forma independent de les justificacions normatives que més endavant es tractaran amb un cert deteniment, cal afegir que els subsidis condicionats, especialment pel seu caràcter condicionat, precisen de controls administratius que, fins i tot en el cas de funcionar bé (és a dir, sense corrupcions o ineficiències afegides) resulten molt costosos. Afegim que el sentiment d'estigmatització associat als subsidis condicionats que tenen bona part dels seus beneficiaris (característica ben destacada pels treballadors socials que estan tractant directament amb la pobresa) és un argument addicional a favor de la Renda Bàsica. Però també afegirem una raó tècnica força important reconeguda fins i tot per alguns dels seus crítics, es tracta de la següent: la Renda Bàsica supera molt bé les conegudes trampes de la pobresa i de l'atur, associades als subsidis condicionats. Però fins i tot admetent el que hem apuntat fins aquí, encara hi pot haver qui consideri inadmissible que una Renda Bàsica sigui també percebuda pels més rics. Si es parteix de l'error que tot quedaria com ara i a més hauria d'afegir-se una Renda Bàsica, aquesta reticència tindria tot el sentit del món. Però precisament esperem demostrar en el capítol tercer d'aquest estudi que no és el cas. Totes o quasi totes les propostes de finançament sensat treuen als més rics més diners dels que reben com a Renda Bàsica. En unes altres i senzilles paraules: els més pobres sempre guanyen, els més rics sempre perden, amb una Renda Bàsica. En el capítol tercer exposem de forma detallada un exemple de finançament que corrobora de forma clara i contundent això que acabem d'afirmar.

La forma de convivència tampoc ha d'influir en la percepció de la Renda Bàsica.⁴ “Sense importar amb qui convisqui”. Com que és individual, la Renda Bàsica és independent de la forma de convivència escollida: parella heterosexual tradicional, parella homosexual, distintes generacions en la mateixa llar, grup d'amics...

4. Tot i que hi ha propostes que afegeixen una Renda Bàsica per llar (per tal de no penalitzar a la cada cop més gran proporció de la població que viu sola). Per exemple, va en aquest sentit la ponència que va presentar Luis Sanzo en el I Simposi de la Renda Bàsica celebrat a Barcelona el 8 de juny de 2001: “Líneas de actuación para el impulso de una Política de Garantía de Ingresos” (Sanzo, 2001). I també la proposta de finançament que aquest mateix autor amb Rafael Pinilla han fet pel conjunt del territori de l'Estat espanyol i titulada “La Renta Básica: para una reforma del sistema fiscal y de protección social”. (Pinilla i Sanzo, 2004).

Pel que hem dit fins aquí, és clar que la Renda Bàsica no s’ha de confondre amb mesures (algunes conegudes pràcticament i altres només conegudes teòricament) com ara les Rendes Mímines d’Inserció de moltes comunitats autònomes o de França, o l’Impost Negatiu sobre la Renda, o d’una subvenció d’un capital inicial per als joves.⁵ Ni amb la “Renda Bàsica” que concedeix el Govern Basc.⁶

La penetració de la proposta en el teixit social català

La Renda Bàsica és exactament des de finals de 1999 o principis de 2000 una proposta social que han hagut de contemplar, estudiar i sobre la qual han hagut de dir la seva opinió bona part de partits i sindicats de la nostra nació. Abans d’aquesta data només havia estat motiu d’atenció per part d’algunes persones o de grups petits. Pocs mitjans de comunicació s’havien interessat per aquesta proposta social. Però va ser a principis de 2000 que no solament els partits i els sindicats es van interessar per la Renda Bàsica sinó que algunes associacions i moviments socials també van prendre una postura favorable o contrària. Fins i tot un plenari del Parlament de Catalunya va debatre (el maig de l’any 2002) una proposta de llei d’una Renda Bàsica per a la ciutadania de Catalunya, presentada per Esquerra Republicana de Catalunya i Iniciativa per Catalunya Verds. Una mostra molt comprimida de l’interès dels partits polítics per la proposta pot ser aquesta: Esquerra Republicana de Catalunya va dedicar a finals de 2001 una reunió del seu grup parlamentari a discutir sobre la Renda Bàsica amb alguns experts; Iniciativa per Catalunya Verds va dedicar una jornada de reflexió teòrica sobre la Renda

.....
5. Hi ha similituds entre la Renda Bàsica i l’Impost Negatiu sobre la Renda. Però també hi ha unes diferències importants. Aquestes diferències estan molt ben resumides a Van Parijs (2000b); i recollit en traducció castellana a Van Parijs (2002). També hi ha similituds entre la Renda Bàsica i una subvenció d’un capital inicial per als joves, però també hi ha diferències importants de justificació normativa i d’implantació tècnica. La idea d’una subvenció d’un capital inicial per als joves és la de rebre una quantitat única (s’ha parlat de 80.000 dòlars i de 10.000 lliures esterlines, com a quantitats de referència) a cada persona quan complís la majoria d’edat. Aquesta subvenció es finançaria mitjançant els fons obtinguts d’un impost de nova creació sobre les successions. Veure Ackerman i Alstott (1999); i, per a una introducció breu i clara, Nissan i Le Grand (2004).

6. Aquesta “Renda Bàsica” de la Comunitat Autònoma Basca és una renda dirigida a determinades situacions de pobresa, similar a les rendes mínimes d’inserció d’altres comunitats autònomes, si bé és veritat que d’una generositat molt més elevada que la resta.

Bàsica el gener de l'any 2002; el Partit dels Socialistes de Catalunya va organitzar el 3 de juny de l'any 2003 una jornada íntegrament dedicada a la Renda Bàsica (una jornada que va comptar amb la presència de diversos polítics i estudiosos d'aquesta proposta social). I, més recentment encara, el govern tripartit de la Generalitat de Catalunya va incorporar en el punt 5.5 del seu programa la Renda Bàsica de ciutadania quan es diu: "Redefinir la Renda Mínima d'Inserció tendint a fer-la esdevenir una renda bàsica de ciutadania tot estudiant les diferents propostes d'implantació progressiva".⁷

El 9 de desembre de 2004 es va fer una reunió en els locals del Parlament de la nació catalana entre alguns membres de la Xarxa Renda Bàsica amb tres consellers i quatre alts càrrecs del Govern de la Generalitat de Catalunya⁸ en la qual, al llarg de quasi dues hores, es va tractar un projecte de finançament de la Renda Bàsica a Catalunya basat en aquesta investigació. Finalment, el 24 de gener de 2005 Esquerra Republicana de Catalunya va presentar al Parlament espanyol un Projecte de llei retocat, però en essència el mateix que el debatut al Parlament català el maig de 2002.

LA JUSTIFICACIÓ ÈTICA O NORMATIVA

La Renda Bàsica ha estat objecte de distintes estratègies de justificació ètica o normativa. Tot i que hi ha defensors de la Renda Bàsica que no tenen entre les seves prioritats la justificació normativa (sigui perquè només volen prestar atenció al finançament, o als efectes sobre el mercat de treball, o per qualsevol altre motiu), en general podem afirmar

7. Potser calgui afegir com a dades addicionals que la consellera de Benestar Social, Anna Simó, i el conseller d'Economia, Antoni Castells, van participar en distintes sessions del X Congrés de la BIEN, realitzat a Barcelona el setembre de 2004 i són bons coneixedors de la Renda Bàsica. És significatiu també, dins d'aquest apartat sobre la penetració social de la Renda Bàsica a Catalunya que dels quatre simposis de la Renda Bàsica que s'han realitzat fins ara (principis del 2005), tres s'han fet a Barcelona (2001, 2003 i 2004). Només el segon, que es va fer a finals de l'any 2002, va desplaçar-se a Vitòria, on va fer-se amb la col·laboració del Govern Basc.

8. Exactament els assistents van ser, per part del Govern de la Generalitat: els consellers Antoni Castells i Josep Maria Rañé, la consellera Anna Simó, Martí Carnicer (Secretari General d'Economia i Finances), Santiago Esteva (Director General d'Economia Cooperativa Social i d'Autoocupació), Martí Masferrer (Director General de l'ICAS) i Antoni Segarra (Secretari General de Benestar i Família). I, per part de la Xarxa Renda Bàsica, els autors d'aquest estudi: Jordi Arcarons, Àlex Boso, José Antonio Noguera i Daniel Raventós.

sense torçar gaire la història d'aquesta proposta social que hi ha hagut una forta preocupació per proveir-la d'una justificació ètica robusta. Aquests "altres aspectes" (sigui el finançament, la viabilitat política, etc.) no tindrien cap sentit si, prèviament, s'hagués mostrat que la Renda Bàsica és una proposta que no supera l'obstacle ètic. En unes altres paraules: si la Renda Bàsica és una proposta social que no supera la justificació normativa, no cal passar al tractament d'altres aspectes. És per això que els autors d'aquest estudi creiem que ens hem d'aturar una mica precisament en aquest punt.

La Renda Bàsica no solament és una mesura contra la pobresa

De justificacions normatives n'hi ha hagut un bon grapat. La majoria són liberals en el sentit acadèmic (i més precisament encara: liberalacadèmiques tal com s'entén en el món anglosaxó). Potser calgui aclarir que el terme "liberal" tal com l'empren molts autors i estudiosos de les teories de la justícia contemporània és força diferent al concepte històric. Dificilment el liberalisme històric políticament hagués pogut mai justificar una Renda Bàsica. Potser les més reeixides siguin les justificacions basades en la teoria liberalpropietarista de Robert Nozick, en la liberaligualitarista de John Rawls i, sense cap dubte, en la de la llibertat real de Philippe Van Parijs.⁹ Des del camp normatiu republicà n'hi ha hagut menys. Només ens limitarem a exposar les dues darreres, és a dir, la de la llibertat real (perquè ha estat realitzada pel defensor de la Renda Bàsica més conegut internacionalment) i la republicana perquè és la més autòctona ja que ha estat treballada per autors catalans.

Cal dir, prèviament, que la Renda Bàsica no solament és una mesura que intenta combatre la pobresa. Ho és també, efectivament, però l'interès que ha despertat en alguns polítics, activistes socials i acadèmics ve perquè es tracta d'una mesura que pretén incrementar la llibertat real o llibertat com a no-dominació (la formulació depèn dels autors).¹⁰

9. Per a un resum d'aquestes tres justificacions normatives de la Renda Bàsica, pot veure's Raventós (1999). La justificació liberal més acurada, sistemàtica i específica de la Renda Bàsica és, de ben segur, Van Parijs (1995a).

10. Per a una distinció entre la concepció de la llibertat real i la de la llibertat republicana, vegi's la nota 12 de Casassas i Raventós (2005).

LA DEFENSA DE LA LLIBERTAT REAL

La teoria de Van Parijs és liberal i igualitària. Liberal perquè aprova l'autopropietat i d'aquesta manera protegeix de forma segura “drets de llibertat dels agents”.¹¹ I és igualitària perquè defensa una forma de propietat social dels recursos naturals i una idea rawlsiana d'igualtat d'oportunitats.¹² És una teoria que exercita l'anomenat “equilibri reflexiu”, és a dir, el contrast i ajust mutu de les teories normatives que elaborem i les intuïcions morals que alimentem.

Una societat justa és una societat lliure, o dit d'una altra manera, si la llibertat està ben distribuïda, llavors estem davant d'una societat justa. Però Van Parijs no s'està referint a la llibertat formal sinó a la *llibertat real*. Quan parla d'aquest darrer concepte aquest autor es refereix a disposar dels mitjans (no solament la formalitat del dret a disposar-ne) per poder fer qualsevol cosa que poguéssim voler fer. La llibertat real és una concepció de la llibertat que, efectivament, inclou la llibertat formal. Diu Van Parijs: En una societat lliure de forma real *a*) existeix una estructura de drets que està ben protegida, i que inclou la propietat d'un mateix, és a dir, que tot membre de la societat “és propietari del seu propi cos (i ànima)”;¹³ *b*) existeix una diversitat no dominada en tot allò que fa referència a les dotacions totals assignades a les persones, és a dir, una certa compensació per la loteria genètica (l'exigència de la diversitat no dominada tracta de captar el fet de l'existència de desigualtats naturals derivades de l'atzar o la loteria genètica, i resulta satisfeta quan no existeix cap persona que disposi d'una dotació total de recursos, interns i externs, que sigui de forma unànime preferida a la dotació total d'una altra persona), i *c*) les oportunitats estan distribuïdes de forma *leximin*, és a dir, de forma tal que “la persona que té menys oportunitats té encara unes oportunitats que no són menors que aquelles de les quals gaudeix una persona amb menys oportunitats sota qualsevol altra disposició realitzable; en cas que existeixi una altra disposició possible, que sigui igual de bona per a la persona amb les menors

11. Vallentyne (2003).

12. En més d'una ocasió (per exemple, a Van Parijs, 1995b) aquest autor s'ha referit a les possibilitats quasi oposades (de la dreta a l'extrema esquerra) que es donen en la interpretació del pensament de Rawls.

13. Van Parijs (2003: 202).

oportunitats, llavors la següent persona millor col·locada d'aquesta societat lliure ha de tenir unes oportunitats que no han de ser menors que la segona persona en l'escala d'oportunitats en aquesta disposició, i així successivament.”¹⁴

El primer principi té prioritat sobre el segon i el segon sobre el tercer. Aquesta ordenació és “tova” (*softness*). Això significa “que una millora més gran de la satisfacció d'un principi inferior pot justificar un deteriorament més petit de la satisfacció d'un principi superior”.¹⁵

En unes altres paraules, per aquest autor, ens trobem davant d'una societat màximament lliure si aquesta societat respecta la llibertat formal, compensa les diferències naturals de talents que hi puguin haver i en la qual els drets de propietat són definits de manera que permetin una distribució *leximin* de les oportunitats.

La justificació de la Renda Bàsica, segons aquesta teoria de la justícia distributiva, pot ser resumida de la següent manera: si es tracta de la llibertat real (no solament la formal, tot i que aquesta resta inclosa en l'anterior, com ja s'ha apuntat) s'han de garantir els mitjans per tal d'assolir allò que els drets ens possibiliten, llavors es tracta de garantir uns ingressos tan alts com sigui possible per a tothom. Es tracta de garantir un poder adquisitiu amb independència del pla de vida que cadascú pugui tenir (i que divergirà, és clar, segons la persona). En les condicions socioeconòmiques de principis del segle XXI, el mitjà més adequat és la Renda Bàsica.

LA DEFENSA REPUBLICANODEMOCRÀTICA

Hi ha variants republicanes de caràcter elitista o oligàrquic i variants democrático-radicals. Des d'Aristòtil fins a la Revolució Francesa, el republicanisme “clàssic” es va caracteritzar pel fet de ser fortament propietarista, perquè la propietat aportava l'existència material ciutadana. Qui era propietari, qui tenia els recursos per poder viure sense haver de demanar permís a uns altres, qui no depenia d'un altre, en definitiva,

14. Van Parijs (1995a: 45).

15. Van Parijs (2003: 202).

era un home lliure. Què hem d'entendre per propietat?¹⁶ *A* és el propietari d'un recurs productiu o d'una empresa *X* quan *A* té:

- a)* Un dret d'ús sobre *X* de manera que resulta il·lícit que un tercer, *B*, pugui interferir en l'ús que d'*X* fa *A*.
- b)* Un dret d'exclusió segons el qual un tercer, *B*, només pot usar *X* si ho fa amb el permís d'*A*.
- c)* Un dret de transferència i alienació: *A* sempre pot transferir o alienar a voluntat (en el mercat) els drets anteriorment citats a terceres persones. Implica que *A* té dret a treure ingressos d'*X*.
- d)* Un dret de compensació pel qual si un tercer, *B*, usa o fa malbé *X* sense un permís previ d'*A*, aquest darrer té dret a rebre una compensació de *B*.
- e)* Tots aquests drets estan protegits per l'autoritat pública legalment constituïda.

Tal com hem deixat apuntat, el republicanisme clàssic considera lliure aquell home (la tradició republicana no considera les dones com a iguals fins a la Revolució Francesa i això només en el cas d'alguns pocs dirigents revolucionaris i amb força reticències) que té l'existència social autònoma garantida. Tenir una propietat n'era la traducció pràctica. Esclaus domèstics, camperols dependents, criats... no són republicanament lliures perquè, precisament, no tenen cap propietat que els garanteixi una existència social autònoma.

La concepció de la llibertat republicana (o llibertat com a no-dominació) entén que l'individu *X* domina l'individu *Y* si, i només si, té cert poder sobre l'individu *Y*, en particular, un poder d'interferència fundat arbitràriament.¹⁷ Més detalladament, en la tradició històrica republicana, *X* és lliure en la vida social si:

- a)* Té alguna propietat que li permeti poder viure sense dependre d'un altre, és a dir, que gaudeix d'una existència social autònoma.

16. Seguim de molt a prop Bertomeu i Domènech (2005).

17. Veure Pettit (1999), però molt especialment el ja citat treball de Bertomeu i Domènech (2005), d'on prenem algunes formulacions textuais.

- b) Ningú pot interferir arbitràriament en el seu àmbit d'existència social autònoma, és a dir, sobre la seva propietat.
- c) La república pot interferir lícitament en l'àmbit de l'existència social autònoma d'X, sempre que X tingui una relació política igual amb tots els altres ciutadans lliures.
- d) No és lícita aquella interferència (ja sigui d'un particular o de la república) en l'àmbit de l'existència social privada d'X que malmeti greument o faci perdre a X la seva autonomia social, posant-lo a la mercè d'uns tercers.
- e) La república està obligada a interferir en l'àmbit d'existència social privada d'X, si aquest àmbit privat capacita X per poder obstaculitzar amb possibilitats d'èxit a la república el dret d'aquesta a definir el bé públic.
- f) El nucli dels seus drets constitutius no poden ser arrabassats per ningú, ni ell mateix pot alienar (és a dir, donar o vendre) a voluntat sense perdre la condició de ciutadà lliure.

La igualtat, republicanament entesa, ve derivada de la llibertat en un sentit molt precís: la reciprocitat en la llibertat. Lliure és aquell que no necessita el permís d'uns altres per viure quotidianament, i que tracta els altres i és tractat pels altres amb igualtat, que gaudeix de l'existència material ciutadana. Recíprocament lliures, iguals per tant.¹⁸

En les condicions demogràfiques i econòmiques de principis del segle XXI la propietat, literalment parlant, no es pot universalitzar.¹⁹ Sí, emperò, es pot dotar tothom de les condicions materials que els permeti la seva existència social. La proposta de la Renda Bàsica n'és l'instrument. Vegem-ho més detingudament.²⁰

La propietat, normalment de la terra, que possibilitava les condicions materials d'existència, quan a principis de 2005 hi ha més de 6.100 milions de persones al nostre

18. Veure Domènech (2004), per a un tractament magistral de la llibertat republicana.

19. Evidentment, no som dels que pensem que el fet de tenir unes poques accions d'una societat anònima (propietat que, efectivament, tenen molts milions de persones almenys als països més rics) converteixi els seus posseïdors en "propietaris" en el vell sentit republicà, és a dir, en el de proveir d'una existència social autònoma garantida.

20. Es pot trobar un desenvolupament més detingut, per exemple, a Raventós (2002) i Casassas i Raventós (2005).

planeta no compliria el mateix paper que va complir per a un percentatge petitíssim d'aquest gran nombre d'habitants. No cal dir que hi ha raons econòmiques ben poderoses que addicionalment fan desaconsellable prendre en consideració la proposta de forma seriosa. La Renda Bàsica, segons la definició més amunt apuntada, oferiria²¹ les condicions materials d'existència social a tota la població que abastés.

La majoria de persones pertanyem a un o diversos grups de vulnerabilitat. Per grup de vulnerabilitat s'ha d'entendre un conjunt de persones que tenen en comú la possibilitat d'interferència arbitrària (i més amunt hem vist amb una mica de deteniment que significa això) per part d'altres grups o d'alguna persona en particular. Pel cap baix, una Renta Bàsica significaria:

- a) La supressió dels 700.000 pobres que hi ha actualment a Catalunya (si agafem i arrodonim el criteri del 50% de la renda mitjana, cosa que fa uns 5.000 euros l'any). El gran grup de vulnerabilitat que representen els pobres veuria limitades les possibilitats d'interferències arbitràries per part d'altres persones o grups.
- b) Permetria al grup de vulnerabilitat format per bona part dels treballadors assalariats guanyar en poder de negociació davant dels empresaris²² (en altres paraules: tindrien un poder contractual molt més fort que ara). Aquest augment del poder de negociació es traduiria, és clar, en un augment de la llibertat republicana de no dominació pel fet de limitar, per l'existència mateixa de la Renda Bàsica, les possibilitats d'interferències arbitràries per part de l'empresari o dels seus representants.
- c) Augmentaria la capacitat de resistència, és a dir, la possibilitat de no haver de dir que "sí" quan es vol dir que "no", d'aquest immens grup de vulnerabilitat format per les dones. Una gran part de dones depenen econòmicament dels seus marits, pares o

21. Sempre que fos d'una quantitat diguem-ne mínimament generosa, amb tot el que d'imprecisió té aquesta expressió. Però en el capítol sobre finançament parlem amb molts detalls de diverses quantitats. És interessant també, tot i que l'autor no parla en aquest text de la Renda Bàsica, la formulació que diu "la falta de diner és falta de llibertat": Cohen (2000).

22. Un tractament de com afectaria la Renda Bàsica el poder de negociació dels treballadors pot trobar-se a Casassas i Raventós (2003).

companys sentimentals. La possibilitat de tenir una certa independència econòmica (en tot cas molt més gran que ara) per part d'un bon nombre de dones, permetria també l'allunyament d'interferències arbitràries per part dels seus marits, amants o companys sentimentals. Afirmació que no inclou ni molt menys la d'assegurar que amb la Renda Bàsica la desigualtat de sexe quedaria abolida. El que afirmem és que, *ceteris paribus*, una bona porció de dones tindria unes possibilitats molt més grans que ara per poder contrarestar les interferències arbitràries relacionades amb la dependència econòmica de persones de l'altre sexe.

ALGUNES CRÍTQUES

Aquestes estratègies de fonamentació normativa de la Renda Bàsica com les dues que hem ressenyat, i ja hem dit que n'hi ha d'altres, parteixen d'una idea que fa anys Van Parijs va resumir així: la Renda Bàsica havia de passar primer l'escull normatiu, i només si el passava amb èxit, calia veure si passava l'escull tècnic. És a dir, només si la Renda Bàsica demostrava ser justa (i aquí "justa", creiem que no cal insistir que sempre dependrà dels criteris de justícia o de l'ideari normatiu del qual partim), valia la pena intentar demostrar que, a més, era tècnicament (és a dir, econòmicament) possible. Precisament, bona part d'aquest treball està dedicat a aquest segon escull, la fonamentació tècnica, el finançament per a Catalunya d'una Renda Bàsica. Però abans de passar al finançament d'una Renda Bàsica a Catalunya, és a dir, el segon escull per continuar emprant l'argot que seguim, creiem que pot ser força útil fer referència a algunes de les objeccions o crítiques més habituals i esteses que s'han utilitzat contra la Renda Bàsica. Més exactament, ens volem referir a les crítiques següents: 1) la Renda Bàsica incentivarà el parasitisme. Seria més equitatiu exigir alguna cosa a canvi (treball de cura dels altres, treball social...), mai de forma incondicional, 2) la Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball, 3) la Renda Bàsica és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres pel fet que tothom rep la mateixa quantitat de Renda Bàsica, 4) la Renda Bàsica consolidarà la dualització de la població laboral, 5) la Renda Bàsica només està pensada per a zones o països rics, 6) la Renda Bàsica s'oposa al dret al treball (i a les virtuts del treball assalariat), i 7) La Renda Bàsica s'oposa al manteniment de l'Estat de benestar. Anem a fer un

repàs d'aquestes crítiques perquè fer-ho ens ajudarà a aclarir força altres aspectes de la Renda Bàsica.²³

La Renda Bàsica incentivarà el parasitisme. Seria més equitatiu exigir alguna cosa a canvi (treball de cura dels altres, treball social...), mai de forma incondicional

Per la importància d'aquesta crítica, li dedicarem una mica d'espai. Aquesta és una crítica que sembla aparentment forta, però que en realitat resulta de les més febles. No hi ha la menor base empírica, a partir del coneixement disponible sobre reaccions en situacions evidentment no presidides per l'existència d'una Renda Bàsica però sí equiparables en alguns aspectes com tot seguit s'exemplificarà, per poder assegurar que una Renda Bàsica motivaria un increment del parasitisme (entenent per aquest concepte aquell estat segons el qual qui hi cau obté un benefici, però deriva parcialment o totalment el cost cap a una altra persona).

Acostuma, creiem que de forma completament injustificada, a considerar-se el treball assalariat (o més àmpliament, el treball amb remuneració monetària) com l'única forma de treball. Considerar que és l'única significa estipular que altres activitats com ara el treball domèstic o el treball voluntari, ambdós no remunerats monetàriament no són treball. La tipologia més ajustada creiem que és la següent: 1) treball amb remuneració de mercat, 2) treball domèstic i 3) treball voluntari.

El treball amb remuneració al mercat rep en alguna ocasió la denominació d'ocupació. Més enllà de les paraules, es vol apuntar aquí una activitat (realitzada encara que

23. Altres crítiques que fan referència als altíssims costos de finançament que farien impossible la viabilitat d'una Renda Bàsica, les deixem de banda perquè justament el nucli d'aquest treball intentarà mostrar que això no és així de cap manera. Deixem també altres crítiques que han despertat cert interès entre la comunitat filosòfica, especialment la crítica de la no reciprocitat, que ja fa anys que dura, perquè comportaria un desenvolupament força més extens que les altres. Per a un bon resum de les posicions contràries a la Renda Bàsica per la seva falta de reciprocitat, vegeu White (1997 i 2003a). Per la "crítica a la crítica de la manca de reciprocitat de la Renda Bàsica", és a dir, per la posició que defensa que la Renda Bàsica garanteix millor que altres mesures la reciprocitat, vegeu Widerquist (1998).

sigui en el passat) que permet accedir a una font de renda. Aquesta font de renda serà un salari si el perceptor és una persona amb una ocupació dependent d'una altra, un benefici si la rep una persona propietària de mitjans de producció o una pensió si la persona ja s'ha retirat de l'activitat laboral remunerada.

El treball domèstic²⁴ té moltes definicions. Malgrat tot, hi ha unes constants en totes les definicions que al·ludeixen a l'activitat realitzada a la llar, a tasques desenvolupades en relació amb la cura dels menors i dels més grans de la casa, etc. De totes aquestes és possible sintetitzar una definició com la següent: el treball domèstic és el que es desenvolupa a la llar per a la cura dels altres i la pròpia, i comprèn activitats com ara la neteja, la preparació d'aliments, la compra, la cura dels menors i els més grans, així com la dels malalts de la família o unitat de convivència. La definició més clàssica de producció domèstica —té més de 70 anys— i sobre la qual s'han realitzat moltes altres definicions és la de Margaret Reid.²⁵ Segons aquesta definició, la producció domèstica inclou “les activitats no remunerades exercides per i per als membres de la família, activitats que poden ser reemplaçades per productes mercantils o serveis remunerats quan circumstàncies com ara els ingressos, la situació del mercat i les preferències permeten delegar serveis a una persona aliena a la família”.

Més detingudament, és interessant apuntar les següents característiques del treball domèstic: *a*) Utilitza mercaderies, adquirides en el mercat o en els serveis oferts per les administracions públiques, per tal de produir uns béns i uns serveis destinats al consum (autoconsum) de la llar, no a l'intercanvi, *b*) No hi ha retribució monetària, *c*) L'objectiu fonamental és la reproducció de la força de treball (una conseqüència

24. També treball reproductiu. Més recentment també s'ha encunyat el concepte de treball “de cura dels altres”. Aquesta darrera definició vol subratllar la realització d'algunes activitats necessàries per al manteniment de la família fora de la llar. En el nostre context, aquesta diferenciació no té gaire interès i per això, feta aquesta distinció, l'obviarem. En un altre ordre de coses, és oportú apuntar que un recent estudi de l'Institut Català de la Dona indicava que el PIB català s'incrementaria el 65,9% (any 2000) si es comptabilitzès el treball domèstic no remunerat. Aquest percentatge està en perfecta sintonia amb molts altres estudis que sobre la mateixa qüestió s'han realitzat en altres països i anys.

25. Reid (1934).

immediata és la reducció dels costos de subsistència), i d) Es produeix en condicions en les quals la persona que el realitza estableix el propi control sobre ritme i horaris.

Per treball voluntari s'ha d'entendre l'ocupació del temps propi en activitats dedicades als altres sense remuneració i que no forma part del treball domèstic, més amunt definit. El treball voluntari abasta camps tan diversos com els serveis socials, l'assistència sanitària, l'educació, etc. Les persones que fan treball voluntari el dediquen a malalts mentals, gent gran, discapacitats, infectats de SIDA, dones violades, etcètera. Un treball voluntari no té remuneració monetària o en espècie, però pot tenir moltes i gratificants retribucions internes.

Com s'ha apuntat més amunt, a l'inici del capítol, no realitzar un treball remunerat no equival sempre a no fer res. Efectivament, pot equivaler a no fer res en alguns casos, però no en tots: també pot equivaler a estar desenvolupant treball domèstic o treball voluntari.

Es disposa de dades de les moltes hores extraordinàries que força treballadors fan a multitud d'empreses. Es disposa de dades sobre milers de treballadors que han estat objecte de prejubilacions (ara no ens interessa si per pressions de la seva empresa o per voluntat pròpia quan se'ls ha ofert aquesta possibilitat). Les hores extraordinàries es fan després d'una jornada laboral normal. Bona part de les hores extraordinàries es fan per poder gaudir d'un poder adquisitiu addicional, però no perquè s'estigui passant una situació de penúria. Evidentment, alguns casos hi haurà, però no és en qualsevol cas el gruix de la situació. Agafem el segon cas, les prejubilacions. Molts treballadors de grans empreses²⁶ i bancs poden prejubilar-se a una edat que en alguns casos no supera els 50 anys. Es tracta de persones físicament i psicològicament en plena forma. Moltes d'aquestes persones estan treballant en altres feines (la llei permet una varietat molt gran de possibilitats respecte a aquest tema) pocs dies o setmanes després de la prejubilació. Agafant els dos exemples, què ens fa pensar que amb una Renda Bàsica la

26. Que les prejubilacions siguin només ofertes per les grans empreses, les úniques que s'ho poden permetre, mentre que la major part d'empreses no poden fer-ho, que és on treballa la major part de la classe treballadora, és una situació completament arbitrària que no ha merescut gaire atenció.

gent tindria més incentius per al parasitisme? Més concretament, si amb salaris propis d'una jornada laboral completa es fan hores extraordinàries, si amb prejubilacions de 1.500, 2.000 i 2.500 euros mensuals la gent vol seguir treballant assalariadament, què pot justificar que pensem que amb una Renda Bàsica de menys de 500 euros mensuals (com s'exposarà més endavant amb més detall) el parasitisme camparia a cor què vols?

Però anem a la segona part de la crítica, la que diu que la incondicionalitat no és tan equitativa com exigir alguna cosa a canvi. Aquesta “cosa a canvi” podria ser algun tipus d'activitat que hom considerés útil socialment (sense entrar ara en la dificultat de definir amb precisió el “treball socialment útil”), com seria el cas del treball voluntari, el treball domèstic, la formació... El nom més comú que ha rebut aquesta renda a canvi d'un treball considerat socialment útil és el de “renda de participació”. L'autor més conegut que defensa aquesta “renda de participació” és Anthony Atkinson. Tot i que és una mesura que sembla fins i tot més raonable que la Renda Bàsica perquè aparentment evitaria el parasitisme, fixem-nos en aquests dos problemes: *a)* l'exèrcit de controladors que suposaria la Renda de participació, i *b)* l'estímul al frau que comportaria. Desenvolupem una mica ambdós aspectes. Condicionar l'obtenció d'una renda per part de l'Estat a la realització d'alguna activitat (sigui la que sigui) significa, si és que aquesta condicionalitat ens la prenem seriosament, crear un exèrcit molt nombrós de persones que es dediquin a controlar si les persones que estan rebent la renda esmentada mereixen rebre-la o no. És a dir, han de controlar que, per exemple, es tingui cura de les persones grans de la llar, o que s'està participant en l'educació dels fills, o que es va regularment a l'associació del barri dedicada a la lluita contra la sida... Aquest exèrcit de controladors costa molts diners, es miri com es miri. Passem al segon problema, l'estímul al frau que comportaria aquesta renda de participació. Com tota assignació condicionada (a diferència de la Renda Bàsica) a la realització d'una activitat, tothom que rebés aquesta renda de participació tindria una motivació molt intensa per simular, encara que realment no es fes res, que s'està desenvolupant l'activitat... per la qual rep precisament la renda de participació. L'incentiu per fer frau (simular una activitat per rebre una assignació condicionada sense estar-la realitzant) seria molt gran. Resumint, allò que aparentment sembla més “raonable”, és a dir, condicionar la renda a una participació d'utilitat social, es pot convertir, si ho agafem

seriosament, en quelcom menys avantatjós que la Renda Bàsica en dos camps molt precisos: cost immens en controladors i incentiu al frau.²⁷

La Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball

Efectivament, la Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball (entenent com a tal la immensa desproporció en la dedicació al treball domèstic de les dones respecte als homes). Tampoc acaba amb la divisió sexual del treball l'assegurança d'atur, l'habitatge social ni la sanitat pública, per posar només tres exemples dels centenars que es podrien posar. Però no per això criticarem l'assegurança d'atur, l'habitatge social i la sanitat pública (poden ser mesures criticades, efectivament, però no pel fet de no acabar amb la divisió sexual del treball).

Algunes consideracions addicionals poden ser que totes les dones no es troben en la mateixa situació social. No sembla molt discutible que una Renda Bàsica conferiria a bona part de les dones una independència econòmica de la qual actualment no gaudeixen, cosa que permetria que millorés la seva situació. Cal aclarir d'entrada que, malgrat que no rebin cap mena de remuneració monetària a canvi, la major part de les dones treballa.²⁸

Més que perjudicar, creiem que la Renda Bàsica podria afavorir una certa distribució de les tasques domèstiques, tot deixant ben clar el que ja hem apuntat una mica més amunt: la Renda Bàsica no acabarà per si sola amb la divisió sexual del treball.

Les raons fonamentals per les quals té sentit pensar que una Renda Bàsica afavoriria de forma molt especial les dones són dues. En primer lloc, cal assenyalar que les vir-

27. Altres propostes menys interessants encara com ara el “servei ciutadà” o “treball cívic”, entre els defensors del qual es troba el sociòleg Ulrich Beck, no val la pena comentar-les perquè els problemes encara són de més importància que en la “renda de participació”. Veure per a una crítica sistemàtica d'aquestes propostes Noguera (2004).

28. Veure en l'apartat anterior, el tractament sobre els tres tipus de treball. En aquesta part ens hem basat en el fullet de la Xarxa Renda Bàsica, 2000.

tuts atribuïdes a la Renda Bàsica en oposició als subsidis i prestacions condicionats són especialment oportunes per a les dones. En segon lloc, la Renda Bàsica es mostra capaç de donar resposta a la necessitat que la política social s'adapti als canvis de les formes de convivència, en especial a l'increment de famílies monoparentals encapçalades per dones.

Cal afegir que pel fet de representar una assignació individual, la Renda Bàsica milloraria la situació econòmica de moltes dones casades, sobretot la d'aquelles que se situen en els estrats més empobrits de la societat. Efectivament, bona part dels subsidis condicionats existents tenen la família com a unitat d'assignació. Normalment, el perceptor i administrador és el cap de família –els homes, majoritàriament–, de forma que a les persones que ocupen la posició més dèbil –les dones, majoritàriament– se les priva de l'accés i del control de l'ús d'aquests ingressos.

Així, vista la relativa independència econòmica que procura, la Renda Bàsica pot ser contemplada com una mena de “contrapoder” domèstic capaç d'augmentar la força de negociació de moltes dones dins la llar familiar, especialment la d'aquelles que depenen del marit o parella habitual, o que perceben ingressos molt reduïts perquè estan ocupades de forma discontinua o a temps parcial.

Sigui com sigui, la qüestió de la redistribució de les tasques reproductives ha de connectar-se amb una realitat més àmplia: l'evidència que la garantia d'un ingrés incondicional, d'una Renda Bàsica, pot convertir la retirada temporal del mercat de treball en una possibilitat real i, d'aquesta manera, incentivar l'elecció de modalitats de treball discontinues o a temps parcial, fins ara exercides de forma majoritària però no voluntària per les dones. En un context d'erosió progressiva i posada en qüestió de l'estereotip *male breadwinner*, no resulta arbitrari pressuposar que aquest tipus d'eleccions podrien ser preses de forma consensuada per part tant d'homes com de dones treballadores.

En conclusió, la Renda Bàsica afavoriria la part més dèbil del contracte laboral, amb la qual cosa es pot inferir que la situació de les treballadores milloraria. La major força negociadora d'aquestes per discutir les condicions de treball contribuiria, a més, a acabar amb la idea, implícita encara a la societat actual, que per a una dona el lloc

de treball és una mena de luxe, un regal pel manteniment del qual ha d'acceptar tota mena de riscos i silenciar totes les fonts de descontentament.

La Renda Bàsica és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres

Tot i que precisament aquest punt serà el més desenvolupat en pàgines següents, només voldríem avançar que aquesta crítica pot ser basada en un malentès. Si es té al cap la idea que una Renda Bàsica voldria dir afegir una quantitat (sigui la quantitat que sigui, ara això poc importa) a la actualment disponible per a tothom, efectivament, la crítica seria correcta. En realitat, una Renda Bàsica afegida a totes les rendes actuals seria una bogeria pels evidents impactes inflacionistes i perquè realment seria insostenible. Però ningú parla d'una mesura semblant. Moltes propostes de Renda Bàsica connecten o lliguen la política fiscal amb la política social. El model de finançament que s'ofereix més endavant n'és un exemple claríssim.

La Renda Bàsica consolidarà la dualització de la població laboral

Aquesta crítica es refereix a la suposada conseqüència que una Renda Bàsica tindria en el manteniment d'una part de la població laboral de “primera divisió”, amb salaris, seguretat i drets laborals força estabilitzats, i una altra de “tercera divisió”, amb salaris, seguretat i drets laborals molt precaris. Creiem que no es pot responsabilitzar la Renda Bàsica d'una suposada consolidació del mercat de treball. Depèn d'altres factors com ara la voluntat política d'embridar el poder de les grans empreses, de desenvolupar una legislació laboral gens permissiva amb els excessos d'aquestes, d'optar per fer de la propietat un servei a la comunitat, i de projectes semblants. Però és que la Renda Bàsica podria, addicionalment, permetre un major poder de negociació als treballadors precisament de “tercera divisió”, per seguir emprant aquests termes esportius.²⁹ La

29. Aquest punt està amplament desenvolupat a Casassas i Loewe (2002), i a Casassas i Raventós (2003).

Renda Bàsica, altrament, és perfectament compatible amb la defensa del nucli d'algunes conquestes materials de la classe treballadora: la universalitat i incondicionalitat de les prestacions sanitàries i educatives públiques.³⁰

La Renda Bàsica només està pensada per a zones o països rics

Precisament en molts països que no es poden considerar de cap manera en el bloc dels rics (Timor Oriental,³¹ Sudàfrica, Argentina,³² Brasil³³) hi comença a haver un interès per la proposta de la Renda Bàsica. Si bé és cert que els estudis de finançament s'han fet en països o estats on hi ha un sistema fiscal desenvolupat, és a dir, allà on es correspon amb les zones econòmicament més riques, la proposta de la Renda Bàsica no està circumscrita solament a aquests darrers països. Moltes de les virtuts de la Renda Bàsica serien encara més subratllades en les zones on més pobresa, dominació i misèria hi ha. Evidentment, una Renda Bàsica a Timor Oriental no seria de la mateixa quantitat que la que hi hauria d'haver al regne d'Espanya, o la del Marroc seria força diferent de la del Canadà. El criteri del llinar de la pobresa és un bon indicador aproximat de la quantitat de Renda Bàsica que permetria poder sobreviure en distintes àrees geogràfiques. La forma de finançament, si bé en els països rics hauria d'anar fermament lligada a la política fiscal, pot ser molt diferent segons els recursos i les possibilitats de cada país.

La Renda Bàsica s'oposa al dret al treball

La Renda Bàsica no s'oposa de cap manera al treball en general ni al treball amb remuneració en particular. Però com que la relació entre la Renda Bàsica i el treball amb remuneració ha estat sovint mal entesa i força cops malintencionadament deformada,

30. Veure Domènech i Raventós (2004).

31. Veure Casassas, Raventós i Wark (2004), que es pot descarregar a <http://www.nodo50.org/redrentabasica/textos/index.php?x=299>.

32. Veure <http://www.ingresociudadano.org>.

33. Veure Suplicy (2002) i, per exemple, <http://www.ingresociudadano.org/Novedades/brasil/08-01-04.htm>.

creiem que és convenient dedicar-li un petit espai.³⁴ Sembla clar que un dret d'aquesta mena, per ser desitjable, hauria de 1) ser un dret a una remuneració suficient i a unes condicions laborals dignes; 2) ser un dret que complís amb uns requisits determinats d'ètica social, de manera que la fabricació d'armes, per posar un claríssim exemple de què volem dir, quedaria fora d'aquests requisits, i 3) ser un dret que aportés o tingués algun sentit per al treballador (cargolar milers de cargols al dia o posar segells al llarg de vuit hores diàries, per posar també uns exemples ben clars, no entrarien dins d'aquest grup).

Doncs bé, resulta dubtós que aquestes condicions, necessàries per fer del dret al treball quelcom desitjable i realment alternatiu a la Renda Bàsica, es puguin complir totes alhora. Per començar, al regne d'Espanya, per exemple, s'haurien de crear, actualment, uns dotze milions de llocs de treball dignes, útils i amb sentit –disset si comptem també els contractes precaris. Si aquest miracle s'assolís de forma no autoritària, ben segur que sortiria molt més car que una Renda Bàsica, donades totes les despeses d'infraestructura, organització i supervisió que una mesura d'aquesta magnitud implicaria. Però hi ha, a més, altres problemes: ¿quins treballs s'haurien d'acceptar quan algú reclamés el seu “dret”?; ¿es podria exigir un canvi de residència?; ¿com es determinaria la “utilitat social” de les ocupacions?; ¿com es distribuïrien els treballs desagradables però necessaris?; ¿quines mesures es prendrien per aquells que no acceptessin els “treballs garantits” per l'Estat?; ¿com podria aquesta ocupació atorgada com un dret per part de l'Estat proporcionar, més enllà de la renda, un reconeixement social?

La Renda Bàsica constitueix una via molt més barata, eficient i equitativa d'induir i afavorir un millor repartiment del treball –no solament del treball assalariat– entre tota la ciutadania, i de fer-ho de forma no coercitiva ni autoritària. Una Renda Bàsica, per exemple, podria estimular aquest repartiment ja que faria possible i desitjable per a molts individus treballar menys hores, de manera tal que altres poguessin cobrir l'espai que ells deixessin lliure. Així, l'ocupació generada tindria més possibilitats de ser reconeguda socialment. En aquesta direcció, la reducció del temps de treball és

34. La relació entre el dret al treball i la Renda Bàsica està tractat detalladament a Noguera (2002). Aquest epígraf està bàsicament tret de Xarxa Renda Bàsica, 2000.

plenament compatible i coherent amb una Renda Bàsica. En resum, la Renda Bàsica podria afavorir un “dret al treball” més efectiu i desitjable a la pràctica que qualsevol política deliberada en aquest sentit.

La Renda Bàsica s’oposa al manteniment de l’Estat de benestar

Des de fa trenta anys, hi ha una ofensiva, en part guanyada ja, per part dels centres de decisió de les grans transnacionals per acabar amb la seguretat i el benestar material que una gran part de la població treballadora d’Europa occidental i de l’Amèrica del Nord havia assolit. Inestabilitat i condicions més dures de treball i de vida han anat guanyant terreny al llarg d’aquests trenta anys, mentre que els mercats financers internacionals s’han anat liberalitzant. Aquesta partida de ja més de sis lustres de durada, està arraconant les conquestes de l’Estat de benestar.

Només tindria un cert sentit criticar la Renda Bàsica per la seva suposada oposició a l’Estat de benestar si se la volgués finançar mitjançant retallades en la sanitat i l’educació públiques, per exemple. A més de significar una barbaritat financera (la Renda Bàsica no podria ser viable d’aquesta manera), ningú està proposant aquesta retallada. Diguem-ho ben clar: si així es financés una Renda Bàsica, els efectes per a la població més pobra i de menys renda seria molt probablement pitjor que deixar les coses tal com estan.³⁵

La Renda Bàsica, tot i obeir una altra lògica que la que va motivar el gran pacte posterior a la Segona Guerra Mundial que va donar lloc als anomenats Estats de benestar o Estats socials, és perfectament compatible amb el manteniment de la universalitat i incondicionalitat de l’educació i la sanitat públiques, la medul·la dels anomenats Estats de benestar. Donada la realitat de la segmentació del mercat de treball a què ens hem referit, la Renda Bàsica a més pot ajudar a fer més curtes les distàncies entre els distints sectors en què està dividida la classe treballadora.³⁶

35. Veure Domènech i Raventós (2004).

36. Remetem el lector a les pàgines del capítol següent d’aquest mateix llibre per a una ampliació molt detallada de la relació de la Renda Bàsica amb l’Estat de benestar.

LA SENSATESA DE LES PROPOSTES SOCIALS COM LA RENDA BÀSICA

La Renda Bàsica és una proposta que està molt ben defensada filosòficament i econòmicament. Com a prova d'aquesta afirmació no cal més que remetre's a l'abundosa obra escrita per filòsofs, economistes, sociòlegs, políticòlegs i activistes que s'ha publicat al llarg dels darrers vint anys. Si bé és una obra de qualitat desigual, hi ha una part que pot ser avaluada dins de l'excel·lència. Doncs bé, el primer gran obstacle que havia de passar una proposta tan "rara" com la Renda Bàsica, mostrar que estem davant d'una proposta desitjable i tècnicament possible, s'ha superat. Una part de l'objectiu està assolit, però queda una altra part, la més important: veure-la realitzada. Moltes mobilitzacions, propostes de llei, apassionades discussions entre partits i al seu si, polèmiques també al si dels moviments socials i dels sindicats, s'hauran d'experimentar abans de veure implantada la Renda Bàsica com a dret d'existència ciutadana.

La Renda Bàsica és una opció social. Tota opció social d'importància és conflictiva. La Renda Bàsica opta per aquesta part de la població més dominada, no solament la més pobre. Aquesta opció implica que uns altres, els més rics, perden. Per això és conflictiva. Les persones defensores de la Renda Bàsica, dins de la gran pluralitat d'enfocaments que aquesta proposta ha mostrat al llarg de la seva curta però intensa existència, hauran de ser realistes, que no vol dir acomodaticies. Hauran de combinar el bon coneixement provinent de distints camps científics amb el rebuig dels intents de reduir la proposta a una qüestió merament tècnica; la defensa ferma de la proposta amb el refús més intransigent del dogmatisme delirant i estèril. Les persones defensores de la Renda Bàsica hauran (haurem) de ser, en conseqüència, sensatament radicals.

2 La Renda Bàsica com a proposta de reforma de l'Estat de benestar

INTRODUCCIÓ

Abordarem, en aquest capítol, una de les qüestions més candents del debat sobre la Renda Bàsica de ciutadania: la seva articulació amb les polítiques socials que desenvolupen els actuals Estats de benestar. Què aporta una Renda Bàsica a l'actual arquitectura de l'Estat de benestar? Com s'articula amb les actuals prestacions monetàries, quines quedarien integrades dintre de la Renda Bàsica i quines no? Ofereix la Renda Bàsica solucions atractives per als problemes i insuficiències de les polítiques socials que ara tenim? Tot seguit analitzarem, en primer lloc, quina és, a grans trets, la situació de les actuals polítiques socials de garantia de renda; en segon lloc, per què la Renda Bàsica pot oferir una interessant renovació d'aquestes polítiques de cara a resoldre algunes de les seves insuficiències cròniques; en tercer lloc, plantejarem la qüestió de com s'articula la Renda Bàsica amb els programes de benestar social actualment existents, i de quines polítiques i per què quedarien integrades dintre d'un eventual programa de Renda Bàsica (justificant així un dels supòsits que farem servir per a les simulacions que s'exposen al capítol 3); i finalment, avaluarem les opcions estratègiques obertes per a la renovació de l'Estat de benestar, així com les diferents tàctiques de cara a avançar cap a la implementació d'una Renda Bàsica partint del sistema de prestacions existent.

ELS ESTATS DE BENESTAR: DE “L'ÈPOCA DAURADA” A LA CRISI

Una diagnosi de la “crisi de l'Estat de benestar”

El dret de tot ciutadà a uns ingressos mínims que garanteixin la satisfacció de les seves necessitats no és una idea nova o recent, sinó que és un element central en la infraestructura moral de diverses tradicions del pensament polític i social occidental, encara que sens dubte les concepcions sobre la manera concreta en què aquest dret ha d'articular-se poden variar molt depenent de cada tradició i moment històric. Una idea força comuna de totes aquelles persones que defensen la Renda Bàsica des de posicions d'esquerra (que, tot i la seva pluralitat d'enfocaments, són la immensa majoria) és la de la preservació de les conquestes de l'Estat de benestar. Unes conquestes que avui, però, manifesten símptomes clars d'afebliment com a conseqüència d'una sèrie d'estratègies i tendències històriques.¹ Sembla evident que aquests símptomes fan necessari un replantejament de conceptes, instruments i mètodes d'intervenció en el disseny i implementació de les polítiques socials.

Si haguéssim de definir una de les pretensions dels Estats de benestar de la postguerra, poques definicions serien millors que la de Lord Beveridge, segons la qual un estat democràtic i social hauria d'aspirar a garantir a tots els ciutadans la “seguretat des del bressol fins a la tomba”. Malgrat tot, resulta bastant patent que ni aquest objectiu no s'ha aconseguit mai al 100%, ni tampoc no sembla que anem avui dia en la direcció d'acostar-nos-hi més, sinó més aviat en l'oposada: la inseguretat econòmica, la precarietat laboral, i la creixent desprotecció social augmenten la incertesa respecte al futur, i, per tant, la dificultat de realitzar opcions vitals sòlides per a milions de ciutadans i ciutadanes, tant pel que fa a la seva carrera professional com pel que fa a les seves estratègies familiars, formatives, de residència o de consum.

1. Entre aquestes estratègies cal recordar la que esmentàvem al final de l'apartat de crítiques del capítol 1: l'ofensiva, des de fa 30 anys, per part dels centres de decisió de les grans transnacionals, per acabar amb les institucions públiques que garantien un certs nivells de seguretat i benestar material a una bona part de la població treballadora assalariada “formal” d'Europa occidental i de l'Amèrica del Nord.

La seguretat vital es va pretendre aconseguir a “l'època daurada” (que podria demostrar-se que no ho va ser tant) dels Estats de benestar, a través d'un doble dispositiu institucional: d'una banda, una política econòmica que garantís la “plena ocupació”, i de l'altra, un sistema d'assegurances i garanties de protecció que s'activaven en situacions prèviament definides, com l'atur, la incapacitat per treballar, la vellesa, la viduïtat, la malaltia o la pobresa. El problema és que el primer d'aquests dispositius ja no és viable, i el segon no resulta suficient per garantir aquell objectiu des d'un punt de vista mínimament exigent en les condicions actuals. En primer lloc, la “plena ocupació” mai va ser realment una garantia de treball remunerat per a tota la població en edat de treballar, sinó que va excloure una porció molt important de dones, i, de forma creixent, de joves, ja que va prioritzar la seguretat a l'ocupació i els nivells salarials dels homes caps de família d'unes generacions determinades. En segon lloc, les transferències monetàries que, en cas necessari, haurien d'assegurar uns ingressos mínims o el manteniment del nivell de renda en determinades situacions, es van enfrontar a la seva pròpia dependència de la plena ocupació i de la família nuclear tradicional. Quan aquests dos dispositius van entrar en crisi, el resultat va ser que l'objectiu d'una garantia universal de mínims, de “seguretat des del bressol fins a la tomba”, es va col·lapsar.

Detinguem-nos en alguns exemples que estan a la vista de tothom. En primer lloc, fixem-nos en el paper de les prestacions contributives (pensions i prestacions per atur). Atès que el dret a percebre-les, així com el seu valor, depenen d'uns requisits de participació en el mercat de treball, aquesta dependència, en un context d'atur elevat i d'inseguretat laboral, genera l'exclusió de la protecció social d'amples categories de població, com treballadors precaris o amb historials laborals fragmentaris, molts joves que busquen feina, molts treballadors autònoms (inclosos els “falsos autònoms”), dones a l'atur o inactives, o aturats que han esgotat els seus drets. En definitiva, es genera una divisòria cada vegada més profunda entre aquells ciutadans que tenen dret a una protecció social “de primera” i aquells altres que només poden acollir-se a prestacions assistencials “de segona”, o a cap prestació en absolut.² Observem, a més, que aquest problema no pot ésser resolt “des de dins” de la protecció de caire contributiu, ni tampoc estenent la seva lògica i regulació a d'altres col·lectius avui no coberts per ella

2. Cf. Standing (2002), Noguera (2001b), Fitzpatrick (1999), Van Parijs (1994) i Offe (1992).

(per exemple, fent que sigui l'estat qui "cotitzi" per ells, com s'ha suggerit de vegades pels casos de les mestresses de casa o dels treballadors voluntaris), ja que és aquesta mateixa regulació la que està indissolublement lligada al problema: en el fons, el fet que els diners públics "cotitzin" pels ciutadans és una subversió de la lògica contributiva, i no seria, al capdavant, massa diferent de pagar una Renda Bàsica, o, en tot cas, una "renda de participació" –a l'estil de la proposada per Atkinson (1996)– per a tots aquells ciutadans que desenvolupin alguna activitat "socialment útil".

En segon lloc, quan el nivell contributiu deixa fora del seu àmbit protector importants capes de la població, hom pot esperar, com efectivament va ocórrer a partir de mitjan dels anys vuitanta, que s'incrementi el nombre de sol·licitants de la protecció assistencial, amb la qual cosa uns programes dissenyats per atendre casos més aviat excepcionals i residuals de necessitats molt específiques, es veuen sobrecarregats amb unes tasques per a les quals no estaven gens preparats. Els dèficits de cobertura augmenten (i amb això els col·lectius als quals els manca tota protecció), la intensitat protectora de les prestacions cau, les retallades causades per les pressions financeres no triguen a arribar, els controls i requisits es fan més rígids, exigents i estigmatitzadors, la tasca quotidiana dels assistents i treballadors socials esdevé molt més dura i burocràtica, l'administració i regulació esdevenen més complexes, i les famoses "trampes" de la pobresa i de l'atur s'estenen entre els beneficiaris, els quals es veuen sotmesos a un tipus impositiu marginal del 100% per cada unitat d'ingrés addicional a la prestació que reben.³ Davant de la ineficàcia crònica dels programes existents per intentar evitar la pobresa, la marginació i la precarietat, es respon sovint mitjançant la multiplicació d'actuacions cada vegada més específiques, més fragmentàries, més dirigides cap a col·lectius concrets, però que acaben configurant una amalgama de programes socials no sempre coordinats clarament entre ells (atès que, en molts casos, existeixen diverses administracions que hi estan implicades): aquesta situació genera inequitats, augmenta la complexitat administrativa, i aviat deixa fora de joc els programes, perquè s'han d'estar adaptant constantment a noves i flexibles realitats.

3. Això és així perquè les prestacions condicionals al nivell de renda, com ara el PIRMI català, acostumen a completar els ingressos existents fins al llindar preestablert. Aquest disseny té la conseqüència que si, per exemple, aquells ingressos puguen per valor d'un euro, al beneficiari li hauria de ser retirat, teòricament, un euro de la seva prestació: això és l'equivalent d'un tipus impositiu marginal del 100% sobre cada euro d'ingrés addicional que obtingui. Tornarem més endavant sobre aquesta qüestió.

Davant de la complexitat creixent, el particularisme i el selectivisme de la protecció social augmenten les ineficiències de tot tipus, mentre que una perspectiva més universalista contribuiria a reduir-les expeditivament.⁴

Prenem un tercer exemple. Tal i com va advertir Richard Titmuss (1958), els estats no només redistribueixen la renda mitjançant les prestacions i els serveis socials, sinó que també ho fan per la via de les despeses fiscals com desgravacions o reduccions d'impostos. Per exemple, les despeses fiscals avui dia existents al nostre IRPF (com ara les desgravacions per adquisició d'habitatge o la subscripció de plans de pensions, però també el "mínim vital") tenen un efecte regressiu net, atès que són fonamentalment les rendes altes i mitjanes-altes les que més se'n beneficien, i donat que, com que es vehiculen a través de la declaració d'ingressos anuals, els qui no la presenten pel fet de no tenir prou ingressos no tenen ni tan sols la possibilitat de beneficiar-se'n –com sí que passaria, per exemple, en el cas d'un impost negatiu sobre la renda o d'un "crèdit fiscal universal"; cf. Sevilla (1999)–. Altres casos d'aquesta "redistribució al revés" són també habituals als Estats de benestar contemporanis: per exemple, a nivell intergeneracional, sembla cada vegada més dubtós que les generacions joves d'avui dia, que estan finançant les pensions contributives actuals amb un esforç relatiu major que els seus pares a causa de la major dificultat per establir-se laboralment, puguin a la vegada beneficiar-se en el futur d'unes prestacions de similar intensitat, sense haver de realitzar un estalvi privat addicional.

Com a conclusió, podem dir que els Estats de benestar contemporanis, si volen continuar aspirant a l'objectiu que és a la base de la seva aparició, exigeixen des de fa temps una renovació que els impulsi cap un grau de redistribució més elevat i transparent, una filosofia universalista que eviti les exclusions, una major individualització dels drets i les prestacions, i una menor dependència d'aquests drets respecte de la "plena ocupació" i de la participació "estàndard" al mercat de treball. Si es comparteix el diagnòstic i els principis de reforma esmentats, això ens situa clarament en la direcció d'una Renda Bàsica de ciutadania (o, si més no, d'altres propostes "derivades" que se li acosten bastant).

4. Offe (2004).

El “model nòrdic” d’Estat de benestar és una alternativa?

Davant de la situació exposada a l’apartat anterior, la qüestió és quines possibles alternatives de disseny institucional són més viables i desitjables avui per als Estats de benestar com el nostre. En iniciar aquesta discussió, cal partir d’una idea bàsica: els models d’Estat de benestar i les diferents mesures o programes de política social *mai no són finalitats en si mateixes, sinó només instruments per aconseguir uns determinats objectius de justícia distributiva o de garantia de recursos i oportunitats*; si el context canvia, l’eficàcia d’uns certs instruments pot variar, i potser s’han de modificar o fins i tot ser substituïts per altres.

En aquest sentit, des de diferents posicions acadèmiques i polítiques s’ha considerat que l’anomenat “model nòrdic” d’Estat de benestar era el disseny òptim per aconseguir els objectius esmentats; aquesta és, encara, una percepció força estesa en molts cercles acadèmics, polítics i socials, i, probablement, existeixen raons poderoses que són a la base d’aquesta preferència, com per exemple:

- La filosofia universalista a l’hora d’oferir serveis en espècie d’alta qualitat.
- La generositat de les prestacions monetàries, que produeix un elevat grau de desmercantilització *de facto*.
- L’alt grau de recolzament polític de les capes de renda mitjana-alta a l’Estat de benestar, malgrat els alts i progressius tipus fiscals: aquest recolzament, juntament amb els dos trets anteriors, evitaria l’excessiva provisió de benestar social a través del sector privat (sanitat, pensions, educació, etc.).
- La plena ocupació, gràcies a uns programes de reciclatge i reinserció laboral eficaços, i a una expansió de l’ocupació en el sector públic.

Sense voler negar les moltes virtuts d’aquest model, voldríem aquí aportar algunes raons que qüestionen la conveniència d’adoptar-lo com a via exclusiva de reforma de l’actual Estat de benestar, si més no en el nostre context, donat que hauria de ser obvi que un mateix model de disseny institucional no té per què ser igual de viable i/o desitjable en tots els contextos. Encara que alguns dels trets característics del model nòrdic poden ser bones guies normatives i institucionals a l’hora de dissenyar alguns programes de

política social, existeixen bones raons per sostenir que no convé convertir el “model” global com a tal en panacea. Vegem algunes d'aquestes raons:

- En primer lloc, la translació automàtica d'un model com el nòrdic a altres contextos no resulta gens fàcil per motius de *path dependence*: el passat, i concretament algunes de les opcions estratègiques de disseny institucional i social que ja s'han pres fa temps, condicionen enormement el desenvolupament futur de les institucions, i fins i tot en fan irreversibles certs trets. Això vol dir que no és el mateix començar avui a construir un model nòrdic de benestar social, en un context totalment diferent de l'original, que fer-ho fa 40, 50 o 70 anys. Sembla convenient, doncs, que la reforma del benestar social aspiri a objectius realistes a mitjà termini, i que tinguin sentit dins del context social i històric donat.
- En aquesta línia, el model resulta excessivament dependent d'una situació de plena ocupació “real” (és a dir, no només per als “caps de família”, sinó per a tots els individus en edat de treballar i aptes per al treball): en contextos on afrontem taxes d'activitat baixes (per exemple entre dones i joves), i alts nivells de precarietat i atur, aquest és un objectiu difícilment accessible a curt i mitjà termini sense un grau cada cop més impensable d'intervenció política de l'economia i del mercat de treball.
- La plena ocupació s'aconseguia al preu d'una notable *feminització* dels llocs de treball al sector públic, i especialment en els serveis que presta l'Estat de benestar. El model nòrdic genera i consolida una notable segregació de gènere entre els sectors d'ocupació pública i privada, mitjançant la qual les dones acaben desenvolupant tasques similars a les que feien a la llar, encara que ara “socialitzades” a l'àmbit públic.
- El model va funcionar, a la seva època “daurada”, gràcies a economies poc obertes a l'exterior; avui, en un context d'obertura econòmica creixent, i amb les facilitats cada cop més grans que troben les grans companyies per deslocalitzar la producció i dur a terme les seves estratègies, només una alta flexibilitat productiva i un increment constant de la productivitat permeten salvaguardar, encara que amb retallades, prestacions i serveis tan generosos i tipus impositius tan elevats.
- El model, pel que fa a les prestacions monetàries, es basa en sistemes contributius però alhora molt redistributius: la lògica contributiva no és respectada en

gran mesura per la regulació d'aquests sistemes, i això té un efecte redistributiu en una situació de plena ocupació i de notable igualtat salarial prèvia; però en situacions d'atur, precarietat laboral, majors desigualtats salarials, o creixent diversitat de trajectòries laborals, aquesta regulació produiria exclusions, inequitats, greuges comparatius, redistribució "a l'inrevés" i fins i tot problemes de justícia intergeneracional.⁵ Alhora, el fet que sigui l'Estat (i no les cotitzacions socials) qui finança en bona part aquestes prestacions, subverteix la justificació de mantenir un sistema contributiu separat de l'acció redistributiva general.

- La població dels països nòrdics ha estat tradicionalment molt homogènia socialment, culturalment i pel que fa als estils de vida; la densitat d'aquesta població és baixa, i hi ha poca població immigrada; tot això afavoreix un cert sentiment de "patriotisme" comunitari o cívic relacionat amb la idea de solidaritat que hi ha a la base del seu Estat de benestar. En la mateixa línia, les proporcions d'assalariats de la població activa són molt altes (fins i tot arriben al 90%), molts treballen al sector públic, i existeix, comparativament, poca dispersió quant a categories professionals i laborals en general. Tots aquests trets permeten que la prestació de serveis i transferències sigui molt més fàcil i eficient, que el sistema estigui molt menys fragmentat, i que la seva gestió sigui molt més simplificada; alhora, fan socialment viables els elevats tipus impositius i l'alt grau d'acompliment fiscal; és a dir, és més fàcil per a l'Estat, políticament i administrativament, recaptar els impostos que finançaran les prestacions.
- Finalment, un dels trets específics més importants, però normalment menys tinguts en compte, de l'Estat de benestar als països nòrdics, consisteix en els elevats nivells d'igualtat en la distribució de la renda que provenen ja en bona mesura d'una distribució primària de la renda molt igualitària en comparació amb la d'altres països. La tradició de concertació social, la fortalesa dels sindicats, l'àmplia cobertura dels convenis col·lectius, i estratègies de negociació col·lectiva com la del salari solidari, fan que la feina de redistribució posterior que ha de fer l'Estat de benestar per aconseguir determinats nivells d'igualtat econòmica sigui significativament menor que en altres països amb una distribució primària de la renda molt més desigual. Resulta important, en aquest sentit, no atribuir

5. Vegeu Noguera (2001a).

les culpes de l'eventual desigualtat de rendes (o els mèrits de la igualtat) només a les polítiques de l'Estat de benestar.

De fet, la incidència de totes aquestes constriccions que limiten l'estratègia nòrdica de benestar social s'ha anat sentint durant els últims 20 anys. Com posen de manifest estudis recents,⁶ els Estats de benestar nòrdics han sofert una certa davallada en la seva generositat, principalment a causa de les pressions financeres, a la internacionalització de les seves economies i a la creixent pressió social i política per baixar els tipus impositius. Al llarg de la darrera dècada, els països nòrdics són, *en termes proporcionals*, i comparativament amb els altres països europeus occidentals, els que més despesa social han retallat, i els que més han vist créixer els nivells d'atur, pobresa i desigualtat de rendes. Alhora, ha disminuït la cobertura i la generositat de certes prestacions i serveis socials, s'han aplicat criteris més selectius per concedir-les, s'ha introduït el sector privat en la seva gestió i prestació, i s'ha elevat el grau de flexibilitat laboral i de descentralització de la negociació col·lectiva. Encara que és cert que això té a veure amb una situació de partida molt més envejable, la tendència, i les raons abans esmentades, semblen indicar que l'anomenat “model nòrdic” difícilment pot constituir avui, per a d'altres països, un escenari realista de contenció a mitjà termini de les limitacions dels seus Estat de benestar, i, concretament, una solució viable als problemes de l'exclusió, la pobresa, les creixents desigualtats i la manca d'autonomia de bona part de la ciutadania.

Per què les “rendes mínimes d'inserció” tampoc no poden ser la solució?

Una estratègia molt menys ambiciosa per lluitar contra la pobresa i l'exclusió, però probablement més estesa als països europeus continentals, ha consistit a introduir les anomenades “rendes mínimes d'inserció” a molts països europeus, i entre ells, a l'Estat espanyol, on pràcticament totes les comunitats autònomes disposen d'un programa d'aquestes característiques (a Catalunya, el Programa Interdepartamental de la Renda

6. Vegeu, per exemple, Greve (2004), així com tots els estudis del mateix número monogràfic de la revista *Social Policy and Administration*.

Mínima d'Inserció, PIRMI). Aquests programes ofereixen una prestació monetària a aquelles llars que no assoleixen un determinat llindar de renda; aquesta prestació es condiona a la realització i seguiment d'un pla d'inserció social i laboral que pot incloure mesures de caire formatiu, laboral, sanitari, assistencial, i d'altres.

Sense entrar ara en un estudi aprofundit d'aquests programes,⁷ ens interessa aquí enumerar les principals limitacions que presenten a l'hora d'acomplir els mateixos objectius que han motivat la seva implementació, i com aquestes limitacions ens fan dirigir novament la mirada en la direcció d'una Renda Bàsica. Podem classificar en tres grups les limitacions de les rendes mínimes d'inserció (moltes de les quals serien pre-dicables també de qualsevol política social condicional, selectiva, o "focalitzada"):

1) En primer lloc trobem els problemes clàssics de les prestacions assistencials per a persones sense recursos, que van ser detectats ja fa dècades pels estudiosos de la política social;⁸ ens referim als següents:

- *Cobertura insuficient*: els programes condicionals com les rendes mínimes d'inserció gairebé mai no arriben a tota la població potencialment beneficiària; això és degut a una varietat de factors: carència d'informació, dificultat de relació amb els serveis socials, o qualsevol dels que s'enumeren a continuació.
- Els programes assistencials d'aquest tipus acostumen a produir una certa *estigmatització* dels seus beneficiaris, ja que aquests esdevenen persones "assistides" o "necessitades"; això fa, de vegades, que aquests renunciïn a obtenir l'ajut al qual en principi poden optar.
- "*Trampes*" de la pobresa i de l'atur:⁹ com que les prestacions monetàries d'aquests programes són diferencials i no acumulatives (és a dir, complementen qualsevol renda ja existent fins al llindar preestablert), no existeix un estímul adequat per acceptar ocupacions assalariades a temps parcial o amb baixa remuneració; això fa que en alguns casos la situació d'assistència es perpetui (vegeu la nota 3, més

7. Vegeu, per a una anàlisi exhaustiva, Ayala (2000).

8. Com ara Titmuss (1958).

9. Mostrades per primera vegada per Field i Piachaud (1971).

amunt: dit d'una manera més tècnica, el tipus impositiu marginal que s'aplica a cada euro d'ingrés addicional dels beneficiaris de la prestació acostuma a ser del 100%: es perd un euro de prestació per cada euro d'ingrés salarial addicional que s'obtingui).

- Els *costos administratius* de les prestacions assistencials acostumen a ser bastant elevats en proporció al pressupost global del programa.
- Aquest tipus de polítiques impliquen *controls* constants i difícils d'implementar per part dels serveis socials (inclòs el *means-test* o control d'ingressos), els quals condueixen a situacions que sovint són humiliants, per tal com comporten la intromissió a la vida privada dels sol·licitants i beneficiaris.
- Les *limitacions financeres* i l'escàs pressupost de gairebé tots els programes de rendes mínimes constitueixen un obstacle notable per lluitar eficaçment contra la pobresa i l'exclusió; com ja va advertir Titmuss, les prestacions per als pobres acostumen a ser “pobres prestacions”.
- Finalment, sovint existeix un notable grau d'*arbitrarietat* (i fins i tot de clientelisme burocràtic) en la gestió dels programes i la concessió dels ajuts, depenent dels nivells de l'administració que hi estiguin implicats.

2) En segon lloc, hi hauria alguns problemes relativament més nous, que ja hem comentat anteriorment, i que neixen de les transformacions socials i polítiques estructurals que s'han produït a les societats occidentals durant els darrers 20-25 anys. Ens limitem aquí a esmentar alguns dels que hem analitzat abans, per tal de fer èmfasi en la dificultat d'aquests programes per fer-los front:

- Han sorgit *noves causes de pobresa i exclusió* que s'afegeixen a les causes tradicionals (atur de llarga durada, famílies monoparentals sense recursos, precarietat laboral, etc.).
- La *desconnexió de les prestacions socials* (incloses les rendes mínimes d'inserció) respecte del sistema fiscal provoca una manca d'equitat social creixent, ja que les despeses fiscals (com les desgravacions i les deduccions de les que es beneficien majoritàriament els decils mitjans i alts de la distribució de la renda) són sovint superiors a les quanties de moltes prestacions assistencials.
- La crisi econòmica i la precarietat laboral han col·lapsat els sistemes de prestaci-

ons assistencials, ja que ha crescut de forma inesperada el nombre de persones sense dret a protecció contributiva: s'ha donat, per tant, un procés no previst d'*assistencialització* de la protecció social.

- Finalment, els canvis ja comentats en les formes de família i els estils de vida posen en qüestió molts dels *supòsits familiaristes* d'aquest tipus de polítiques.

- 3) En tercer lloc, tenim els problemes específics dels programes d'inserció laboral com ara les rendes mínimes d'inserció o l'ocupació protegida; en el primer cas, la promesa d'inserció laboral rarament s'acompleix en condicions normals equiparades a les de la resta de la població ocupada estable, de forma que els diferents "plans d'inserció" esdevenen sovint una sèrie d'activitats per "tenir entretinguts" els pobres més que un procés d'inserció amb garanties reals d'èxit. En el cas de l'ocupació social protegida, les feines proporcionades acostumen a ser, en molts casos, desagradables i poc qualificades; això sovint fa difícil assolir els objectius previstos d'inserció, reconeixement social i similars: una feina "de caritat" no és molt millor que una renda "de caritat".¹⁰

Hem intentat argumentar, en aquesta secció, que el disseny dels Estats de benestar actuals presenta limitacions i problemes seriosos, i que algunes de les alternatives tradicionalment plantejades per tal d'enfrontar-s'hi (com el model nòrdic o determinades prestacions condicionals) no semblen estar ben preparades per fer-ho. A la propera secció analitzarem de quina forma un programa de Renda Bàsica podria articular-se amb la renovació necessària dels Estats de benestar, i posar així en vies de solució algunes de les seves insuficiències.

10. Vegeu Elster (1988), Van Parijs (2000a) o Noguera (2002).

LES VIRTUTS DE LA RENDA BÀSICA COM A PROPOSTA RENOVADORA DE L'ESTAT DE BENESTAR

Alguns principis inspiradors de la filosofia de la Renda Bàsica

Com intenta la proposta de la Renda Bàsica donar resposta als problemes esmentats? Sembla evident que un ingrés de ciutadania universal i incondicional superaria algunes de les limitacions que s'han enumerat abans: acompanyada d'una necessària reforma fiscal que integrés prestacions i impostos, redistribuiria millor i de manera més transparent la renda;¹¹ la seva filosofia universalista superaria els problemes d'exclusió i fragmentació dels drets de protecció social, així com les “trampes” de la pobresa i de l'atur;¹² el seu caràcter individual atorgaria major autonomia i “llibertat real”¹³ a totes les categories de població i s'adaptaria millor a la crisi de la família tradicional; finalment, la seva incondicionalitat la faria més idònia per a una època en la qual la “plena ocupació” real no deixa de ser un somni que pocs confien seriosament a assolir. A la propera secció examinarem alguns d'aquests avantatges; però convé prèviament detenir-se en algunes altres implicacions i principis inspiradors de la proposta, que resulten també interessants per al futur dels Estats de benestar.

En primer lloc, i com ja s'ha dit abans, la Renda Bàsica se situa inequívocament en una línia d'aprofundiment i renovació de l'Estat de benestar, contrària, per tant, a qualsevol retallada o afebliment d'aquest; la Renda Bàsica formaria part d'un paquet de mesures de reforç de “l'edifici del benestar”. Però no hi ha dubte que, com qualsevol proposta renovadora, incorpora un èmfasi refrescant i saludable a un valor no sempre prioritzat per plantejaments més tradicionals: la Renda Bàsica busca reconciliar els valors de la *igualtat i de la compensació per les desigualtats arbitràries* (típics de la filosofia clàssica dels Estats de benestar) amb els valors de la *llibertat i l'autonomia individual per escollir les pròpies opcions de vida*, que caracteritzen cada vegada més l'ideari progressista en les societats complexes i postindustrials, o de l'*existència material ciutadana*, que l'ideari

11. Groot i Van der Veen (2000), Fitzpatrick (1999) o Sevilla (1999).

12. Offe (2004 i 1992).

13. Van Parijs (1995a).

republicà ha defensat recentment en connexió amb la Renda Bàsica.¹⁴ Com veurem més endavant quan parlem dels règims de benestar, el principi d'autonomia individual per perseguir els propis projectes vitals és central en allò que autors com Claus Offe (1992) o Robert Goodin (2001) han anomenat Estat de benestar *postproductivista*.

De forma similar, Guy Standing (2002) ha formulat un criteri d'arrel rawlsiana per tal d'avaluar normativament les polítiques socials: el "principi de control de paternalisme", segons el qual una política de benestar social no seria justa si imposa controls sobre la conducta dels més febles i necessitats que no s'imposen sobre la conducta dels més forts socialment parlant. Una certa manca de consideració d'aquest principi es troba implícita no només a totes les noves polítiques "d'activació laboral" com les de la "tercera via" o les defensades per White (2003b),¹⁵ sinó també en algunes propostes properes a les de la socialdemocràcia nòrdica clàssica, com les de Navarro (2002) o Esping-Andersen (1999), quan posen les seves esperances en l'augment de la taxa d'activitat femenina als nivells dels països nòrdics, per obra de la creació massiva d'ocupació pública al sector dels serveis que presta l'Estat de benestar. Aquesta estratègia, però, consagraria una segregació de gènere entre diversos sectors ocupacionals, a més que no necessàriament respectaria les eleccions i preferències de les dones, ja que els imposaria un estil de vida homogeneïtzador que hom considera que "els convé". Al contrari, una Renda Bàsica no deixaria les dones atrapades ni a la llar familiar ni a sectors d'activitat feminitzats i centrats en tasques similars a les domèstiques, sinó que els atorgaria més llibertat de la que ara tenen per decidir per si mateixes.

Però la Renda Bàsica, com ha advertit Claus Offe, no introdueix elements atractius únicament des del punt de vista dels valors com la llibertat, l'autonomia o l'antipaternalisme, sinó també des de la perspectiva de l'eficiència en el disseny, gestió i implementació de les polítiques públiques: la Renda Bàsica suposaria guanys d'eficiència a l'hora de combatre la pobresa respecte de les prestacions socials actuals, gràcies a tots els costos que redueix pel que fa a transacció política, legislació, administració, implementació, realització de controls imposats als beneficiaris potencials (tant de

14. Vegeu Casassas i Raventós (2005) i Domènech i Raventós (2004).

15. Cf. Noguera (2004) per a una crítica d'aquestes posicions.

mitjans econòmics, com de tipus de llar, disponibilitat per a l'ocupació, nacionalitat, residència, o necessitat d'ajuts específics), i constant presa de decisions sobre qui és pobre i qui no, així com sobre quins d'entre els considerats "pobres" o "necessitats" són els que "mereixen" o no la prestació.¹⁶

Hem parlat abans de la creixent flexibilitat i incertesa de les trajectòries vitals a les societats contemporànies avançades. Pot reparar-se ara en el fet que, en tercer lloc, la Renda Bàsica, per les seves característiques i el seu disseny, faria front a les contingències d'aquesta situació precisament allà on els programes tradicionals solen fracassar, garantint una seguretat bàsica sense exclusions en un context en el qual la imprevisibilitat, la flexibilitat i la diversitat d'opcions vitals, familiars, laborals i formatives impedeixen pressuposar un únic patró estàndard d'integració social aplicable per igual a tota la ciutadania. A més, resistir-se a acceptar aquestes tendències, malgrat les seves conseqüències perverses, pot suposar pagar un preu inassumible en termes d'altres coses que també ens resulten valuoses. Del que es tracta, per tant, com saben els sindicalistes europeus més lúcids, és d'evitar que la major flexibilitat es tradueixi en major desprotecció.

Una Renda Bàsica, en aquest sentit, podria garantir una certa seguretat econòmica "des del bressol fins a la tomba", però no articulada en funció de característiques o categories socials fixes, com la professió, la classe social, el nivell de renda, l'estat de salut, la situació familiar, l'edat o el gènere, sinó en funció de la mateixa ciutadania. I és que mentre la situació de l'home cap de família amb ocupació formal a temps complet es continuï veient com "la normal" des de les polítiques socials, categories com les dones, els joves o els treballadors precaris o temporals o bé patiran un creixent grau d'exclusió dels beneficis socials "de primera", o bé seran vistos com "casos desviats" que exigeixen "compensacions" i actuacions selectives i específiques, que a la vegada generen els efectes perversos ja comentats més amunt.

Resulta molt interessant, per tant, insistir en aquest punt: la Renda Bàsica, precisament gràcies al seu universalisme i a la seva simplicitat, s'adapta millor a un món cada

16. Offe (2004).

vegada més refractari a receptes rígides. Redueix la fragmentació i la complexitat de les polítiques i augmenta la seva capacitat d'adaptació a la complexitat social real. Proveeix d'una base de seguretat universal, sobre la qual poder treballar amb més eficiència sobre problemes específics, alliberant energies humanes i administratives que es poden concentrar més eficaçment en la resolució de problemes que no tinguin a veure únicament amb la carència o insuficiència d'ingressos o amb la falta d'autonomia individual. Racionalitza, per tant, tot el sistema de protecció, sense substituir-lo ni desmantellar-lo, sinó establint uns fonaments sobre els quals un altre tipus de programes (ja siguin de serveis o de prestacions complementàries) es podrien assentar de forma sòlida i duradora.

És essencial, en aquest sentit, no caure en la fal·làcia lògica que ha denunciat Habermas (1992), consistent a pensar que la creixent diversitat d'estils de vida i l'augment de la complexitat social requereixen abandonar les polítiques universalistes i atendre únicament necessitats específiques (aquesta és la doctrina que, de formes diverses, però amb resultats sospitosament convergents, defensen els pensadors postmoderns, els neoconservadors, i també, freqüentment, algunes propostes de “tercera via” o de *welfare-to-work*).¹⁷ Ben al contrari, la major diversitat de trajectòries i situacions fa més necessària una regulació dels drets de ciutadania que faci abstracció d'aquesta diversitat d'estils de vida i que els consideri irrelevants a l'hora de garantir la seguretat “del bressol a la tomba”. Un clàssic del pensament social com Durkheim ja va mostrar, a *La divisió del treball social* (1893), que a més gran diversitat social són necessàries lleis i regulacions més abstractes i universals, i que són precisament aquestes les que ens permeten una llibertat i autonomia individual més grans. També un clàssic del pensament polític contemporani com John Rawls (2001) ha mantingut que, a major diversitat cultural i vital, major necessitat d'un “consens entrecreuat” i d'uns drets iguals per a tots, independentment de les concepcions de la bona vida que cadascú pugui subscriure. Un exemple aparentment trivial però significatiu pel que fa a la política social és el següent: a quasi tots els països europeus continentals, el número de règims de la Seguretat Social s'ha hagut de reduir en presència d'una creixent diversitat

17. Cf. White (2003b); per a una visió crítica, vegeu Standing (2002).

de situacions laborals i professionals, situació que feia inviable continuar mantenint règims separats i específics per a cada sector.

Per últim, cal aclarir també que un programa com l'encarnat a les propostes de Renda Bàsica no és de cap manera un programa “contra” l'ocupació remunerada ni “contra” el mercat de treball, com es podria pensar de forma errònia i precipitada. Els partidaris de la Renda Bàsica busquen precisament, entre moltes altres coses, augmentar les oportunitats de la ciutadania en l'elecció i recerca d'una feina, i afavorir un funcionament més eficient i equitatiu del mercat de treball, que no exclougui a molts dels que volen participar-hi mentre, al mateix temps, sobrecarrega d'hores de treball els que, si tinguessin major autonomia, hi participarien menys. Aquesta situació només pot ser vista com irracional i ineficient (i això fins i tot des de la més pura ortodòxia econòmica neoclàssica). Com s'ha suggerit al Capítol 1, no és extemporani pensar que la Renda Bàsica pugui afavorir un creixement de l'ocupació per la via del repar-timent espontani, en afavorir el treball a temps parcial, possibilitar les interrupcions voluntàries de la carrera professional, estimular l'autoocupació i les activitats del tercer sector, augmentar indirectament la qualitat de certes feines “escombraria” i augmentar l'oferta de treball per a certes feines no molt ben remunerades (per la seva productivitat baixa) però atractives.¹⁸

Les virtuts concretes d'un programa de Renda Bàsica per al sistema de protecció social

Deixant ara de banda aquests principis inspiradors més generals, resulta obvi que, per la pròpia definició de la proposta, una Renda Bàsica incondicional, individual i universal posaria en vies de solució gairebé tots els problemes i limitacions de les polítiques de garantia de renda condicionades que hem enumerat més amunt. Per què precisament la Renda Bàsica, i no d'altres polítiques possibles, seria una bona medicina per a aquests problemes? Vegem-ho:

18. Vegeu Van Parijs (1995a, 1998, 1999 i 2000a).

- La *cobertura* d'una Renda Bàsica seria, per definició, del 100% de la població legalment resident al territori; la filosofia universalista de la proposta evitaria qualsevol exclusió de la garantia de rendes. Amb una prestació d'aquestes característiques desapareixerien automàticament els dèficits de cobertura, com ara és el cas dels programes d'educació o sanitat universals (evidentment, deixant de banda excepcions molt puntuals).
- L'*estigmatització* que les prestacions condicionades poden crear també desapareixeria, donat que la Renda Bàsica s'atorga automàticament com un dret de ciutadania, sense cap necessitat de sol·licitar la seva percepció, pel sol fet d'existir i residir legalment al territori. Com que tothom cobraria nominalment la Renda Bàsica, ningú tindria cap motiu per sentir-se assenyalat o estigmatitzat, com pot ser el cas ara amb determinades prestacions condicionades.
- La Renda Bàsica eliminaria, també per definició, les ja esmentades "*trampes de la pobresa i de l'atur*": com que es tracta d'una prestació acumulativa i independent respecte de qualsevol altra renda o ingrés que hom pugui rebre (sense perjudici, òbviament, que es paguin els impostos corresponents sobre aquestes rendes addicionals a la Renda Bàsica), s'eliminarà qualsevol grau de retirada de la prestació pel fet d'acceptar una feina remunerada o disposar d'altres rendes; amb això, per qualsevol beneficiari, la taxa impositiva marginal d'acceptar una oferta d'ocupació o d'aconseguir una altra renda deixa de ser del 100%, i, per tant, *s'elimina la possibilitat que hom pugui tenir similar nivell de renda treballant remuneradament que sense fer-ho* (aquest darrer fet hauria de satisfer precisament els crítics precipitats que veuen en la Renda Bàsica una "subvenció als ociosos", quan precisament la seva lògica condueix al contrari, a "fer que treballar valgui la pena" respecte de cobrar prestacions, perquè suposa un guany real i substancial). En definitiva, la Renda Bàsica, per aquestes raons, introduiria entre els aturats i els beneficiaris de prestacions socials un estímul més intens per acceptar feines remunerades.¹⁹

19. És cert que aquest objectiu es pot intentar aconseguir també amb altres dissenys de prestacions que baixin la taxa impositiva marginal per acceptar feines remunerades a un determinat percentatge de la prestació: això passa, per exemple, si per cada euro d'ingrés addicional per treball remunerat, retirem, no ja un euro de prestació (taxa impositiva marginal del 100%), sinó 25, 50 o 75 cèntims (taxes impositives marginals del 25%, 50% i 75%), i sempre, és clar, fins a un determinat nivell d'ingressos per treball remun-

- Resulta també senzill observar que els *costos administratius* d'un programa de Renda Bàsica serien, proporcionalment (això és, ponderant la comparació pel número de beneficiaris) molt més reduïts que els dels programes de prestacions condicionades, i que la gestió resultaria molt més senzilla, ja que només es tractaria de garantir l'abonament mensual de la prestació sense fer cap mena de comprovació o control. És raonable esperar, doncs, que l'estalvi en costos administratius fos alt, per tal com moltes de les prestacions condicionades actuals quedarien assumides i "refoses" dintre del programa de Renda Bàsica.
- Com que la Renda Bàsica és un ingrés incondicional, els *controls* i el *means-test* quedarien suprimits, i amb ells tots els inconvenients que aquests implicaven quant a gestions dificultoses, detecció de frau, i ingerència en la vida privada dels beneficiaris potencials i actuals.
- Des del moment que la Renda Bàsica és un dret ciutadà universal, podem esperar raonablement que amplis sectors de la ciutadania vetllaran (si més no electoralment) per la qualitat de la prestació, de forma que no es produirà el mecanisme de reducció de la qualitat i retallada pressupostària que, segons Titmuss, afecta sistemàticament les prestacions assistencials per a pobres, donada la baixa capacitat d'influència política dels seus beneficiaris.
- Les *arbitrarietats administratives* i el clientelisme en la concessió de la prestació deixen també de ser possibles, ja que no existeix marge de discrecionalitat per part dels diferents nivells de l'Administració a l'hora d'atorgar o no la Renda Bàsica a un determinat ciutadà.
- La Renda Bàsica no està millor o pitjor dissenyada per afrontar unes *formes de pobresa* que d'altres: en la mesura que busqui situar els ingressos de tota la ciutadania per sobre d'un determinat llindar, ho farà per definició; en aquest

nerat. Alguns programes europeus de rendes mínimes d'inserció (entre ells, però encara molt tímidament, i només en alguns supòsits, el PIRMI català) ja apliquen mesures d'aquest tipus. Fins i tot és possible establir escales graduades de percentatges de retirada de la prestació segons el nivell d'ingressos addicionals, per tal d'establir les estructures d'incentius que es considerin òptimes. Alguns programes europeus de crèdits fiscals (*tax credits*) per a treballadors introdueixen també una estructura com aquesta.

Ara bé, la diferència d'aquestes estratègies amb una Renda Bàsica totalment incondicional i integrada amb el sistema fiscal és que les primeres sempre mantindran *algun* punt en el qual l'incentiu per aconseguir un euro addicional provinent del treball remunerat quedarà anul·lat per una taxa impositiva marginal del 100% sobre la prestació. Això no passa en el cas d'una Renda Bàsica.

sentit, i si només ens fixem en la pobresa d'ingressos, una Renda Bàsica de quantia superior al llindar de la pobresa prèviament definit eradicarà aquesta pobresa siguin quines siguin les seves causes.

- Una Renda Bàsica equivalent al llindar de la pobresa tindria una quantia superior a moltes de les actuals prestacions assistencials i condicionades, que quedarien llavors refoses dintre del programa de Renda Bàsica: això posaria en vies de superació l'excessiva *fragmentació* que actualment pateix el sistema de garantia de rendes. Alhora, eliminaria la discriminació entre contribuents i no contribuents fiscals que actualment suposen els mínims vitals i desgravacions que s'estableixen a l'IRPF. En definitiva, una Renda Bàsica suposaria una unificació cap a dalt de tots els mecanismes actuals de garantia de rendes mínimes, bé s'administrin a través de les prestacions socials o del sistema fiscal. No cal dir que això eliminaria tota mena de greuges comparatius que ara existeixen.
- Un programa de Renda Bàsica integrat en el sistema fiscal augmentaria i faria més transparent la *redistribució de la renda* que operen conjuntament la fiscalitat i el sistema de prestacions socials, fent així més fàcil de visualitzar i evitar les nombroses inequitats que actualment generen els sistemes fiscals i els sistemes de prestacions socials. Com es veurà amb més detall al capítol 3, una Renda Bàsica integrada en el sistema fiscal, fins i tot amb un tipus impositiu únic, produiria uns efectes redistributius fortament progressius.
- El fet d'integrar dins seu el gruix de les prestacions assistencials faria que la Renda Bàsica servís també per evitar, en temps de crisi econòmica o alta precarietat laboral i social, que els serveis assistencials i socials quedessin col·lapsats per l'increment de sol·licituds de prestacions. Amb una Renda Bàsica garantida ja d'entrada, els serveis socials podrien dedicar els seus recursos humans i infraestructures a l'atenció personalitzada de problemàtiques que no tinguin a veure només amb la carència de rendes suficients.
- La *individualització* total del dret a la Renda Bàsica permetria, com ja s'ha suggerit, una adaptació més flexible i senzilla del sistema de protecció social a l'evolució de les *formes de família* i els *estils de vida*, i suprimiria els supòsits familiaristes que actualment poden fer moltes polítiques de garantia de rendes.
- El dret a la Renda Bàsica quedaria totalment *desvinculat del dret a la inserció laboral* (sense eliminar-lo), a diferència del que ara és el cas amb les rendes

mínimes d'inserció o el subsidi d'atur. D'aquesta manera, la garantia de renda de la ciutadania perdria el caire paternalista que ara té, evitaria fer promeses d'inserció laboral que sovint no pot acomplir, i deixaria d'estancar els pobres i aturats en pseudoocupacions que de vegades no són més que “feines de caritat”, poc adients doncs per proporcionar autoestima i reconeixement social. La Renda Bàsica resulta, en aquest sentit, un instrument clau per lluitar contra els prejudicis de la psicologia popular segons els quals als “pobres” no se'ls ha de donar diners perquè “no els saben gastar”.

- Finalment, cal insistir en el fet que la Renda Bàsica s'adaptaria també molt millor que les prestacions condicionades als actuals *canvis en el mercat de treball*, i permetria que una creixent irregularitat i complexitat de les vides laborals (de vegades fins i tot volguda pels propis interessats) no es traduís en desprotecció social i inseguretat econòmica total. No només això, sinó que augmentaria la força negociadora dels ciutadans davant dels demandants de mà d'obra, i respectaria les decisions i els projectes de vida (temporals o no) d'aquells que optin per altres formes d'activitat que no siguin l'ocupació remunerada formal.

En definitiva, creiem que es pot dir que un programa de Renda Bàsica intel·ligentment dissenyat i gestionat resoldria amb certa facilitat alguns dels principals problemes de l'actual sistema de protecció social, alhora que augmentaria la llibertat real i l'autonomia dels ciutadans, a més de disminuir la desigualtat en la distribució de la renda.

L'ARTICULACIÓ DE LA RENDA BÀSICA AMB L'ACTUAL ESTAT DE BENESTAR

Una tipologia de polítiques de garantia de rendes

Ens plantegem ara la qüestió de com s'articularia un programa de Renda Bàsica amb l'actual disseny institucional dels Estats de benestar i, específicament, amb els programes de transferències monetàries que aquest implementa. Podem partir, a efectes de clarificació, d'una tipologia de polítiques de garantia de rendes que poden ser

aplicades pels Estats de benestar. Per construir aquesta tipologia hom pot partir de dos criteris ben senzills:

- a) Si existeix una *condicionalitat en termes de nivell de renda o de riquesa*, això és, algun grau o tipus de control d'ingressos o mitjans (*means-test*) com a condició per tenir dret a una garantia pública de renda (i això fins i tot en el cas que es tracti d'algun control "indirecte": per exemple, poder beneficiar-se de la deducció del "mínim vital" a la base de l'IRPF exigeix intrínsecament disposar d'alguna renda per declarar per aquest concepte).
- b) Si existeix una *condicionalitat en termes laborals*, això és, l'establiment d'algun grau o tipus d'exigència laboral pels beneficiaris de la garantia de renda. Aquesta exigència laboral significa que la prestació queda vinculada a la participació passada, present o futura al mercat de treball: els sol·licitants de la prestació, per poder tenir-ne dret, haurien d'haver treballat remuneradament, cotitzant en funció del salari, durant un cert número de mesos o anys (com en el cas dels programes contributius de pensions i atur); o bé se'ls exigeix l'acceptació d'una eventual oferta de feina, i/o la recerca activa d'un lloc de treball, i/o la participació en activitats que augmentin la seva probabilitat de trobar-ne un (seria el cas de molts programes de rendes mínimes d'inserció o prestacions d'atur); o bé, finalment, l'exigència laboral pot consistir simplement a disposar ja d'una feina remunerada (aquest és el cas dels crèdits fiscals per a treballadors amb salaris baixos que s'han introduït els últims anys a països com els Estats Units, el Regne Unit, Holanda o França; el Govern espanyol va aprovar també fa uns anys una paga de 100 euros al mes per a mares ocupades amb fills de 0 a 3 anys).

Per descomptat, molts programes de garantia de rendes poden assumir els dos tipus de condicionalitat alhora i, de fet, a la majoria dels països desenvolupats les dues coexisteixen a molts dels programes de prestacions socials. Convé observar, però, que es tracta de dos tipus de condicionalitat en principi independents entre sí:

1. L'existència d'un control d'ingressos no implica necessàriament l'existència d'una exigència laboral: la percepció d'algunes prestacions *means-tested* no requereix cap aportació laboral (es el cas de les pensions no contributives, d'algunes prestacions

per fills menors a càrrec, o, en alguns països, d'algunes prestacions assistencials per a pobres i aturats). Fins i tot quan les prestacions impliquen formalment algun tipus de condicionalitat laboral, com ara les rendes mínimes d'inserció o els subsidis d'atur, en molts casos la implementació “feble” d'aquesta condicionalitat la fa gairebé desaparèixer a la pràctica o la fa esdevenir una pura formalitat burocràtica (com ha estat el cas durant molts anys dels subsidis agraris a moltes localitats d'Andalusia i d'Extremadura). En aquest sentit és important distingir entre la condicionalitat *de facto* i *de iure*.²⁰

2. A la inversa, l'existència de condicionalitat laboral no implica necessàriament l'existència d'un control d'ingressos (és el cas de les prestacions contributives en general, el dret a les quals es genera pel fet d'haver contribuït durant un cert temps, independentment de les rendes que hom pugui tenir).

Aquesta independència entre les dues condicionalitats pot observar-se a la Taula 1, on es desplega una classificació de possibles formes de garantia de renda segons els dos criteris exposats. La taula inclou les prestacions socials tradicionals, però també diversos tipus de beneficis o desgravacions fiscals, ja que, com va advertir l'estudiós clàssic de la política social Richard Titmuss (1958), deixar de cobrar impostos equival a donar prestacions (i, a la inversa, retirar prestacions equival a pujar impostos). Addicionalment, la taula inclou algunes formes de garantia de rendes poc usuals a l'àmbit de l'Estat espanyol, o fins i tot algunes propostes només suggerides a la literatura sobre el tema però encara no implementades enlloc:

- a) L'anomenat *workfare*, per exemple, en la forma d'un “dret al treball” o d'un “treball garantit”, requeriria tant una contribució laboral com el control d'ingressos.
- b) “L'Impost Negatiu sobre la Renda” (INR) consistiria a estendre la declaració d'impostos a tota la població, amb rendes o sense, i transferir a tots els declarants que no arribin a un cert llindar de renda la diferència corresponent fins que hi arribin; això implicaria un control d'ingressos relativament feble (només a través de la declaració d'IRPF), però cap condició laboral.

20. Vegeu De Wispelaere i Stirton (2004) per a una bona anàlisi d'aquesta distinció.

Taula 1.

Tipologia de prestacions socials i beneficis fiscals segons els requisits d'accés

		Amb exigències o condicions laborals	
		Sí	No
Amb control de mitjans o condició de renda	Sí	• Prestacions o subsidis assistencials d'atur • Rendes mínimes d'inserció o "rendes actives" per a aturats • Crèdits fiscals i d'altres beneficis fiscals per a treballadors amb rendes baixes • <i>Workfare</i>, "dret al treball" o "treball garantit"	• Pensions no contributives • Prestacions condicionades per fills menors a càrrec • Impost Negatiu sobre la Renda (INR) • Rendes Mínimes Garantides o d'assistència social sense contraprestació laboral • Algunes desgravacions o deduccions fiscals (incloent el "mínim vital" de l'IRPF)
	No	• Pensions contributives • Prestacions d'atur contributives • Crèdit fiscal universal per a treballadors assalariats • Subsidis "temporals" per períodes sabàtics, permisos de maternitat, jubilació anticipada, o "doble xec" per reducció de jornada • Renda de participació	• Pensions universals per a més grans de 65 anys • Prestacions universals per fills menors a càrrec • Renda Bàsica

Font: elaboració pròpia.

c) Hom pot imaginar també una garantia de rendes condicional d'àmplia cobertura que exigeixi un control d'ingressos però cap contraprestació laboral; conceptualment, això seria un equivalent de l'INR, amb l'única diferència que la prestació no seria sol·licitada i pagada per mitjà del sistema fiscal, sinó de l'administració dels serveis socials; dit d'una altra manera, no estaríem ja davant de la integració administrativa i comptable d'impostos i prestacions que un INR suposaria. En ocasions, aquesta possibilitat ha rebut el nom de Renda Mínima Garantida.²¹ De fet, alguns països europeus han desenvolupat programes molt propers a aquesta "assistència social extensa" (a l'Estat espanyol, el programa de rendes mínimes del País Basc n'és sens dubte l'exemple més clar).

21. Vegeu Mercader (2003).

- d) Una “renda de participació” com la proposada per Atkinson (1996), que manté una exigència laboral de realitzar algun tipus “d’activitat socialment útil” (encara que en un sentit molt més “feble” que qualsevol programa de *workfare*) però cap tipus de control d’ingressos.
- e) Finalment, la Renda Bàsica, que no exigeix cap control d’ingressos ni cap contribució laboral.

No abordarem ara els inconvenients de les possibilitats (a) i (d) en comparació amb els avantatges de la Renda Bàsica, en part perquè gran part del que ja s’ha dit a les seccions anteriors d’aquest capítol pot ser d’aplicació aquí, i en part perquè ja s’ha fet en detall en un altre lloc.²² Interessa, en qualsevol cas, la classificació per si mateixa, ja que permet observar, per exemple, que la Renda Bàsica no està sola en la seva incondicionalitat total respecte d’ingressos i contribució laboral, ja que existeixen dues altres prestacions que la comparteixen: les prestacions universals per fills menors a càrrec (existents a molts dels països de la UE) i les pensions bàsiques universals per a més grans de 65 anys (ja vigents també a països com Holanda, Canadà o Dinamarca). Algunes de les prestacions del quadre poden doncs veure’s com a “porcions” d’un eventual programa futur de Renda Bàsica, o fins i tot com a passos previs a partir dels quals, eliminant certes condicionalitats, es podria avançar cap a una Renda Bàsica.

La Renda Bàsica i els “règims de benestar”: cap a un règim post-productivista

El segon punt a prendre en consideració és quin paper podria jugar una Renda Bàsica en la configuració dels diferents “règims de benestar” que la literatura teòrica sobre l'Estat de benestar ha classificat i discutit d'ençà de les aportacions de Richard Titmuss fins a l'actualitat, passant per la ben coneguda contribució de Gosta Esping-Andersen (1990).

Per començar a analitzar quin tipus d'Estat de benestar és més compatible o encaixa millor amb la Renda Bàsica, podem partir de dos classificacions lleugerament diferents.

22. Noguera (2002 i 2004).

La primera és l'esmentada distinció feta per Esping-Andersen entre tres règims de benestar: el liberal anglosaxó, el conservador continental, i el socialdemòcrata nòrdic. La segona ha estat desenvolupada per Philippe Van Parijs (1994), el qual distingeix entre un model beveridgià centrat en la solidaritat amb els necessitats, un segon model bismarckià que posa l'èmfasi en l'assegurança contra els riscos, i un tercer model paineà (inspirat en el pensador nord-americà Thomas Paine), que inclouria una Renda Bàsica. En termes generals, sembla clar que podríem fer equivaler el règim liberal anglosaxó d'Esping-Andersen amb el beveridgià de Van Parijs, així com el règim conservador continental del primer amb el bismarckià del segon. Això ens deixaria amb quatre possibles règims de benestar: el liberalbeveridgià, el continentalbismarckià, el socialdemòcrata, i el paineà o de Renda Bàsica.²³

Però probablement l'aportació més interessant que s'ha fet pel tema que ens ocupa és la de Robert Goodin (2001), el qual, partint de la tipologia d'Esping-Andersen, ha defensat l'existència d'un quart règim de benestar *postproductivista* que està molt proper al que Van Parijs anomenava paineà. L'anàlisi de Goodin va més enllà que la de Van Parijs perquè no només defineix aquest tipus de règim, sinó que explora en profunditat les seves implicacions, les relaciona amb la Renda Bàsica, i fins i tot mostra empíricament la seva consistència i com existeixen casos empírics que s'hi acosten (el principal és l'holandès).

No discutirem aquí massa en detall la naturalesa dels tres primers models, ja que és prou coneguda dins del debat actual entorn de l'Estat de benestar; la Taula 2 compara de forma resumida alguns dels principals trets tipicoideals d'aquests quatre models, tal i com es desprenen de tota la literatura citada. L'objectiu és més aviat poder observar quins estan més propers i quins més allunyats de les propostes de Renda Bàsica. Si

23. La intensa discussió sobre la tipologia d'Esping-Andersen sovint ha posat de manifest la possible existència d'altres règims de benestar diferents, com per exemple el mediterrani, el llatinoamericà, el postcomunista o el del Pacífic (vegeu Castles (1995), Castles i Mitchell (1990), Esping-Andersen (1999), Ferrera (1996) Goodin *et al.* (1999), Leibfried (1993), Lewis (1992), Moreno (2000), Rhodes (1997), Sarasa i Moreno (1995)). No ens interessa aquí aquest debat en la mesura que les seves implicacions per a la Renda Bàsica són més aviat secundàries: la qüestió no hauria de ser pas quants règims de benestar existeixen, sinó quins trets específics de qualsevol d'ells estan més propers a la filosofia de la Renda Bàsica.

ens fixem només en els tres primers models, quin o quins serien més favorables a la implantació d'una Renda Bàsica? Sembla clar que hi ha factors a cada règim que fan pressió per apropar-se o allunyar-se dels plantejaments de la Renda Bàsica: per exemple, les diferents fonts de finançament de les prestacions (cotitzacions socials o impostos), els graus d'incondicionalitat, individualització i universalitat de les mateixes, o el nivell de desmercantilització que permeten en funció de la seva intensitat i durada. En aquest sentit, sembla que el règim nòrdic seria el més proper a la Renda Bàsica des dels punts de vista de la universalitat, la individualització i la desmercantilització, però potser no tant en termes d'incondicionalitat, i dependrà dels casos en termes de finançament; el règim liberal seria més proper en termes de finançament, però llunyà en els altres; i el continental no puntuaria molt alt en cap dels eixos.

S'hauria de notar, a més, que cadascun dels règims veuria estructuralment afectats algun dels seus principis bàsics si una Renda Bàsica fos introduïda. Per exemple, una Renda Bàsica suposaria amb tota seguretat una transformació radical dels règims liberals, per tal com aboliria el gruix de les prestacions amb control de mitjans (*means-test*) i establiria la incondicionalitat com un dels seus supòsits centrals; una Renda Bàsica abandonaria també els principis de plena ocupació i de compromís amb la recerca i acceptació de feina remunerada que estan a la base del model nòrdic (sense que això impliqui que altres polítiques no puguin cercar aquests objectius, però ja desvinculades del dret a les prestacions bàsiques). I, finalment, els principis familiaristes i fortament contributius del model continental es veurien també parcialment erosionats pel caràcter incondicional i individual de la Renda Bàsica.

Malgrat qualsevol classificació tipicoideal, la realitat és que qualsevol Estat de benestar empíricament existent es basa en alguna combinació de principis i programes beveridgians i bismarckians, això és, de polítiques de manteniment de rendes de caire contributiu, d'un costat, i polítiques no contributives condicionals o assistencials (amb control de mitjans), de l'altre. Fins i tot el règim socialdemòcrata es caracteritza més pels seus serveis en espècie d'alta qualitat (com ara la sanitat, la formació ocupacional, o els serveis socials i personals), i per l'aliança social entre la classe mitjana i la treballadora industrial,²⁴ que per un allunyament dels principis contributius, de control

24. Vegeu Esping-Andersen (1990).

Taula 2.

La Renda Bàsica i els règims del benestar

Règim de benestar	Principi rector	Nivell de protecció (cobertura de les necessitats bàsiques)	Efecte redistributiu de les prestacions	Importància de les prestacions condicionals a la renda	Requereiments laborals per tenir dret a prestacions	Depenència financera de cotitzacions més que d'impostos	Principals beneficiaris (i unitats)	Pes del sector privat en la provisió de prestacions
Lliberal anglosaxó	Assistència, solidaritat	No	Baix	Alta	Alts	Baixa	Persones necessitades o no aptes per treballar (llars)	Alt
Conservador continental	Assegurança	Depenent de la contribució prèvia	Mitjà	Mitjana	Mitjans	Alta	Ocupats o persones que han tingut ocupació (llars)	Mitjà
Socialdemòcrata o nòrdic	Igualitarisme Plena ocupació	Sí	Alt	Baixa	Mitjans	Mitjana	Gairebé tots, per la plena ocupació (llars i individus)	Baix
Postproductivista	Igualitarisme Autonomia	Sí	Molt alt	Molt baixa o cap	Molt baixos o cap	Baixa	Tots (individus)	Qualsevol

Font: Elaboració pròpia a partir d'Esping-Andersen (1990), Van Parijs (1994), Fitzpatrick (1999) i Goodin (2001).

de mitjans, o de la participació (present, passada o futura) en el mercat de treball per tal de tenir dret a prestacions monetàries.²⁵

D'igual manera, un hipotètic règim de benestar postproductivista no exclouria necessàriament els altres tres principis per a la provisió d'algun tipus específic de trans-

25. Vegeu Goodin *et al.* (1999), Goodin (2001) o Greve (2004).

ferències o serveis en espècie. La filosofia de base d'aquest model consistiria a donar a la gent *tant* una garantia de renda per sobre del llindar de la pobresa *com* un cert grau d'autonomia per decidir el seu estil de vida, de manera que hom pugui modelar lliurement la seva relació amb el mercat de treball, la família o la comunitat. El règim postproductivista seria, doncs, l'únic que instauraria el valor de l'autonomia com un objectiu central de les polítiques socials; aquest règim combinaria prestacions socials generoses amb una actitud relaxada cap als requeriments laborals, atès que buscaria garantir que la gent rebés una renda adequada a les seves necessitats, minimitzant a un temps el grau en què això afecti la seva llibertat d'acció mitjançant condicions o requisits que imposin unes opcions de vida determinades. Resulta evident que aquesta filosofia encaixa a la perfecció amb els principis d'individualització de les prestacions i d'incondicionalitat respecte de la participació remunerada al mercat de treball que són a la base de la Renda Bàsica.

Un estudi més recent de Van der Veen i Groot (2004) sobre el concepte de règim postproductivista i la seva adequació empírica mostra que bàsicament hi ha quatre variables que permeten identificar-lo (i que novament apunten cap al cas holandès com l'exponent més clar d'aquest model):

- Pràctica absència de pobresa, a causa d'una cobertura dels programes de garantia de rendes que arriba gairebé a tothom: existeix un generós llindar mínim d'ingressos públicament garantits de forma no contributiva i independentment del treball remunerat.
- Horaris laborals relaxats i flexibles.
- Altes taxes d'ocupació a temps parcial i de no-ocupació *voluntàries*.
- Baixa pressió del sistema de protecció social per realitzar treball remunerat: alts graus, per tant, d'autonomia individual per escollir els tipus d'activitats socials a què hom es vol dedicar en cada moment de la seva biografia (i sense el perjudici que, com s'ha dit abans, un règim postproductivista no té perquè ser antiprodutivista: és evident que es desitja que prou gent es dediqui al treball remunerat, i que prou gent ho fa, en part precisament perquè el ventall d'opcions per fer-ho segons els desitjos i les necessitats de cadascú és molt més ampli i variat com a conseqüència del postproductivisme).

Resulta evident que totes aquestes variables apunten cap a una Renda Bàsica (o cap a alguna mesura que se li assembla molt) com a conseqüència lògica a mitjà termini. Podem concloure, llavors, que l'hàbitat institucional més propici a l'adopció d'una Renda Bàsica seria un règim postproductivista com el descrit, donat que el camí a recórrer seria més aviat curt. De totes maneres, això no exclou, com hem vist, que altres règims o models de benestar adoptin també alguns trets que els apropin cap a la Renda Bàsica.

Cap a un disseny institucional concret: quines prestacions actuals quedarien integrades dins un programa de Renda Bàsica?

És fàcil adonar-se que, en la hipòtesi d'implementació d'una Renda Bàsica incondicional i universal, moltes de les polítiques actuals de transferència de renda perdrien sentit i resultarien supèrflues, mentre que això no és tan clar en el cas d'altres programes, l'eliminació dels quals fins i tot podria resultar contraproductiu. Qualsevol proposta d'implantació d'un programa de Renda Bàsica hauria d'especificar amb detall quines disposicions de política social actualment existents quedarien integrades en el programa de Renda Bàsica i quines no, i proporcionar una justificació adequada d'aquestes opcions. En aquest sentit, exposem i discutim a continuació els que, segons el nostre parer, constitueixen una sèrie de principis i criteris fonamentals a l'hora de conformar aquesta articulació de la Renda Bàsica amb les polítiques socials actuals.²⁶ Aquests principis i criteris seran també els que serviran de base per dissenyar les propostes concretes de Renda Bàsica que seran objecte de microsimulació al capítol següent d'aquest estudi.

- En primer lloc, cal insistir que la Renda Bàsica és una proposta no només compatible amb els principis bàsics de l'Estat de benestar, sinó que busca reforçar-los i desenvolupar-los per adaptar-los de forma òptima a un context social estructuralment canviant. En aquest sentit, i encara que una Renda Bàsica suposaria

26. Una proposta similar a la que es presenta aquí, feta pel cas belga, es pot trobar a Gilain i Van Parijs (1995).

una reforma en profunditat d'alguns aspectes de l'actual edifici del benestar social, *per si sola* no constitueix (ni pretén constituir) una “alternativa global” a l'actual sistema ni un “programa total” de reforma de l'Estat de benestar.

- La Renda Bàsica, doncs, pot ser perfectament una mesura complementària d'altres, o pot ser complementada ella mateixa com a part d'un paquet de mesures de reforma (o de reforçament) de les polítiques socials actuals.
- La Renda Bàsica busca oferir de forma incondicional i universal un llindar d'ingressos garantits per sota dels quals no pugui trobar-se cap individu. Per tant, sembla justificat, per definició, que totes les prestacions actuals de tipus assistencial o no contributiu que busquen oferir una garantia de renda mínima quedin sotmeses a un programa de Renda Bàsica, i sempre entenent que la quantia de la Renda Bàsica hauria de ser igual o superior a la màxima garantia de renda mínima avui existent per a un individu que visqui sol. Aquest principi implica que si situéssim la quantia de la Renda Bàsica a l'actual Salari Mínim Interprofessional (com es farà als supòsits del capítol quart), quedarien integrades les pensions no contributives, els subsidis d'atur i similars, les rendes mínimes d'inserció, les prestacions per fills menors a càrrec i, en general, qualsevol prestació no contributiva la quantia de la qual estigui per sota de la Renda Bàsica. Això implicaria, per tant, una *unificació a l'alça* del llindar de renda garantit i una extensió de la cobertura al 100%.
- Pel mateix motiu, i coherentment amb la filosofia de no-discriminació i d'integració entre impostos i prestacions que la Renda Bàsica assumeix, quedarien eliminats també tots els beneficis fiscals inclosos a l'IRPF, tant si es tracta de deduccions a la base de l'impost com de desgravacions a la quota: principalment, s'eliminarien el “mínim vital”, les deduccions per treball assalariat, per fills a càrrec o altres persones dependents (ja que aquests tindrien la seva pròpia Renda Bàsica), i les desgravacions a la quota per plans de pensions i compra d'habitatge. Això no és obstacle perquè determinats estímuls fiscals amb una justificació independent es poguessin mantenir, per motius específics, com a coexistents amb una Renda Bàsica. Un cas també problemàtic seria el de la deducció a la base de les cotitzacions a la Seguretat Social o a l'INEM: si s'eliminés, es podria argumentar que s'estarien pagant impostos dues vegades sobre la mateixa renda, una vegada en concepte d'IRPF i una altra com a cotització social; en qualsevol

cas, això, òbviament, dependria de quines modificacions s'introduïssin a les cotitzacions socials com a efecte de la implantació de la Renda Bàsica, i de com s'articulés aquesta amb el sistema de prestacions contributives. Sigui com sigui, i per raons de simplicitat i claredat, a les simulacions que presentem en el capítol següent fem el supòsit de supressió total de qualsevol benefici fiscal a l'IRPF. Un efecte clar d'aquesta opció és que els que tinguin rendes per declarar no seran, com passa ara, discriminats positivament per tot un sistema de deduccions i desgravacions respecte dels que no en tenen, i així s'eliminarà una important inequitat del nostre sistema d'impostos i prestacions.

- La qüestió de com s'articularia una Renda Bàsica amb les actuals prestacions contributives és sens dubte més complexa,²⁷ principalment perquè bona part del seu finançament prové de cotitzacions socials que no estan integrades dins el sistema fiscal general. En aquest cas, i en absència d'una reforma més aprofundida dels sistemes contributius, el més raonable semblaria ser respectar totes les prestacions contributives, tot complementant fins a la quantia de la Renda Bàsica aquelles que se'n situïn per sota, i considerant que les que estiguin per sobre ja inclouen la Renda Bàsica com a garantia pública de renda. De fet, el sistema de pensions contributives inclou unes quanties mínimes per a les prestacions, fins i tot amb “complements de mínims” que s'haurien de pagar amb càrrec a la imposició general en cas que la prestació no arribés a aquelles quanties. Per què no considerar, llavors, aquestes quanties mínimes com una garantia “no contributiva”, i unificar-les també amb el llinar públic d'ingressos mínims que la Renda Bàsica garantiria? Podríem fer el mateix supòsit amb les prestacions d'atur contributives amb els matisos que fossin necessaris. Sembla evident que el disseny final d'aquesta integració de mínims contributius i Renda Bàsica hauria de comportar una reforma del sistema de cotitzacions socials, però en aquest estudi no entrarem a analitzar aquesta complicació afegida. Serà suficient assumir el principi, raonable al nostre parer, que la contributivitat hauria de començar a funcionar només *per sobre* de la garantia de renda mínima que oferiria l'Estat en forma de Renda Bàsica.

27. Vegeu, per a una anàlisi més aprofundida sobre aquesta qüestió, Noguera (2001a, 2001b).

- Un altre cas de prestació monetària que potser mereix una consideració especial són les beques. En aquest estudi farem el supòsit que quedin integrades dins del programa de Renda Bàsica, per una raó molt clara: la Renda Bàsica es pagaria a tots els menors d'edat, tot i que en menor quantia que als adults; encara que afegíssim les actuals prestacions i beneficis fiscals per fills menors, la protecció oferta per la Renda Bàsica seria més alta (i amb més raó, per tant, en el cas de les beques universitàries, els beneficiaris de les quals ja no solen generar drets a prestacions per fills, i rebrien, com a majors d'edat, una Renda Bàsica “completa”). En qualsevol cas, som conscients que això no es pot defensar com a principi general, donat que la seva raonabilitat dependrà de la quantia de la Renda Bàsica que estem plantejant, i també dependrà de en quina mesura es consideri que una prestació amb objectius finalistes com una beca té sentit o no independentment de la protecció més generalista que el dret a la Renda Bàsica incorpora.
- Els serveis en espècie com la sanitat, l'educació o els serveis socials, com que no són, per definició, transferències de rendes, no podrien doncs quedar integrats dintre d'un programa de Renda Bàsica, i no hi hauria cap raó per no mantenir-los. Encara que, com va argumentar Van Parijs (1995a), els serveis universals com l'educació o la sanitat es podrien entendre també com una determinada porció de Renda Bàsica a efectes comptables, no sembla raonable barrejar això amb el concepte de Renda Bàsica que estem defensant aquí i que normalment s'utilitza a la literatura sobre el tema: en primer lloc perquè, com ja s'ha dit, una de les justificacions de la Renda Bàsica és la d'expandir els marges d'autonomia dels individus, cosa que sembla més fàcil amb una prestació monetària que amb un servei en espècie el contingut del qual no és determinat pel beneficiari (qui, en canvi, pot utilitzar els diners amb molta més discreció); i, en segon lloc, perquè aquests programes de serveis universals tenen objectius propis i acompleixen funcions socials de creació de béns públics que una Renda Bàsica per si sola no podria garantir (per exemple, la creació i manteniment de capital humà i d'una força de treball qualificada i en bon estat de salut). Una Renda Bàsica, doncs, no afectaria en absolut els actuals programes d'aquest tipus, sinó que coexistiria amb ells.
- Sembla també clar que una Renda Bàsica no hauria d'esgotar pas el ventall de prestacions monetàries que fossin necessàries i convenientes per a un Estat de

benestar; ja hem esmentat el cas de les prestacions contributives, però podem pensar també en casos de prestacions no contributives o assistencials, condicionals al nivell de renda, i destinades a satisfer determinades necessitats específiques que la Renda Bàsica no pogués assumir: programes complementaris d'aquests tipus podrien ser prestacions o ajudes per habitatge, o prestacions per determinades discapacitats o malalties. En aquests casos, i com que ja existiria una Renda Bàsica, sí que estaria justificat establir alguna mena de control o focalització del programa en determinats col·lectius.

- Finalment, podríem considerar que altres despeses actuals dels Estats de benestar perdrien cert sentit amb la implantació d'una Renda Bàsica. Per exemple, part de la despesa en l'administració de les prestacions. També seria aquest el cas de moltes subvencions a la contractació laboral que ara cobren les empreses, ja que la Renda Bàsica suposaria, com ja s'ha argumentat, una certa subvenció *al treballador* perquè esculli lliurement la seva dedicació a l'ocupació remunerada, sense trampes de la pobresa o de l'atur: amb una Renda Bàsica, l'acceptació d'una oferta de feina remunerada sempre farà que la renda total es vegi positivament afectada, a diferència del que passa amb un sistema de prestacions condicionades com l'actual. En qualsevol cas, i per raons de prudència en les estimacions, només farem alguns supòsits molt tímids respecte d'aquests estalvis al capítol següent.
- En definitiva, el principi general que podria resumir tots els criteris anteriors seria el següent: *la Renda Bàsica substituiria només totes aquelles prestacions monetàries, de qualsevol tipus, ja sigui que s'articulin per mitjà del sistema fiscal o del de prestacions socials, la quantia de les quals caigués per sota de l'establerta per la Renda Bàsica.* L'aprovació d'un programa de Renda Bàsica no té, en principi, i en absència de raons addicionals, perquè afectar tota la resta de l'edifici del benestar.

LA CRUÏLLA DEL BENESTAR I EL CAMÍ CAP A LA RENDA BÀSICA

Estratègies progressives cap a la Renda Bàsica

Encara que tota l'argumentació anterior fos convincent, i que es demostrés (com mirarem de fer al capítol següent) la viabilitat *econòmica* d'una Renda Bàsica, quedaria per considerar la qüestió de la seva viabilitat *política*, i de quines serien les estratègies polítiques i institucionals més indicades per arribar algun dia a assolir una Renda Bàsica. Deixant ara de banda la possibilitat d'una reforma radical que implantés una Renda Bàsica “pura” de forma deliberada durant un període de temps curt, molts autors han suggerit que potser hi ha també vies progressives de reforma de les actuals prestacions socials i del sistema fiscal que, fins i tot sense plantejar-s'ho explícitament com a objectiu final, acabin conduint a un escenari similar o molt proper al d'una Renda Bàsica; serien el que Yannick Vanderborght (2002) ha anomenat *back door strategies*, és a dir, estratègies d'introducció d'una Renda Bàsica “per la porta del darrera”.²⁸

La idea és que aquestes vies d'arribada “indirectes” i, fins i tot, “no explícitament volgudes” a una Renda Bàsica podrien ser, paradoxalment, més viables des del punt de vista polític que algunes estratègies explícites i deliberades d'implantació directa: la Renda Bàsica, vindrien a dir alguns dels seus defensors, podria tenir més possibilitats de realització precisament si no la plantejarem com a objectiu explícit i immediat d'una reforma de les polítiques socials. Les vies cap a la Renda Bàsica del tipus *back door* partirien, llavors, de les prestacions socials existents, aprofitant les petites “porcions de Renda Bàsica” que ja puguin existir, per tal d'anar introduint modificacions que, pas a pas, ens conduïssin gairebé sense adonar-nos-en a una situació en la qual el pas a la Renda Bàsica “pura” impliqués simplement una petita reforma més, potser només de caire regulador o administratiu. Aquestes vies podrien facilitar, doncs, no només l'acceptació social de la proposta, sinó també les estratègies d'argumentació per defensar-la a partir d'allò vigent.

Aquesta anàlisi té, sens dubte, un gran atractiu des del punt de vista del disseny d'es-

28. Vegeu també Atkinson (2004), De Wispelaere i Stirton (2004) i Jordan *et al.*, (2000).

tratrègies de reforma per als partidaris de la Renda Bàsica. Dels fets que recolzen la seva plausibilitat, en destaquem ara només tres:

- a) És cert, en primer lloc, que existeixen ja certes “porcions de Renda Bàsica” a molts països, que es podrien aprofitar clarament per a un programa de Renda Bàsica i que minimitzarien el seu cost polític i econòmic: pensem, per exemple, que en països com Holanda, Canadà o Dinamarca, on existeixen prestacions universals per fills menors i pensions universals per més grans de 65 anys, a més de generosos sistemes de beques per a joves i de prestacions assistencials, gairebé la meitat de la vida d’un individu pot desenvolupar-se gaudint d’una renda incondicional, és a dir, d’una Renda Bàsica; si a això hi afegíssim sistemes de crèdits fiscals per a treballadors amb ingressos baixos, o un mínim vital generós a la imposició personal directa, estaríem només a un pas d’una Renda Bàsica *tout court*.
- b) L’estratègia d’anar sumant “petites porcions” de Renda Bàsica, cadascuna de les quals pot tenir una justificació independent i ésser sotmesa a un debat públic amb implicacions diferents, evitaria “cremar” políticament la proposta en un context de debat polític i electoral que sovint es presta a alts nivells d’emotivitat i demagògia, i on les necessitats del *marketing* electoral fan que l’agenda política i mediàtica passi per sobre de les propostes de reforma amb relativa rapidesa.
- c) Psicològicament, resulta molt més fàcil i plausible que l’opinió pública, els càrrecs polítics, i els administradors i dissenyadors de les polítiques socials assumeixin un per un cadascun dels “passos” cap a una Renda Bàsica de forma independent i no necessàriament connectada, que no pas l’acceptació de la reforma global que tots aquests passos, presos conjuntament, suposen. Evidentment, aquest és un mecanisme psicològic ben irracional des d’un punt de vista lògic: si la reforma R equival a $(a + b + c + d)$ i l’individu I està a favor d’(a), de (b), de (c) i de (d) presos per separat, llavors per força ha d’estar a favor de R ; ara bé, és evident que per analitzar la viabilitat política d’una proposta el que interessa és precisament aquest tipus de mecanismes psicològics, i que, com deia Marx, no s’ha de confondre la lògica de les coses amb les coses de la lògica.

Enumerem a continuació diferents vies d’aproximació cap a una Renda Bàsica que podrien formar part o constituir una etapa o una porció d’aquestes estratègies; algunes

són prestacions ja existents en algun país i d'altres són propostes no aplicades; algunes són més properes a una Renda Bàsica “pura” i d'altres no s'han de situar necessàriament en estratègies que hi condueixin; però totes poden formar part d'una via progressiva intel·ligentment dissenyada cap a una Renda Bàsica:

- *Renda Bàsica parcial.* Una primera possibilitat podria ser una Renda Bàsica universal però amb una quantia relativament petita, insuficient per garantir les necessitats bàsiques, i per tant, complementària d'altres ingressos i prestacions (la comentarem també al proper capítol). Unificant determinats nivells de prestacions assistencials amb determinats “mínims vitals” i deduccions de l'IRPF, probablement hi seríem molt a prop.²⁹ Encara que la quantia fos baixa, tindriem ja l'instrumental administratiu i la via institucional per poder anar injectant més recursos fins a arribar a una Renda Bàsica de quantia suficient.
- *Impost Negatiu sobre la Renda.* L'adopció d'un impost negatiu sobre la renda (INR), ja esmentat més amunt, podria ser una altra via d'aconseguir resultats similars a l'anterior: arran d'una declaració periòdica d'ingressos (que podria perfectament ser individualitzada), i un cop establert un cert llindar de subsistència, l'Estat gravaria les rendes d'aquells que superin aquest llindar, i pagaria als altres la diferència fins a arribar-hi. En el fons, un INR pot ser econòmicament i distributivament equivalent a una Renda Bàsica universal més un tipus impositiu suficient sobre totes les altres rendes;³⁰ la diferència acostuma a residir en què l'INR, que exigeix una declaració d'ingressos prèvia per cobrar la prestació, mentre que la Renda Bàsica es paga *ex ante*: en qualsevol cas, aquesta diferència pot esdevenir trivial si, a més d'individualitzada, la declaració d'ingressos s'automatitza i, per exemple, es fa mensual.
- *Renda Bàsica per llar.* En alguns models de reforma, per tal d'evitar les desigualtats causades per les economies d'escala produïdes per la forma de convivència, la Renda Bàsica quedaria bifurcada en una part individual i una altra que es

29. Sevilla (1999).

30. Vegeu Van Parijs (2000b), Van Parijs, Jacquet i Salinas (2000), Pinilla (2004) i Noguera i Raventós (2004).

pagaria a les llars com un tot.³¹ Aquesta possibilitat serà també explorada als experiments de microsimulació que exposem al capítol tercer.

- *Renda de participació.* Es tractaria d'una prestació individual però condicionada, en el cas de la població apta per treballar, a la realització d'alguna mena d'activitat definida com a “socialment útil” (treball remunerat, treball domèstic/familiar, treball voluntari, formació, etc.). Aquesta idea proposada per Atkinson (1996) pretén, en principi, desactivar la resistència social que una prestació totalment incondicional com la Renda Bàsica podria suscitar pel fet de no exigir cap mena de contraprestació laboral; en tot cas, es postula per una fase relativament avançada del camí cap a una Renda Bàsica, ja que hom pot esperar que la cobertura d'una renda com aquesta no estigués molt per sota del 100% que la Renda Bàsica assoliria. Tot i així, cal dir que una renda de participació també es podria implementar progressivament, anant afegint poc a poc col·lectius que realitzin tasques d'utilitat social.
- *Capital bàsic.* Es tractaria d'una prestació universal i totalment incondicional, però pagada d'una sola vegada, per exemple, en arribar a la majoria d'edat.³² És evident que la quantia d'aquest capital bàsic resulta també fonamental de cara als seus efectes i a la importància en el camí cap a una Renda Bàsica “pura”; algunes formes modestes de capital bàsic han estat ja aprovades per algun govern europeu (com és el cas de l'anomenat *baby bond* britànic, una quantitat que l'Estat ingressa a cada ciutadà en el moment de néixer, i que aquest podrà fer servir, juntament amb els rendiments generats, quan sigui major d'edat per determinats usos com la formació, la creació d'un negoci, etc.).
- *Renda Bàsica amb límit temporal.* Segons algunes propostes, tots els ciutadans tindrien dret a un determinat període de disposició d'una Renda Bàsica incondicional, que podrien distribuir a voluntat al llarg de tota la vida. Aquesta variant limitada en el temps d'una Renda Bàsica universal i incondicional s'acostuma a relacionar amb plans de reducció i reorganització dels temps de treball, o amb propostes d'anys sabàtics o períodes pagats de formació o assumptes personals.³³

31. Sanzo (2001), Pinilla i Sanzo (2004).

32. Ackerman i Alstott (1999), Dowding *et al.* (2003), Wright (2004).

33. Vegeu, pels primers, Gorz (1991) i Offe (1997), i per a les segones White (2003).

- *Prestació universal per fills menors d'edat.* Aquests programes, com ja s'ha dit, existeixen ja a molts països europeus (i estan en procés d'aprovació a Catalunya). Una prestació d'aquest tipus pot perfectament interpretar-se com una Renda Bàsica per als menors d'edat (evidentment cobrada pels seus pares), i la seva existència faria més fàcil la transició cap a una Renda Bàsica universal.
- *Pensió bàsica.* En la mateixa línia de prestacions “categòriques” per determinats grups d'edat, es podrien unificar els mínims de totes les pensions contributives i no contributives per a més grans de 65 anys i estendre la seva cobertura, per tal d'assolir una pensió incondicional per a tots els individus d'aquest grup d'edat (com ja existeix a països com Dinamarca, Canadà, Holanda o Bèlgica).
- *Renda mínima garantida.* És possible també treballar partint dels actuals programes de rendes mínimes d'inserció (com el PIRMI català) en la direcció d'individualitzar la prestació econòmica, eliminar la seva vinculació amb certes contraprestacions laborals o formatives, flexibilitzar els requisits d'accés, i estendre la seva cobertura a tots els potencials beneficiaris; amb això ens situariem en un escenari de renda mínima garantida, això és, d'una renda garantida per totes aquelles persones els recursos de les quals no arribin a un determinat llindar (Mercader, 2003); la diferència amb l'INR seria que es tractaria d'una prestació social en tota regla, que hauria de ser sol·licitada expressament, en comptes de ser articulada per mitjà del sistema fiscal. Algunes d'aquestes mesures cap a una renda mínima garantida s'estan aplicant ja, sigui *de facto* o *de iure*, als programes com la renda mínima del País Basc o el *Minimum Income Guarantee* britànic. Evidentment, la prestació continuaria sent *means-tested* (amb control de mitjans), i per tant generant els problemes ja coneguts de les prestacions condicionades. Ara bé, el fet que es pogués garantir individualment i amb cap contraprestació per tota persona sense ingressos suficients introduiria una filosofia de “renda ciutadana” més propera a la Renda Bàsica que la de l'actual sistema. Pujar gradualment la quantia de la prestació seria també necessari fins que se situés no molt per sota del SMI; el possible efecte desincentiu per l'ocupació que es pogués produir es podria combatre establint una escala més flexible de percentatges de retirada de la prestació en funció dels ingressos salarials addicionals (per exemple, si es cobra un salari equivalent al SMI, es retiraria només el 50% de la prestació, etc.). Això ens posaria en camí de la darrera proposta que comentarem tot seguit.

- *Crèdits fiscals (tax credits)*. Aquesta proposta innovadora, de la qual ja n'existeixen exemples a països com el Regne Unit, Holanda, EUA o França, consistiria a “subvencionar” els treballadors amb ingressos baixos per mitjà de transferències pagades juntament amb el paquet salarial, la quantia de les quals pot ser variable depenent dels salaris, així com dels objectius establerts quant a incentius a l'ocupació (en la majoria dels programes, la quantia del crèdit va pujant amb les hores de treball remunerat fins a un cert límit, en què torna a decreïxer). Un programa d'aquest tipus podria tenir diferents avantatges com a pas intermedi cap a una Renda Bàsica: afavoriria l'ocupació a temps parcial, tindria un impacte redistributiu progressiu a favor dels treballadors pitjor pagats, es podria “vendre” políticament com una reducció d'impostos per a les capes amb rendes més modestes, i establiria uns nivells mínims de renda per als sectors més febles de la força laboral, que, juntament amb un mínim garantit pels exclosos del mercat de treball, constituïria una base a partir de la qual transitar vers una Renda Bàsica universal.³⁴

En definitiva, totes les anteriors semblen vies parcials i progressives que permeten anar donant passos en la direcció d'una Renda Bàsica universal i incondicional. Moltes, si no la majoria, poden en principi ser assolides sense grans convulsions per un govern amb voluntat real de combatre la desigualtat i l'exclusió, i d'avançar cap a noves formes de ciutadania social i econòmica. Sens dubte que aquesta aproximació gradual no hauria de ser pas contradictòria amb una altra més radical o directa si les circumstàncies i la situació política ho permetessin. En qualsevol cas, avançar cap a una garantia de renda per a totes les persones que la necessitin, siguin treballadors remunerats o no, introduiria més tard o més d'hora la demanda social d'extensió d'aquesta garantia a tota la ciutadania.³⁵ Un punt clau (i políticament difícil) d'aquest procés seria probablement la *individualització* del dret a una renda per a la població en edat de treballar: col·lectius com el de dones inactives o aturades o joves sense accés al mercat de treball

34. La proposta recent de Pinilla i Sanzo (2004) podria interpretar-se parcialment com una estratègia d'aquest tipus vers la Renda Bàsica; el seu esquema fins i tot manté un crèdit fiscal per a treballadors amb rendes baixes addicional a la Renda Bàsica.

35. Jordan *et al.* (2000).

primari serien els principals beneficiaris d'aquesta mesura. La Renda Bàsica per a adults aptes per al treball podria prendre, en un primer moment, formes que combinessin propostes com la renda de participació, els crèdits fiscals i les rendes incondicionals amb límit temporal,³⁶ si la por social i política al “parasitisme” fos molt notable. En una segona fase, es podria fer incondicional, quan s'hagués pogut comprovar que el risc real de nivells alts de parasitisme és baix, i que les comprovacions i transaccions de tota mena que aquelles propostes exigirien, a més de difícils d'aplicar, les farien més costoses i ineficients que una Renda Bàsica totalment incondicional.³⁷

Renda Bàsica i “govern multinivell”

Té sentit, però, plantejar la proposta de la Renda Bàsica al nivell de les comunitats autònomes d'un Estat com l'espanyol, tal i com fem en aquest estudi? Pot una Renda Bàsica ser administrada i pagada per diferents nivells de l'Administració? Són els Estats els subjectes polítics més indicats per implementar-la, o al contrari, ho són les administracions supraestatals o subestatal? Per molts autors, el nivell ideal de gestió de la Renda Bàsica hauria de ser l'Estat, donat que en un altre cas els costos administratius i la complexitat de la gestió tornarien a créixer (recordi's que una de les intencions bàsiques de la Renda Bàsica és la de simplificar la gestió i l'administració de la protecció social), a més que la seva estabilització com a dret ciutadà seria més problemàtica i discrecional, ja que la seva regulació concreta dependria més dels canvis polítics en els diferents nivells de govern. Tot i així, existeixen cada vegada més estudis i models que plantegen la gestió de la Renda Bàsica en termes de “govern multinivell”, tant “cap a dalt” com “cap a sota” respecte de l'Administració pròpiament estatal.

Alguns defensors de la Renda Bàsica, per exemple, han proposat models de Renda Bàsica parcial pagats per la Unió Europea, com l'*eurogrant* de Van Parijs i Genet (1992), l'*euro-stipend* de Schmitter i Bauer (2001), o l'*euro-dividend* de Van Parijs i Vanderborght (2001); el finançament seria a càrrec d'una fiscalitat ecològica a nivell europeu, o bé

36. White (2003b).

37. Noguera (2004), Offe (2004).

d'altres fons de la Unió. La seva justificació i finalitat podria ser variada: establir un llindar de renda mínima comuna per a tots els ciutadans europeus, enfortir el sentiment de ciutadania a nivell de la Unió, o permetre la redistribució interterritorial entre individus i no només entre Estats.

A la inversa, existeix també una proposta detallada d'aplicació de la filosofia de la Renda Bàsica a una comunitat autònoma de l'Estat espanyol, el País Basc (Sanzo, 2001). El disseny de Sanzo mostra que, partint de la situació actualment existent, i amb certa dosi de flexibilitat i de voluntat política, el pas cap a una Renda Bàsica gairebé estricta podria ser una realitat en pocs anys, tot garantint una renda gairebé equivalent al SMI per als individus que visquin sols, i al mateix temps estimulants l'ocupació amb una bonificació als treballadors amb rendes baixes; i tot això amb uns tipus impositius no molt més alts que els actuals, un efecte redistributiu progressiu, i un cost financer net clarament assumible en uns pocs anys. No es tracta d'una Renda Bàsica pura, ja que combina principis d'aquesta amb els de l'impost negatiu sobre la renda i la Renda Bàsica per llar (dues de les propostes a mig camí esmentades a la secció anterior), però és un bon exemple de com totes aquestes possibilitats permeten avançar en la línia de la Renda Bàsica fins i tot en un nivell subestatal d'administració.

Resulta evident, però, que el règim fiscal especial de què gaudeix el País Basc (i també Navarra), així com el relativament generós i avançat programa de rendes mínimes d'aquesta comunitat, la fan ser un terreny ideal per iniciar l'aproximació cap a la Renda Bàsica dins de l'Estat espanyol. És obvi que la implantació i gestió d'una Renda Bàsica a nivell d'una comunitat autònoma exigiria un alt grau de capacitat recaptadora i corresponsabilitat fiscal. La impossibilitat d'amortitzar prestacions assistencials que avui són de titularitat estatal, la limitada capacitat fiscal, i l'escàs marge pressupostari no permetrien actualment, a la resta de comunitats autònomes, res més que fer passos progressius preparatoris d'una Renda Bàsica. Tot i així, si la situació política evolucionés en el sentit de més capacitat de gestió de les prestacions i més responsabilitat fiscal, s'obririen expectatives noves, ja que la qüestió de la integració entre prestacions socials i fiscalitat és una de les claus de la proposta de la Renda Bàsica.

En qualsevol cas, no hi ha dubte que actualment una administració com la de la Generalitat de Catalunya disposa de mitjans i capacitat legislativa per donar certs passos

importants en la direcció de “preparar el terreny” per a la implantació de la Renda Bàsica: moltes de les propostes que s’han enumerat en la secció anterior són perfectament assolibles per un govern català amb voluntat política d’avançar per aquest camí (i algunes ni tan sols impliquen grans innovacions en la filosofia de la política social, i ja existeixen a altres països, com és el cas de les prestacions universals per fills, la pensió bàsica, la renda mínima garantida o els crèdits fiscals). És en aquest sentit que un estudi com aquest pretén obrir expectatives i vies d’actuació.

Conclusió: si no és una Renda Bàsica, quina alternativa?

Recapitulant, podem afirmar que ens trobem avui davant d’una cruïlla que té com a mínim tres camins pel que fa a la seguretat social i econòmica:

- El primer consisteix a resignar-nos a abandonar l’ideal de Beveridge de “seguretat des del bressol fins a la tomba” per a tots els ciutadans, i dedicar els nostres esforços a protegir únicament determinats col·lectius o tipus d’individus (amb tots els costos de decisió i transacció que això suposa), i a més a fer-ho gairebé sempre anant “per darrere” dels esdeveniments. Cal preguntar-se si això no és més resignació de la que la situació actual ens permet.
- El segon camí consisteix a seguir conreant la idea nostàlgica i irrealitzable d’una plena ocupació que mai ho fou, i d’una època daurada que tampoc ho fou tant com alguns pensen. No estem a la Suècia dels anys 60. Si la plena ocupació fos avui dia possible, ho seria, com ja ho va ser en el passat, al preu de la manca d’autonomia de milions de dones, joves, i treballadors no qualificats; les possibilitats d’intervenir directament sobre la distribució primària de la renda i de l’ocupació que fa el mercat són avui dia, per dir-ho suaument, poc prometedores (i convindrem en el fet que cap força política amb aspiracions reals de govern pot plantejar avui dia com a programa realista uns graus d’intervenció i de regulació de l’economia com els que suposaria una plena ocupació *real*).
- El tercer camí, en canvi, condueix a avançar, amb tot el gradualisme, la capacitat pragmàtica i la intel·ligència política que siguin necessàries, cap a una Renda Bàsica o quelcom que se li assembli molt, com a fórmules més equitatives i

eficients de garantia d'ingressos sense exclusions en societats de creixent complexitat, i com a part substancial d'un paquet de mesures que ens encaminin a un règim de benestar universalista i postproductivista.

El fet d'escollir aquest camí, per descomptat, no implica en absolut abandonar les conquestes socials ja assolides, sinó, ben al contrari, dotar-les d'uns fonaments més sòlids i reformar-les amb materials nous per evitar l'erosió que el pas del temps ha provocat en elles. Mai s'insistirà prou en el fet que una Renda Bàsica (o una altra política similar) haurà de compaginar-se sempre, pels seus alts "costos d'oportunitat", amb altres prioritats polítiques com les de garantir uns serveis públics en espècie de qualitat (en àrees com l'assistència domiciliària, les llars d'infants, els serveis socials, l'habitatge, la sanitat o l'educació); però això no és res de nou: a cada conjuntura política i social hem d'establir els equilibris que siguin necessaris entre aquestes prioritats. Ara bé, no oblidem que, de la mateixa manera que la garantia de serveis en espècie de qualitat és important, també ho és, i ho és cada vegada més, la garantia d'uns ingressos mínims per a tota la població, i que aquesta garantia no queda gens satisfeta per la millora dels serveis en espècie (així com la necessitat d'aquests no quedaria satisfeta només amb una Renda Bàsica o amb qualsevol altre tipus de política d'ingressos mínims). El problema de la pobresa d'ingressos i de la manca d'autonomia individual de milions de persones (dones, joves, etc.) no queda en absolut resolt per una millora de les polítiques de serveis en espècie (per desitjable que aquesta sigui): cal atrevir-se, una vegada més, a anar més enllà i superar certs plantejaments clàssics, sense renunciar a allò que tenien de vàlid.

En definitiva: si admetem que garantir l'existència material amb uns ingressos mínims i una autonomia bàsica a tota la població és un objectiu a assolir, si no ens resignem a abandonar la idea Beveridgiana de la "seguretat del bressol a la tomba", llavors qualsevol proposta viable que es faci en aquest terreny anirà en la direcció d'una Renda Bàsica o d'alguna altra política que se li assembla molt. En efecte, si no és una Renda Bàsica, quina altra política viable pot garantir uns ingressos mínims a tota la població a l'actualitat?

Què és el que explica, llavors, les fortes resistències que encara existeixen enfront de la proposta de la Renda Bàsica, fins i tots en cercles d'esquerra i progressistes? Moltes tenen a veure amb la incondicionalitat de la Renda Bàsica respecte de la participació

en el mercat de treball.³⁸ Però el que ara interessa observar és el següent: si es pregunta a moltes persones sincerament compromeses amb els valors de l'Estat de benestar si recolzarien una Renda Bàsica universal i incondicional, és freqüent que sorgeixin reticències de molts tipus; en canvi, si se'ls pregunta si recolzarien mesures com ara que la cobertura de les actuals rendes mínimes fos del 100% dels seus potencials beneficiaris; que fossin suprimits o reduïts els requisits laborals que s'imposen als seus beneficiaris; que s'articulessin sistemes per a suprimir la “trampa de la pobresa”; que s'abolissin les deduccions i desgravacions fiscals regressives i s'apugessin els impostos als més rics per finançar totes aquestes mesures; que no s'obligués als que cobren prestacions a acceptar feines que no volen com a condició per poder continuar cobrant-les; o que no es discriminés els que realitzen treball domèstic i voluntari, segurament, la majoria respondria que sí. Però si hom recolza tot això, llavors està a un pas de recolzar una Renda Bàsica, o simplement s'haurà arribat a ella sense adonar-se'n. Perquè una Renda Bàsica és l'única política compatible amb tots aquests objectius a la vegada. Com s'ha dit abans, aquí podem observar quelcom important per a la psicologia política i per a la viabilitat política de la Renda Bàsica: que, si bé un programa de Renda Bàsica “com a tal” provoca serioses reticències, en canvi els passos progressius cap a una Renda Bàsica, si es prenen un a un i per separat, provoquen l'adhesió amb facilitat i de forma molt menys problemàtica. Dit d'una altra manera, a la sensibilitat moral de moltes persones compromeses amb els Estats de benestar hi ha intuïcions suficientment properes a la Renda Bàsica com perquè aquesta no s'hagi de quedar al calaix de les propostes mai realitzades.

És en aquest sentit que les propostes de Renda Bàsica poden constituir una oportunitat interessant a l'hora de renovar i aprofundir el disseny institucional de l'Estat de benestar en una societat cada vegada més complexa i diversa. La Renda Bàsica és una proposta que s'inscriu plenament en la lògica de la situació social i econòmica actual, no una mostra de *wishful thinking* o d'utopisme ingenu; el camí cap a la Renda Bàsica és, doncs, l'únic que pot fer compatibles, d'una banda, els nostres valors i compromisos socials institucionalitzats als Estats de benestar (constriccions normatives com la garantia d'un mínim de benestar, la inclusió social, la igualtat i la llibertat) amb,

38. Noguera (2002).

d'una altra banda, les nostres circumstàncies socials i econòmiques, que certament no hem escollit ni tampoc podem canviar per decret llei, perquè depenen de mecanismes molt complexos i de factors causals molt heterogenis. La Renda Bàsica és la manera més eficient i normativament robusta de gestionar aquesta nova complexitat de manera compatible amb els valors que inspiren els Estats de benestar. *Si hom vol de veritat universalitzar la seguretat econòmica per a tothom en un context en què el mercat de treball ja no pot ni podrà fer-ho, això ens portarà, per un o altre camí, en la direcció d'una Renda Bàsica de ciutadania.*

3 Viabilitat financera i impacte distributiu d'una
Renda Bàsica a Catalunya:
Un exercici de microsimulació

INTRODUCCIÓ

En aquest capítol presentarem els resultats de diferents exercicis de microsimulació d'un programa de Renda Bàsica a Catalunya, per tal d'analitzar la viabilitat econòmica de la proposta i el seu impacte distributiu. Farem servir un programa de microsimulació dissenyat específicament per a aquest objectiu, aplicat sobre una base de dades provinent d'una extensa mostra de declaracions de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF) a Catalunya, per tal d'avaluar diferents opcions de polítiques d'integració d'impostos i prestacions que incloguin una Renda Bàsica. Provem de mostrar que la reforma proposada és, a grans trets, viable en termes econòmics, i que el seu impacte sobre la distribució de la renda a Catalunya seria fortament progressiu, i tot això encara que la viabilitat política de la proposta es mantingui com una qüestió oberta.

Convé potser esmentar que aquest és el primer estudi d'aquestes característiques que es fa a l'àmbit català i, per tant, el primer intent d'investigar empíricament la viabilitat econòmica i política d'una Renda Bàsica a Catalunya. Els resultats s'han de considerar, per tant, com una primera aproximació. El model de microsimulació que presentem ha estat modificat i reprogramat força vegades, i probablement ho estarà encara més. De tota manera, creiem que els resultats obtinguts són prou interessants com perquè vegin la llum pública i que se'ls sotmeti a debat.

OBJECTIUS I ABAST DEL MODEL

A mesura que el debat sobre la Renda Bàsica (i altres propostes similars que hem esmentat al capítol anterior) ha anat progressant durant els últims anys, diversos estudis han provat d'analitzar la viabilitat econòmica de la proposta a diferents països. Entre aquests estudis, els més interessants i informatius són, sense cap dubte, aquells que fan servir eines de microsimulació per tal d'estimar el cost financer i l'impacte distributiu de la reforma que suposaria la Renda Bàsica.

Els programes de microsimulació que treballen amb dades de distribució de la renda i amb mostres de declarants d'impostos directes són especialment indicats per avaluar els efectes distributius d'un programa de Renda Bàsica, atès que una de les idees generals que inspiren la reforma defensada és la integració d'impostos i prestacions socials, i que un dels seus objectius és aconseguir una redistribució de la renda fortament progressiva. Models com el POLIMOD s'han utilitzat amb aquesta intenció, per exemple, pel cas britànic,¹ i existeix ja un programa, l'EUROMOD, que prova de ser aplicable al conjunt de la Unió Europea, però encara no s'ha utilitzat per simular propostes de Renda Bàsica.² En el context espanyol, un model de microsimulació inspirat en el POLIMOD, l'ESPASIM, ha estat desenvolupat i aplicat en l'avaluació d'una Renda Bàsica i d'altres programes similars.³ Recentment s'han presentat també altres programes útils, amb objectius i potencialitats semblants.⁴ En general, els programes de microsimulació suposen un avenç substancial respecte d'altres estudis sobre la viabilitat econòmica d'una Renda Bàsica (que han tractat més aviat de com finançar el cost de la reforma o dels seus efectes sobre alguns tipus prèviament definits de llars o individus, però que no es recolzen sobre dades empíriques de distribució de la renda o d'imposició fiscal).⁵

1. Vegeu Atkinson (1995), Atkinson i Sutherland (1989) o Jordan *et al.* (2000). També Gilain i Van Parijs (1995) han aplicat un model similar, encara que menys sofisticat, pel cas belga.

2. Aplicacions recents d'aquest model poden trobar-se a Matsaganis i Tsakoglou (2004) o Matsaganis *et al.* (2004).

3. Vegeu Mercader (2000 i 2003), Pinilla i Sanzo (2004) i Pinilla (2004).

4. Vegeu Arcarons i Calonge (2003 i 2004), Oliver Rullán i Spadaro (2004) o Sanz *et al.* (2003).

5. Com per exemple Lerner, Clark i Needham pel cas canadenc (2001), per citar un dels més interessants.

El model que utilitzem aquí tracta de seguir aquesta línia d'avenç en l'anàlisi i avaluació de les polítiques públiques, i es basa en els següents principis, molts dels quals, tal i com s'ha explicat al capítol segon, són prou familiars als defensors de les propostes de Renda Bàsica:

- Integració d'impostos i prestacions socials.
- Renda Bàsica universal pagada directament a cada individu de forma totalment incondicional.
- La Renda Bàsica substitueix qualsevol altra prestació pública de quantia inferior; si la prestació pública és superior, la Renda Bàsica queda complementada fins arribar a la quantitat que representi aquesta prestació (en el cas català i espanyol això passarà, sobretot, amb moltes pensions o prestacions d'atur contributives, la quantia de les quals està vinculada als ingressos salarials previs).
- La quantia d'una Renda Bàsica "total" per a adults equival al Salari Mínim Interprofessional vigent l'any 2003, però en 12 pagues (això és igual a 5.414 euros anuals, o 451 euros mensuals). S'ha de tenir en compte que el SMI és bastant baix a l'Estat espanyol (gairebé al nivell del llindar de la pobresa per a un individu sol a algunes comunitats autònomes), encara que l'actual govern ha començat a apujar-lo sensiblement.
- Els menors d'edat no reben la quantia "total", sinó només un cert percentatge (que pot ser el 50% o el 33% dependent dels casos).
- Els tipus impositius de l'IRPF són els mateixos per a qualsevol renda sense que importi el seu origen (és a dir, que s'aplica la mateixa tarifa tant a la base general com a la base especial de l'impost).
- Qualsevol deducció, desgravació o exempció fiscal a l'IRPF és eliminada.
- La Renda Bàsica no està gravada per l'IRPF, però qualsevol altra renda paga IRPF des del primer euro.

En virtut d'aquests principis de reforma, es pretén aconseguir una reducció substancial de la desigualtat en la distribució de la renda, així com augmentar la simplicitat i la coherència interna del sistema fiscal i el de prestacions socials, a més, per descomptat, d'introduir una garantia de renda individual per a tothom sense importar la seva edat, relació amb l'ocupació o forma de convivència.

Fem esment, per acabar aquesta secció, del fet que el model que apliquem aquí té una clara limitació, que no intentarem resoldre ara, però que resulta rellevant de cara a la viabilitat política de la reforma proposada: treballarem amb el supòsit segons el qual l'Administració de la Generalitat de Catalunya controla el 100% de la recaptació de l'IRPF a Catalunya, quan la realitat és que en controla directament només la tercera part. En qualsevol cas, atès que en aquest capítol només ens afecta la qüestió de la viabilitat econòmica, no dedicarem cap espai a aquesta limitació política.

DADES I MOSTRA

La base de dades que hem fet servir⁶ consisteix en una mostra individualitzada, degudament estratificada i, per descomptat, anònima, de declaracions d'IRPF a Catalunya corresponents a l'any 2000. La mostra conté gairebé 210.000 casos i desplega les principals variables i magnituds definides per l'impost sobre la renda; això permet una imputació pràcticament exhaustiva de tot el flux de rendiments nets (treball, capital mobiliari, immobiliari, activitats econòmiques, etc.) susceptible de càrrega impositiva, per a tot el conjunt de declarants de Catalunya. A més, la mostra és altament representativa de les principals variables que permeten analitzar les característiques sociofamiliars dels declarants, com ara edat, estat civil, descendents, ascendents, declaració individual o conjunta, etc. Aquesta informació és la base del model de microsimulació que hem desenvolupat per realitzar una proposta de finançament de la Renda Bàsica a Catalunya per l'any 2003 i per analitzar el seu impacte distributiu.

Malgrat les excel·lents prestacions que aquesta base de dades ens proporciona a efectes d'aplicar un programa de microsimulació, resulta imprescindible assenyalar tres limitacions importants d'aquesta base de dades quan la fem servir per simular una proposta de Renda Bàsica:

6. Els autors volem expressar el nostre agraïment a la Direcció General de Programació Econòmica i a la Direcció General de Tributs de la Generalitat de Catalunya per la disponibilitat de la informació utilitzada en aquest estudi.

1) En primer lloc, i com és obvi per la seva definició, la mostra només contempla la població obligada a declarar IRPF i les seves famílies. Això deixa al marge, en les simulacions que efectuarem, una part de la població de Catalunya que constitueix un conjunt important per a les nostres intencions, donat que es pot assumir que es tracta en la seva major part d'un col·lectiu desafavorit en termes de renda. Com ja s'ha dit, la Renda Bàsica la rebrien absolutament tots els habitants de Catalunya. Aquesta primera restricció pot ser compensada de dues maneres diferents:

a) Des del punt de vista del *cost de la Renda Bàsica*, és possible, per descomptat, calcular el volum de recursos que es necessiten per pagar la Renda Bàsica a tota la població no coberta per la mostra, i afegir aquest cost al cost total de la reforma simulada amb la mostra.

Afortunadament, hem estimat que aquest cost addicional seria gairebé exactament compensat per l'estalvi que la Renda Bàsica generaria en termes de prestacions socials i despesa social (seguint el disseny d'articulació de la Renda Bàsica amb l'actual sistema de protecció social que s'ha detallat al capítol 2). Una mirada a les Taules 3 i 4 pot mostrar fàcilment que el cost addicional de la Renda Bàsica per a la població no coberta per la mostra pot ser estimat en 8.041,86 milions d'euros, mentre que l'estalvi estimat en despesa social per la implementació d'una Renda Bàsica seria de 8.162,87 milions d'euros; així, si compensem la primera xifra amb la segona, encara disposaríem d'un petit superàvit de 121 milions d'euros.⁷ Aquesta feliç circumstància ens permetrà treballar amb la mostra i amb el model de microsimulació de forma autònoma en termes de cost de la Renda Bàsica, sense preocupar-nos massa per la resta de la població no coberta a la mostra.

7. Val a dir que si afegíssim a l'estalvi, tal i com s'ha suggerit al capítol 2, les bonificacions a la Seguretat Social (sense comptar les subvencions a la contractació laboral, sobre les quals no disposem aquí de dades fiables) que han percebut les empreses catalanes durant l'any 2003, hi tindríem entorn d'uns 500 milions d'euros més. De tota manera, ja hem dit que ens limitariem a fer supòsits tímids sobre les despeses socials que quedarien integrades dintre de la RB. (Agraïm a Jorge Calero l'observació i les gestions realitzades per a l'obtenció d'aquesta dada.)

Taula 3.

Estalvi estimat en despesa social amb una Renda Bàsica (Catalunya, 2003)

RB = 5.414 €/any (451 €/mes)

Font	Estalvi (en milions d'€)
Pensions contributives més altes que la RB	3.712,78
Pensions contributives més baixes que la RB	2.759,92
Pensions de classes passives més altes que la RB	257,79
Pensions no contributives	216,90
Subsidis d'atur no contributius	221,98
Prestacions d'atur contributives més altes que la RB	473,63
Rendes mínimes d'inserció (PIRMI)	37,65
Prestacions per fills a càrrec	311,10
Beques educatives	18,77
Despesa administrativa de protecció social (estalvi estimat del 33%)	152,30
TOTAL	8.162,87

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT, excepte Calero i Bonal (2003) per la dada sobre les beques.

Taula 4.

Cost estimat de la renda bàsica per a la població no coberta per la mostra (Catalunya, 2003)

RB = 5.414 €/any (451 €/mes)

Població	Total	Coberta per la mostra	No coberta per la mostra	Cost de la Renda Bàsica per a la població no coberta per la mostra (en milions d'€)
Menors 18 anys	1.068.770	792.791	275.979	746,79
18 anys o més	5.218.630	3.870.688	1.347.942	7.295,06
Total	6.287.400	4.663.479	1.623.921	8.041,86

Font: elaboració pròpia a partir de la mostra de declarants d'IRPF i de l'IDESCAT.

b) Des del punt de vista de *l'impacte distributiu de la reforma*, certament les bases de dades disponibles no permeten integrar, en aquesta fase, les dades de distribució de la renda de la nostra mostra de declarants amb les de la resta de la població no coberta per aquesta. En qualsevol cas, sembla molt raonable assumir que, donat que la població no inclosa a la mostra no paga IRPF, la major part (deixant ara de banda els possibles evasors) té rendes més baixes, per terme mitjà, que la població inclosa a la mostra. Això és una bona notícia, perquè significa que el nostre model de microsimulació molt probablement tendirà sempre a *subestimar* la progressivitat de l'impacte redistributiu de la reforma sobre la població total, ja que només treballarà amb les dades de la mostra de declarants.

Si el model (com veurem que és efectivament el cas) prediu distribucions de la renda molt més igualitàries després de la reforma que abans, llavors podem suposar fàcilment que la distribució resultant real pel conjunt de la població seria *encara més igualitària* si incloguéssim la població no coberta a la mostra.

2. En segon lloc, la unitat mostral és el declarant i no la llar, i no existeix cap variable directa que ens permeti la identificació de quants declarants hi ha a cada llar en el cas que la declaració adopti la modalitat individual. Tot i així, també en aquest cas ha estat possible fer una imputació indirecta del número de llars “ presents ” a la població (2.175.306), per mitjà de la utilització combinada de les variables “ tipus de declaració ”, “ número de fills ” i “ estat civil ”.
3. En tercer lloc, la referència temporal de la mostra és l'any 2000, mentre que l'objectiu que ens proposem és simular la nostra proposta de reforma per l'any 2003. No ha constituït tampoc cap problema l'adopció d'hipòtesis de creixement per a les bases imposables o els rendiments nets quantificats a la mostra, fent servir les taxes de creixement agregades d'aquestes pel període 2000-2002.⁸

8. Convé assenyalar, en aquest punt, les potencialitats dels models de microsimulació en tot allò que té a veure amb la seva capacitat per “ projectar ” la informació de referència. Vegeu Arcarons i Calonge (2003) o Sanz *et al.* (2003: 19-24), per a una revisió d'aquestes possibilitats.

Taula 5.

Magnituds principals de la mostra (1)

Observacions a la mostra	Dades elevades i projectades per l'any 2003				
	Declarants	Població coberta	Llars detectades	Rendiments nets agregats (milions d'€)	Quota recaptada agregada (milions d'€)
209.364	2.722.220	4.681.306	2.175.306	54.912,46	9.530,81

Taula 6.

Magnituds principals de la mostra (2)

Dades elevades i projectades per a l'any 2003	
Adults menors de 26 anys	154.504
Adults entre 26 i 35 anys	753.181
Adults entre 36 i 45 anys	769.576
Adults entre 46 i 55 anys	662.577
Adults entre 56 i 65 anys	486.605
Adults de 65 anys o més	672.644
Fills declarats a efectes fiscals	1.182.219
Total població (adults + fills declarats)	4.681.306
Discapacitats entre 33% i 65%	154.487
Discapacitats superiors al 65%	34.546
Ascendents fiscals fins a 65 anys (inclosos al 5è grup d'adults)	1.485
Ascendents fiscals més grans de 65 anys (inclosos al 6è grup d'adults)	79.758

Un resum d'algunes de les magnituds més rellevants de la mostra utilitzada, una vegada elevades i projectades per l'any 2003, es pot veure a les Taules 5 i 6.

Ens agradaria concloure aquesta secció amb dues observacions sobre les Taules 5 i 6:

- Les dades contingudes a les Taules són clarament consistents amb les dades disponibles en altres estadístiques censals de població.
- Cal advertir que un número considerable de “fills declarats” a l'IRPF pot ser més

gran de 18 anys; aquesta és la raó per la qual aquesta xifra és diferent de la presentada a la Taula 4.

EL MODEL DE MICROSIMULACIÓ

En aquesta secció descriurem les característiques més rellevants del model de microsimulació que hem desenvolupat, i per mitjà del qual obtindrem diferents simulacions del finançament i l'impacte distributiu d'una Renda Bàsica. Ens agradaria insistir en el fet que aquest model de microsimulació és completament aplicable a altres països, zones geogràfiques o comunitats autònomes simplement substituint la base de dades per la que sigui apropiada.

Definició de conceptes clau

Definirem tot seguit els conceptes que considerem clau per tal de dissenyar les simulacions i analitzar els seus efectes distributius.

RN: és la suma total de rendiments nets (magnitud que des del punt de vista de la imposició de l'IRPF recull la figura de la base imposable general), a la qual afegim les variacions patrimonials (equivalent de la base imposable especial). S'ha aplicat, com ja hem assenyalat, una projecció (que distingeix entre la base general i l'especial) per tal d'actualitzar els imports per a l'any 2003. Aquesta magnitud s'ha d'interpretar com una mesura de la riquesa dels individus.

RB: és la Renda Bàsica pagada. El model de microsimulació contempla diverses modalitats d'assignació: *a)* individual per adults, *b)* individual per menors de 18 anys, i *c)* per llar. Com s'ha dit, a la majoria de simulacions que presentem aquí introduïrem, en principi, una Renda Bàsica per adults igual al Salari Mínim Interprofessional per l'any 2003 (això és 5.414 € per any, amb 12 pagues), mentre que els menors de 18 anys rebran només la meitat d'aquesta quantia.

QRB: és la quota pagada per IRPF en el supòsit corresponent d'implantació de la Renda Bàsica. L'obtenció d'aquesta quota pot portar-se a terme des de dos supòsits diferents que el model de microsimulació contempla: en primer lloc, pot distingir-se entre base imposable general i especial, i aplicar a cadascuna d'aquestes bases unes tarifes amb trams i tipus impositius diferents, i les dues quotes resultants sumades seran QRB. En segon lloc, es pot aplicar a la suma conjunta de les dues bases una única tarifa amb trams i tipus impositius per obtenir QRB (aquest és el cas de totes les simulacions que aquí presentarem). En qualsevol dels dos casos, s'ha de destacar que queden eliminades totes les deduccions per qualsevol concepte (habitatge, donacions, activitat econòmica, etc.) i totes les reduccions (mínims personals i familiars, plans de pensions, etc.) per determinar la base imposable general i especial.

QIRPF: és la quota pagada per IRPF en el supòsit de l'estructura impositiva vigent per l'any 2003. L'obtenció d'aquesta quota requereix algunes adaptacions de la base de dades utilitzada, per tal d'incorporar les modificacions legals que es van introduir a l'IRPF per a la declaració de l'any 2003.⁹ Lògicament, aquest és un valor que es manté constant en totes les simulacions, i que permet definir els conceptes de dèficit o superàvit de finançament, o de guany o pèrdua, amb la reforma proposada.

“Guany” o “pèrdua”: són valors que resulten de comparar la situació dels declarants abans i després de la introducció de la reforma. Formalment, equivalen a (**QIRPF – QRB + RB**): un valor positiu indica un guany, i un valor negatiu una pèrdua. Del seu valor es deriva directament el concepte de guanyador o perdedor i el còmput dels respectius percentatges.

Superàvit o dèficit de finançament: és el concepte que compara l'import global de la RB i de la QRB. Convé assenyalar que la xifra resultant no pren en consideració l'import de QIRPF. Per tant, *tota simulació amb un superàvit de finançament inferior a la QIRPF s'ha de considerar no neutral a efectes recaptadors*, en el sentit que no garanteix els ingressos per IRPF obtinguts l'any 2003. Això és important per calcular el dèficit o superàvit *net* de la reforma.

9. Aquesta adaptació ha estat presentada a Arcarons i Calonge (2004).

Població: és el nombre de persones dependents del declarant. Aquest concepte és important perquè permet relacionar la unitat mostral, que com s'ha dit és el declarant individual, amb la Renda Bàsica acumulada per llar o per família. Té molt sentit considerar aquesta variable quan s'analitza la distribució per decils que el model de microsimulació fa possible observar.

QRB s/RN, QIRPF s/RN i QRB-RB s/RN: es tracta de tres tipus impositius diferents, calculats sobre RN. Els dos primers permeten obtenir, respectivament, la pressió fiscal segons la quota que s'ha de pagar en el supòsit corresponent d'implantació de la Renda Bàsica, i en el supòsit de mantenir l'estructura impositiva de l'IRPF per l'any 2003. El tercer tipus impositiu és també essencial perquè es refereix a la pressió fiscal "real" suportada quan es compensa la quota "nominal" pagada en el supòsit de Renda Bàsica amb l'import transferit en concepte de Renda Bàsica: aquest tipus és, per tant, *el tipus efectiu que hom estaria pagant considerant l'efecte global de la reforma proposada* en relació amb la situació actual (com és obvi, aquest tipus pot arribar a ser negatiu quan la Renda Bàsica supera l'import de la quota). Aquests tipus són també dades molt interessants a l'hora d'efectuar l'anàlisi de la distribució per decils.

Què ofereixen les simulacions?

Els resultats oferts pel model de microsimulació poden ser classificats en cinc grans apartats:

1. En primer lloc, els relatius als imports totals de les magnituds definides com a **RN**, **RB**, **QRB** i **QIRPF**. El model també proporciona algunes estadístiques d'interès com ara la mitjana, els errors estàndard i els intervals de confiança de totes les anteriors magnituds. Aquest bloc permet obtenir dos resultats bàsics: el dèficit o superàvit de finançament del supòsit corresponent de Renda Bàsica i els percentatges globals de guanyadors i perdedors sota aquest supòsit.
2. En segon lloc, la distribució per decils de totes les anteriors magnituds, a les quals s'afegeixen els conceptes de "Població" i els tres tipus impositius definits **QRB s/RN**, **QIRPF s/RN** i **QRB-RB s/RN**. Aquesta informació és molt útil ja que permet

analitzar com la introducció d'una Renda Bàsica afecta diferentment els individus dependent de la seva riquesa.

3. En tercer lloc, s'obtenen diferents índexs de desigualtat (Gini), concentració i progressivitat (Kakwani i Suits), i redistribució (Efecte Redistributiu-Reynolds-Smolensky) per a les variables **RB**, **QRB** i **QIRPF**. En aquest cas, les variables de referència pel càlcul dels diversos índexs són **RN** i dues noves magnituds que reflecteixen la situació abans (**RN - QIRPF**) i després (**RN - QRB + RB**) de la implantació de la Renda Bàsica. Aquests índexs, que són els habitualment utilitzats en les anàlisis de redistribució i desigualtat, són indicadors sintètics que resumeixen l'impacte global de la reforma considerada.
4. En quart lloc, s'obté un quadre de distribució per decils de guanyadors o perdedors quan s'implanta el supòsit de Renda Bàsica corresponent. Aquest darrer apartat quantifica per decils de **RN** el percentatge de guanyadors i perdedors, el guany i la pèrdua global, i el guany i la pèrdua *per càpita*. Aquest és un instrument molt útil i de fàcil interpretació a l'hora d'observar l'impacte distributiu de la reforma corresponent sobre els distints grups de renda.
5. Finalment, els resultats es complementen amb alguns gràfics que mostren les corbes de Lorenz i de concentració, les de tipus impositius efectius, i la distribució per decils de guanyadors i perdedors.

Hi ha, a més, dues possibilitats addicionals ofertes pel model de microsimulació: la comparació entre diferents reformes o simulacions, i la simulació per individus-tipus o llars-tipus:

- a) La primera d'aquestes opcions permet l'obtenció de la distribució per decils de les variables **RN**, **RB**, **QRB** i **QIRPF** i de guanyadors/perdedors, però comparant dues simulacions. La diferència consisteix, per tant, en la referència que en aquest cas és una de les simulacions i no l'estructura impositiva per l'any 2003.
- b) Amb la segona opció, es pot valorar la incidència de la implantació del supòsit corresponent de Renda Bàsica per a un únic individu o llar. D'aquest tipus de resultats oferim un resum al final del capítol, a les Taules 9 i 10, per llars amb un o dos declarants, respectivament.

ALGUNS EXERCICIS DE SIMULACIÓ: LA VIABILITAT FINANCERA I L'IMPACTE DISTRIBUTIU D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA

En aquesta secció presentarem algunes simulacions escollides que hem obtingut fent servir el model de microsimulació descrit en la secció anterior. Concretament, optem per presentar aquí vuit simulacions diferents, les principals característiques de les quals podem descriure tot seguit:

Simulació 1

En aquesta simulació ens preguntem quin tipus únic d'IRPF financera, de forma neutra a efectes de la recaptació actual, una Renda Bàsica amb la quantia ja esmentada més amunt (5.414 euros per any, és a dir, 451 euros per mes, i la meitat pels menors d'edat; aquesta quantia equival a la del Salari Mínim Interprofessional vigent l'any 2003). La simulació mostra que el tipus únic requerit és del 57,5%.

Simulació 2

La segona simulació mostra que si només volguéssim finançar el 50% de la quantia d'aquesta Renda Bàsica amb l'IRPF (deixant que la resta del seu cost fos finançada amb d'altres possibles ingressos públics), el tipus únic requerit seria del 37,3%.

Simulació 3

Una tercera simulació mostra el que succeeix si conservem la tarifa actualment vigent per l'IRPF, però eliminem totes les deduccions, reduccions i desgravacions, i apliquem la mateixa tarifa de la base general també a la base especial, tot conservant la mateixa quantia per a la Renda Bàsica.

Simulació 4

La quarta simulació introdueix cinc trams de renda i aplica tipus impositius progressius (que van del 20% al 60%) a aquests, superiors als actualment vigents; conserva, també, la mateixa quantia per a la Renda Bàsica.

Simulació 5

Aquesta simulació manté, igual que la tercera, la tarifa actual de l'IRPF eliminant també totes les bonificacions fiscals i unificant la base especial i la general, però establint només la quantia de Renda Bàsica que sigui possible finançar sense dèficit i neutral a efectes de la recaptació actual (la Renda Bàsica resultant seria llavors de 1.200 € l'any, és a dir, de 100 € al mes).

Simulació 6

La sisena simulació és similar a la segona, però en comptes de deixar sense finançar el 50% de la Renda Bàsica, paga únicament la meitat de la seva quantia, amb la qual cosa la reforma s'autofinança i és neutral als efectes de la recaptació actual.

Simulació 7

Una setena simulació introdueix la modalitat d'una Renda Bàsica per llar: es pagaria el 50% de la quantia de la Renda Bàsica als individus, i l'altre 50% a les llars. La simulació mostra que el tipus únic requerit per finançar i fer neutra fiscalment la reforma seria del 48,5%.

Simulació 8

Finalment, la darrera simulació només vol calcular el guany de finançament respecte de la Simulació 1, i quin impacte suposaria el fet de pagar als menors d'edat només el 33% de la Renda Bàsica en comptes del 50%.

Els resultats d'aquestes simulacions pel que fa als aspectes financers i als distributius es mostren tot seguit.

Simulació 1

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult	5.414,40 € anuals		
Renda Bàsica per menor de 18 anys	2.707,20 € anuals		
Renda Bàsica per llar	No es contempla		
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	En endav.	57,50%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	11.598,87	61,44	11.478,44	11.719,29	31.574,66	270,20	31.045,07	32.104,25
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Superàvit finançament RB = 9.429 milions d'€ % de guanyadors = 56,87%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,26 8,26	8,78 17,04	9,31 26,35	9,74 36,09	10,25 46,34	10,54 56,88	10,73 67,61	10,40 78,02	10,91 88,93	5,55 94,48	3,31 97,79	2,21 100,00
QRB (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

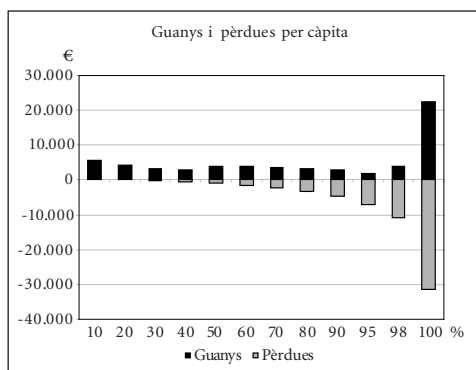
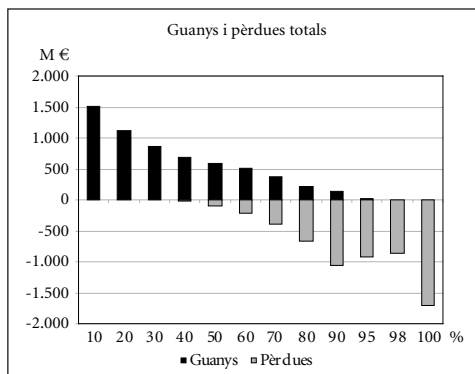
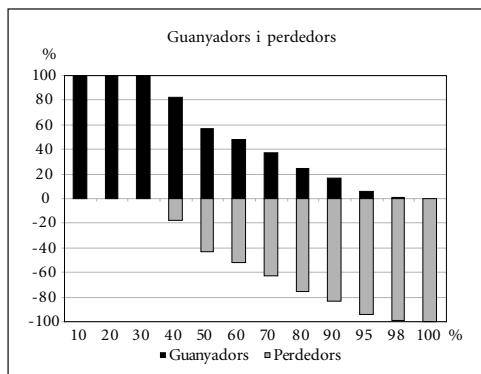
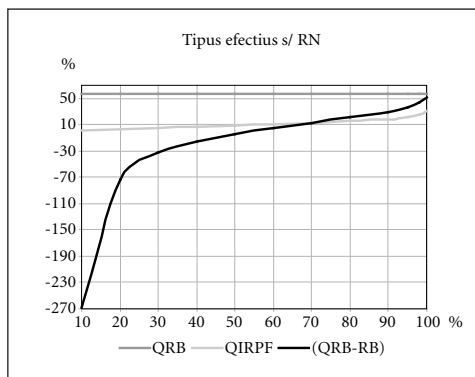
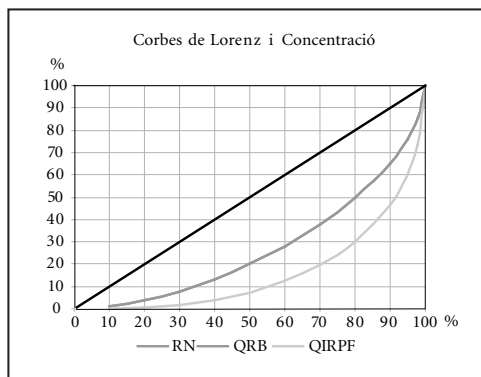
Simulació-1 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables %	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-269,0	-72,3	-33,1	-15,1	-4,7	4,2	13,0	22,3	29,0	36,8	43,1	51,5

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,2930
Concentració	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1586
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4205
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6061
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1344
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1275
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3131
Suits	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1460
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1386
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3569
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,1275
	Quota supòsit RB	0,0000	0,1009	0,2895
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0830

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	99,64	82,07	56,68	47,74	37,70	24,89	16,55	6,26	0,87	0,23
Guany total (Milions d'€)	1.510,23	1.116,83	866,40	680,22	596,94	504,42	378,06	216,44	127,64	16,25	2,77	2,84
Guany per càpita (€)	5.548	4.103	3.194	3.044	3.869	3.881	3.684	3.195	2.833	1.908	3.880	22.407
Perdedors (%)	0,00	0,00	0,37	17,93	43,35	52,21	62,36	75,12	83,39	93,78	99,09	99,67
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,06	19,67	92,11	209,77	383,56	670,58	1.058,17	913,11	867,71	1.702,20
Pèrdua per càpita (€)	0	0	62	403	781	1.476	2.259	3.279	4.661	7.153	10.723	31.368

Simulació-1 Gràfics

Simulació-2

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult		5.414,40 € anuals	
Renda Bàsica per menor de 18 anys		2.707,20 € anuals	
Renda Bàsica per llar		No es contempla	
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	En endav.	37,30%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	7.524,13	39,86	7.446,02	7.602,25	20.482,35	175,28	20.138,80	20.825,89
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Dèficit finançament RB = 1.664 milions d'€ % de guanyadors = 94,46%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,26 8,26	8,78 17,04	9,31 26,35	9,74 36,09	10,25 46,34	10,54 56,88	10,73 67,61	10,40 78,02	10,91 88,93	5,55 94,48	3,31 97,79	2,21 100,00
QRB (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

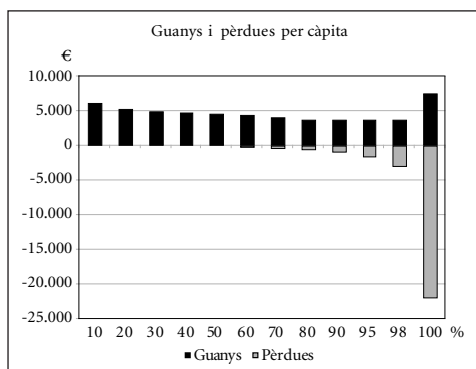
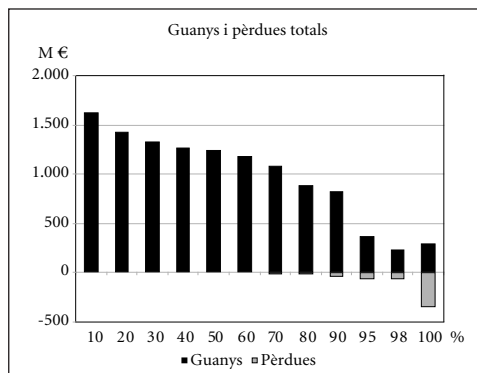
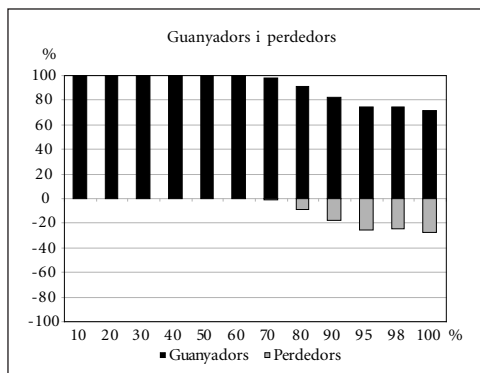
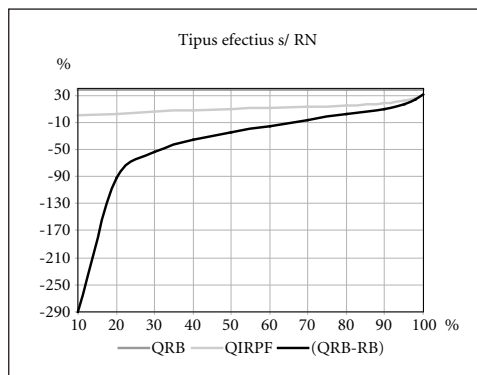
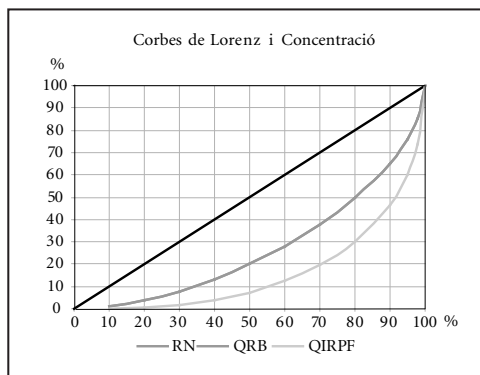
Simulació-2 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables (%)	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30	37,30
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-289,2	-92,5	-53,3	-35,3	-24,9	-16,0	-7,2	2,1	8,8	16,6	22,9	31,3

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,3198
Concentració	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1374
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4372
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6323
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1824
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1173
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3125
Suits	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1975
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1271
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3586
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,1173
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0363	0,0666
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0633

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	99,66	98,30	90,94	82,11	73,89	74,43	71,41
Guany total (Milions d'€)	1.623,41	1.419,53	1.326,26	1.260,63	1.241,77	1.179,93	1.075,79	883,13	822,43	361,67	223,63	287,25
Guany per càpita (€)	5.963	5.215	4.872	4.631	4.560	4.349	4.020	3.567	3.679	3.596	3.679	7.388
Perdedors (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30	1,76	9,06	17,83	26,15	25,53	28,49
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	1,90	13,12	38,13	56,93	60,53	340,26
Pèrdua per càpita (€)	0	0	0	0	0	170	397	532	786	1.600	2.903	21.936

Simulació-2 Gràfics

Simulació-3

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult		5.414,40 € anuals	
Renda Bàsica per menor de 18 anys		2.707,20 € anuals	
Renda Bàsica per llar		No es contempla	
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	4000€	15,00%
TRAM-2	4000€	13800€	24,00%
TRAM-3	13800€	25800€	28,00%
TRAM-4	25800€	45000€	37,00%
TRAM-5	45000€	En endav.	45,00%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	5.535,00	42,58	5.451,54	5.618,46	15.067,49	147,66	14.778,08	15.356,89
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Dèficit finançament RB = 7.078 milions d'€ % de guanyadors = 98,68%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,26 8,26	8,78 17,04	9,31 26,35	9,74 36,09	10,25 46,34	10,54 56,88	10,73 67,61	10,40 78,02	10,91 88,93	5,55 94,48	3,31 97,79	2,21 100,00
QRB (%)	0,56 0,56	1,74 2,29	2,98 5,27	4,08 9,35	5,17 14,52	6,50 21,02	8,28 29,30	10,55 39,85	15,01 54,86	11,77 66,63	11,50 78,13	21,87 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

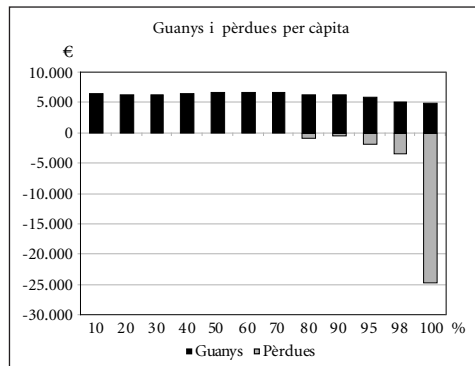
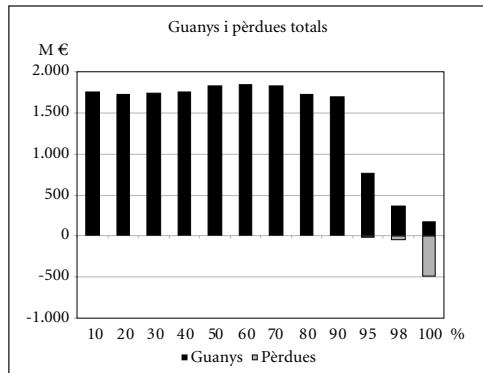
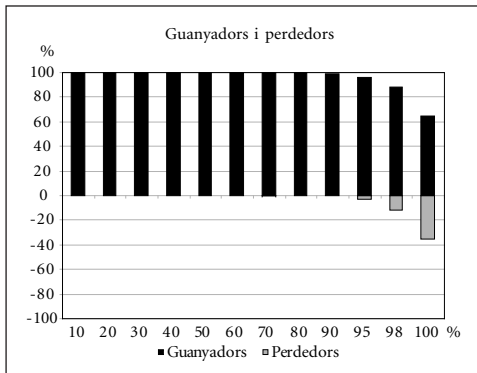
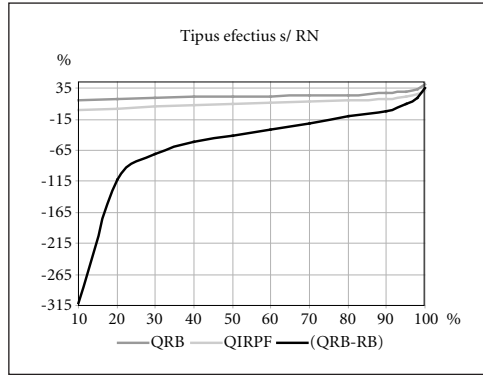
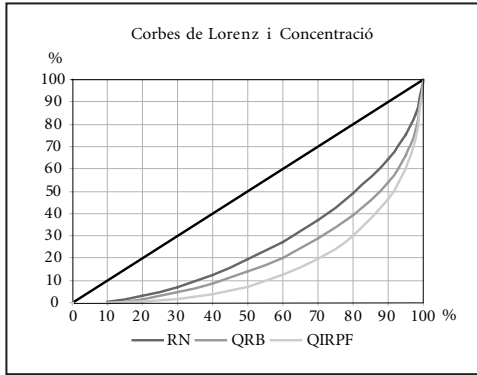
Simulació-3 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables %	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	15,00	17,46	19,70	20,70	21,36	22,34	23,35	24,25	26,64	29,82	34,04	40,44
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-311,5	-112,3	-70,9	-51,9	-40,8	-30,9	-21,1	-10,9	-1,8	9,1	19,6	34,4

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,3047
Concentració	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1298
	Quota supòsit RB	0,5666	0,5653	0,5467
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6387
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1749
	Quota supòsit RB	0,1050	0,1490	0,2419
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3339
Suits	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1863
	Quota supòsit RB	0,1383	0,1908	0,2819
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3876
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,0972
	Quota supòsit RB	0,0397	0,0741	0,0777
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0607

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	99,95	100,00	99,91	99,45	96,45	87,87	64,06
Guany total (Milions d'€)	1.748,36	1.716,82	1.727,09	1.753,73	1.823,32	1.835,47	1.819,26	1.725,94	1.690,34	758,68	361,99	171,31
Guany per càpita (€)	6.422	6.307	6.344	6.442	6.696	6.746	6.679	6.346	6.244	5.779	5.044	4.912
Perdedors (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,49	3,59	12,09	35,85
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,22	0,73	9,04	32,87	480,18
Pèrdua per càpita (€)	0	0	0	0	0	0	0	799	540	1.848	3.329	24.604

Simulació-3 Gràfics

Simulació-4

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult		5.414,40 € anuals	
Renda Bàsica per menor de 18 anys		2.707,20 € anuals	
Renda Bàsica per llar		No es contempla	
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	5000€	20,00%
TRAM-2	5000€	15000€	35,00%
TRAM-3	15000€	25000€	45,00%
TRAM-4	25000€	45000€	55,00%
TRAM-5	45000€	En endav.	60,00%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	7.875,49	59,16	7.759,54	7.991,44	21.438,82	208,46	21.030,23	21.847,40
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Dèficit finançament RB = 707 milions d'€ % de guanyadors = 88,30%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,26 8,26	8,78 17,04	9,31 26,35	9,74 36,09	10,25 46,34	10,54 56,88	10,73 67,61	10,40 78,02	10,91 88,93	5,55 94,48	3,31 97,79	2,21 100,00
QRB (%)	0,52 0,52	1,53 2,05	2,76 4,81	3,90 8,71	5,00 13,72	6,34 20,06	8,36 28,42	10,94 39,36	15,75 55,11	12,28 67,39	11,58 78,97	21,03 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

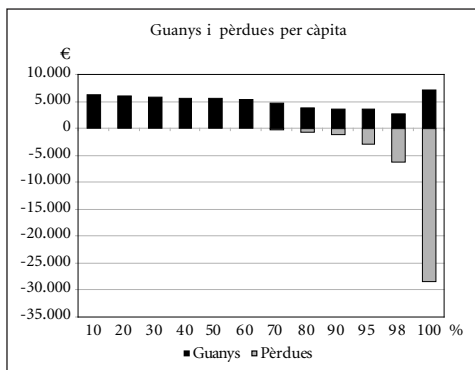
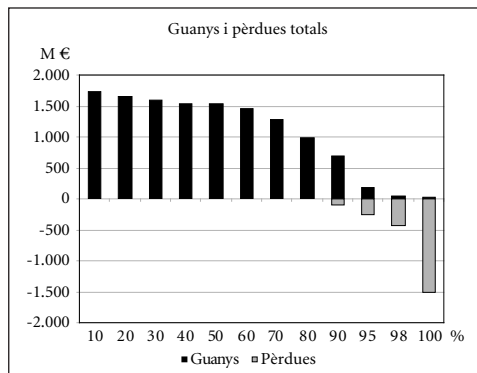
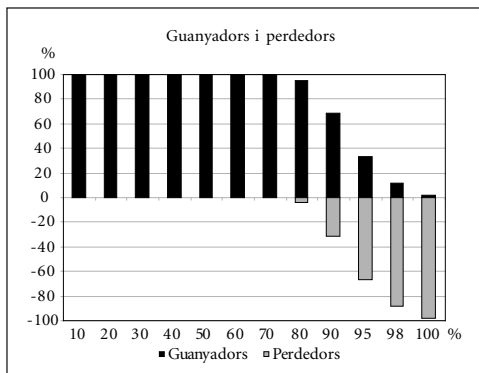
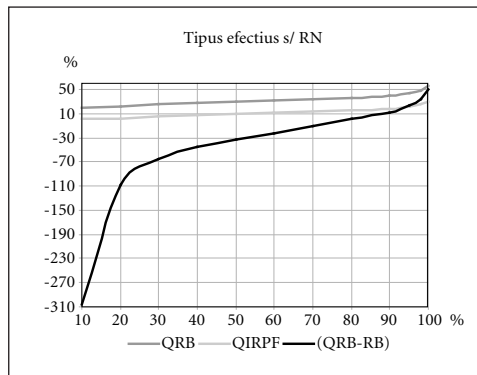
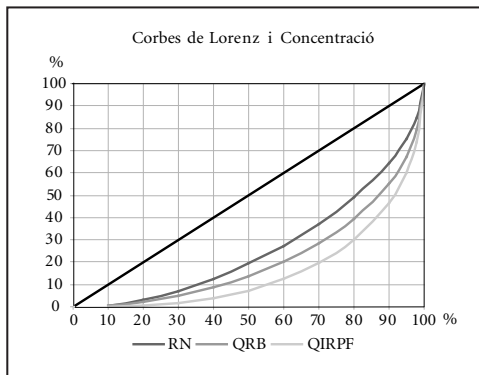
Simulació-4 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables (%)	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	20,00	21,85	26,03	28,13	29,40	31,04	33,53	35,77	39,78	44,27	48,77	55,33
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-306,5	-107,9	-64,5	-44,5	-32,8	-22,2	-11,0	0,6	11,3	23,6	34,3	49,3

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,2751
Concentració	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1427
	Quota supòsit RB	0,5743	0,5730	0,5434
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6235
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1324
	Quota supòsit RB	0,1127	0,1566	0,2683
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3485
Suits	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1392
	Quota supòsit RB	0,1413	0,1948	0,3060
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,4004
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,0876
	Quota supòsit RB	0,0722	0,1403	0,1683
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0721

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	99,95	99,68	95,15	68,15	32,96	11,27	1,01
Guany total (Milions d'€)	1.720,34	1.651,06	1.582,81	1.533,13	1.529,91	1.453,97	1.275,61	977,92	675,37	157,85	24,10	3,96
Guany per càpita (€)	6.320	6.065	5.814	5.632	5.618	5.344	4.701	3.775	3.640	3.519	2.619	7.223
Perdedors (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,38	4,85	31,79	67,08	88,69	98,90
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,28	7,74	101,37	267,53	444,83	1.526,34
Pèrdua per càpita (€)	0	0	0	0	0	0	273	586	1.171	2.930	6.141	28.348

Simulació-4 Gràfics

Simulació-5

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult		1.200,00 € anuals	
Renda Bàsica per menor de 18 anys		600,00 € anuals	
Renda Bàsica per llar		No es contempla	
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	4000€	15,00%
TRAM-2	4000€	13800€	24,00%
TRAM-3	13800€	25800€	28,00%
TRAM-4	25800€	45000€	37,00%
TRAM-5	45000€	En endav.	45,00%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Limits 95%		Valor	Error es.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	1.803,03	4,72	1.793,77	1.812,29	4.908,24	31,40	4.846,69	4.969,78
Quota supòsit RB (QRB)	5.535,00	42,58	5.451,54	5.618,46	15.067,49	147,66	14.778,08	15.356,89
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Superàvit finançament RB = 10.159 milions d'€ % de guanyadors = 59,01%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,26 8,26	8,78 17,04	9,31 26,35	9,74 36,09	10,25 46,34	10,54 56,88	10,73 67,61	10,40 78,02	10,91 88,93	5,55 94,48	3,31 97,79	2,21 100,00
QRB (%)	0,56 0,56	1,74 2,29	2,98 5,27	4,08 9,35	5,17 14,52	6,50 21,02	8,28 29,30	10,55 39,85	15,01 54,86	11,77 66,63	11,50 78,13	21,87 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

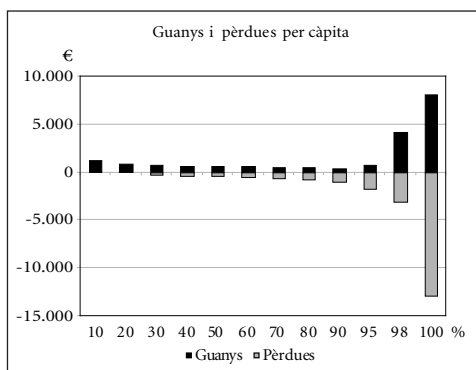
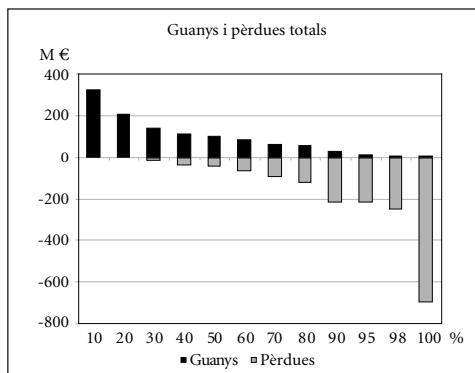
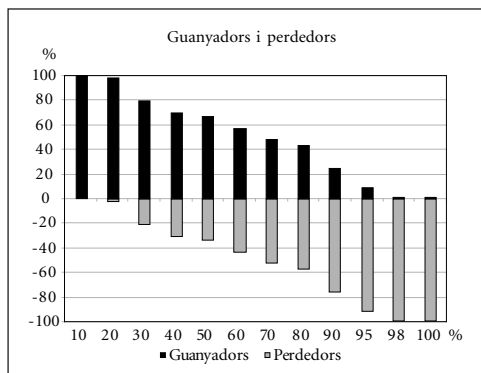
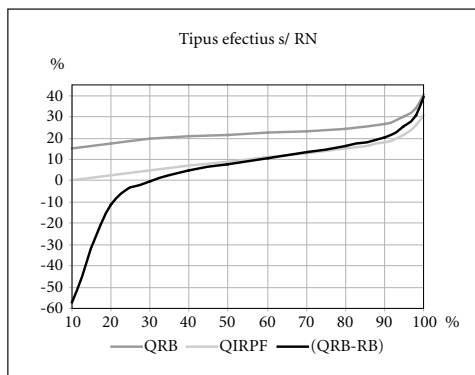
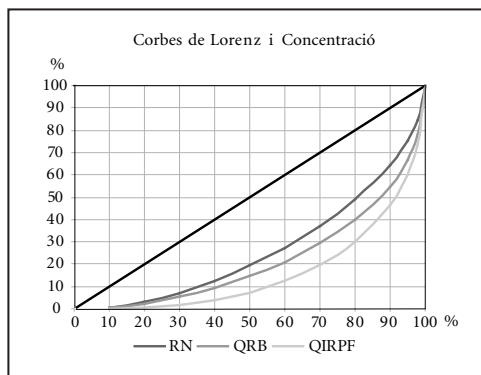
Simulació-5 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables (%)	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	15,00	17,46	19,70	20,70	21,36	22,34	23,35	24,25	26,64	29,82	34,04	40,44
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-57,4	-11,3	-0,4	4,6	7,6	10,5	13,5	16,5	20,3	25,2	30,8	39,1

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,3822
Concentració	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,0719
	Quota supòsit RB	0,5666	0,5653	0,5653
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6748
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,3103
	Quota supòsit RB	0,1050	0,1490	0,1830
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,2925
Suits	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,3233
	Quota supòsit RB	0,1383	0,1908	0,2264
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3537
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,0405	-0,0433	-0,0382
	Quota supòsit RB	0,0397	0,0741	0,0929
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0792

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	97,66	79,00	69,77	66,26	56,58	47,91	43,32	24,62	8,70	1,32	1,31
Guany total (Milions d'€)	324,37	203,56	136,51	108,32	100,08	80,51	60,83	51,64	24,36	8,69	4,41	5,73
Guany per càpita (€)	1.192	766	635	570	555	523	466	438	364	734	4.089	8.029
Perdedors (%)	0,00	2,34	21,00	30,23	33,78	43,37	52,15	56,69	75,32	91,34	98,64	98,59
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,36	14,31	33,52	43,04	62,21	91,69	119,49	215,15	216,18	246,62	694,92
Pèrdua per càpita (€)	0	57	250	407	468	527	646	774	1.049	1.739	3.062	12.946

Simulació-5 Gràfics

Simulació-6

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult		2.707,20€ anuals	
Renda Bàsica per menor de 18 anys		1.353,60 € anuals	
Renda Bàsica per llar		No es contempla	
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	En endav.	37,50%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	4.067,63	10,66	4.046,74	4.088,52	11.072,98	70,84	10.934,14	11.211,82
Quota supòsit RB (QRB)	7.564,48	40,07	7.485,94	7.643,02	20.592,17	176,22	20.246,79	20.937,56
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Superàvit finançament RB = 9.519 milions d'€ % de guanyadors = 51,07%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,26 8,26	8,78 17,04	9,31 26,35	9,74 36,09	10,25 46,34	10,54 56,88	10,73 67,61	10,40 78,02	10,91 88,93	5,55 94,48	3,31 97,79	2,21 100,00
QRB (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

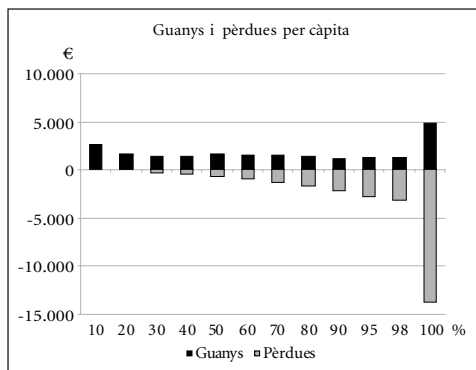
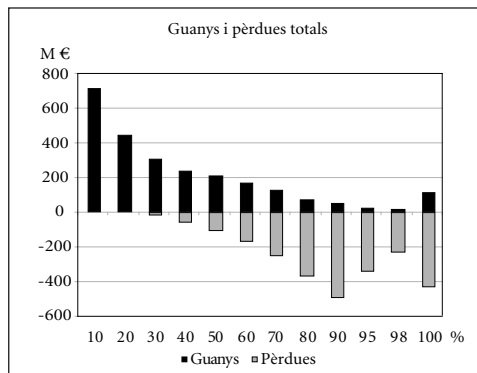
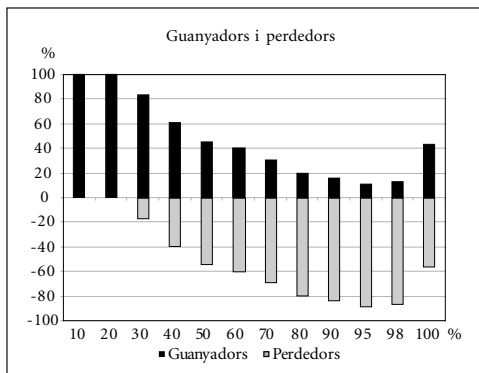
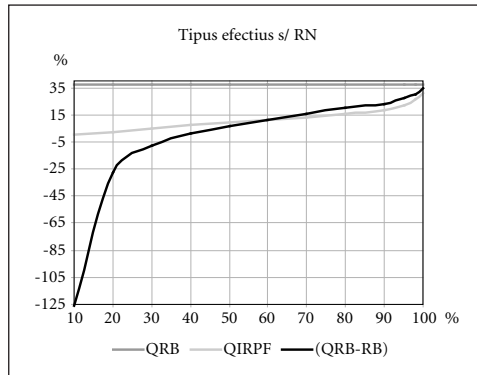
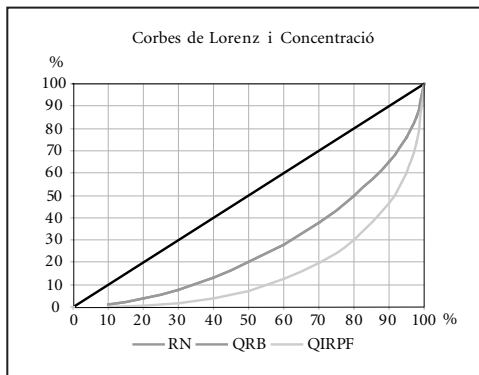
Simulació-6 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables (%)	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-125,8	-27,4	-7,8	1,2	6,4	10,9	15,3	19,9	23,3	27,2	30,3	34,5

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,3679
Concentració	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1028
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4535
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6601
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,2651
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,0855
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,2922
Suits	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,2829
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,0913
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3395
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,1041	-0,1152	-0,0855
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0366	0,0710
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0776

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	82,88	60,46	44,88	39,46	30,42	19,40	15,51	10,61	12,61	43,07
Guany total (Milions d'€)	707,57	444,22	304,29	233,19	205,34	167,08	123,25	71,68	50,12	17,30	13,20	113,18
Guany per càpita (€)	2.599	1.632	1.349	1.417	1.681	1.555	1.488	1.357	1.187	1.198	1.282	4.827
Perdedors (%)	0,00	0,00	17,13	39,54	55,16	60,49	69,64	80,61	84,43	89,43	87,35	56,84
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	13,51	56,99	105,47	163,33	248,50	366,91	490,71	339,29	227,28	426,79
Pèrdua per càpita (€)	0	0	290	530	702	992	1.311	1.672	2.135	2.787	3.186	13.792

Simulació-6 Gràfics

Simulació-7

Paràmetres i característiques	
Renda Bàsica per adult	2.707,00 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	1.353,50 € anuals
Renda Bàsica per llar	2.707,00 € anuals
Base imposable general i especial conjuntes	
Tarifa base conjunta	
TRAM-1	0€ En endav. 48,50%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	6.230,90	12,66	6.206,08	6.255,72	16.961,88	108,87	16.748,50	17.175,25
Quota supòsit RB (QRB)	9.783,39	51,82	9.681,82	9.884,97	26.632,54	227,91	26.185,85	27.079,24
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Superàvit finançament RB = 9.671 milions d'€ % de guanyadors = 56,35%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10% acum.	20% acum.	30% acum.	40% acum.	50% acum.	60% acum.	70% acum.	80% acum.	90% acum.	95% acum.	98% acum.	100% acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	9,00 9,00	9,19 18,18	9,57 27,75	9,83 37,59	10,22 47,81	10,42 58,22	10,49 68,71	10,24 78,95	10,51 89,47	5,31 94,77	3,14 97,91	2,09 100,00
QRB (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

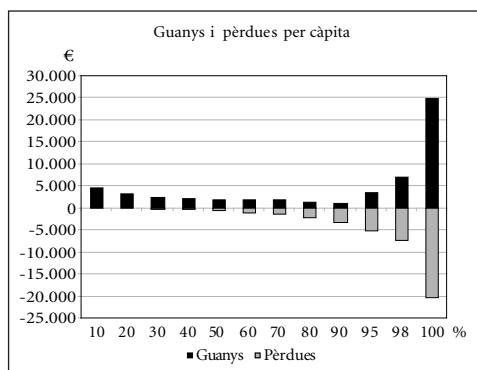
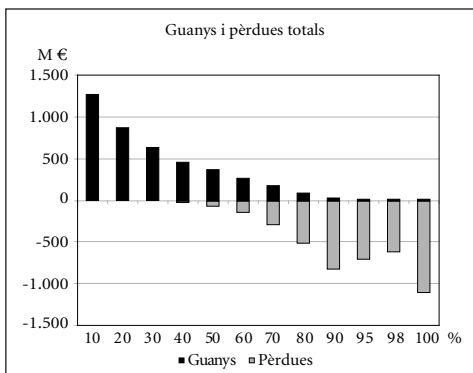
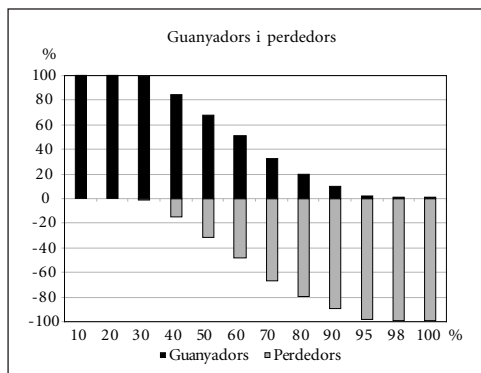
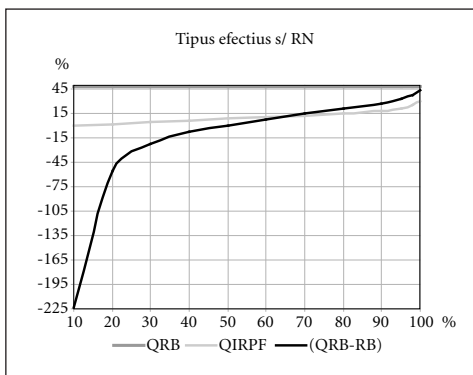
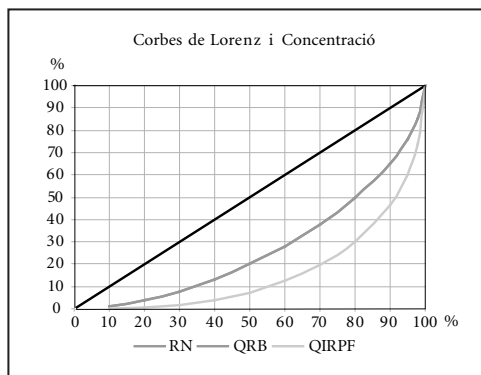
Simulació-7 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables (%)	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50	48,50
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-223,8	-55,5	-22,8	-7,6	1,0	8,2	15,2	22,0	27,5	33,4	38,0	44,2

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índex	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,3105
Concentració	Renda Bàsica	0,0287	0,0361	0,0842
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4463
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6482
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4328	-0,3802	-0,2264
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1358
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3377
Suits	Renda Bàsica	-0,4407	-0,3870	-0,2379
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1427
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3795
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,1934	-0,2269	-0,1358
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0627	0,1943
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0901

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	98,74	84,55	67,64	50,85	32,18	19,52	9,33	1,04	0,43	0,28
Guany total (Milions d'€)	1.256,98	865,49	633,46	456,85	357,48	259,64	166,04	73,91	28,11	4,71	2,45	3,77
Guany per capita (€)	4.617	3.179	2.357	1.985	1.942	1.876	1.895	1.391	1.107	3.320	7.069	24.774
Perdedors (%)	0,00	0,00	1,27	15,45	32,40	49,10	67,88	80,49	90,61	99,00	99,54	99,62
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,72	18,03	60,24	138,28	288,19	505,41	827,02	695,79	610,97	1.104,09
Pèrdua per capita (€)	0	0	210	429	683	1.035	1.560	2.307	3.353	5.164	7.516	20.356

Simulació-7 Gràfics

Simulació-8

Paràmetres i característiques			
Renda Bàsica per adult		5.414,40 € anuals	
Renda Bàsica per menor de 18 anys		1.804,80 € anuals	
Renda Bàsica per llar		No es contempla	
Base imposable general i especial conjuntes			
Tarifa base conjunta			
TRAM-1	0€	En endav.	57,50%

RN: Rendiment net
 RB: Renda Bàsica
 QRB: Quota supòsit RB
 QIRPF: Quota supòsit IRPF

Resultats generals								
Variables	Mitjana (€)				Total (milions d'€)			
	Valor	Error es.	Límits 95%		Valor	Error es.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	7.743,36	18,98	7.706,17	7.780,55	21.079,13	135,10	20.814,33	21.343,92
Quota supòsit RB (QRB)	11.598,87	61,44	11.478,44	11.719,29	31.574,66	270,20	31.045,07	32.104,25
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220	Superàvit finançament RB = 10.496 milions d'€ % de guanyadors = 54,36%						
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
RN (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
RB (%)	8,47 8,47	8,92 17,39	9,41 26,80	9,78 36,58	10,26 46,84	10,53 57,37	10,66 68,02	10,34 78,36	10,78 89,14	5,46 94,60	3,24 97,84	2,16 100,00
QRB (%)	1,02 1,02	2,73 3,75	4,15 7,90	5,41 13,31	6,64 19,95	7,98 27,93	9,73 37,66	11,94 49,60	15,46 65,06	10,83 75,89	9,27 85,16	14,84 100,00
QIRPF (%)	0,03 0,03	0,36 0,39	1,19 1,58	2,22 3,80	3,50 7,30	5,03 12,33	7,24 19,57	10,61 30,18	16,11 46,28	13,58 59,86	13,93 73,79	26,21 100,00
Població (%)	7,75 7,75	8,42 16,17	9,07 25,24	9,64 34,87	10,22 45,10	10,57 55,66	10,93 66,59	10,57 77,16	11,22 88,39	5,79 94,17	3,50 97,68	2,32 100,00

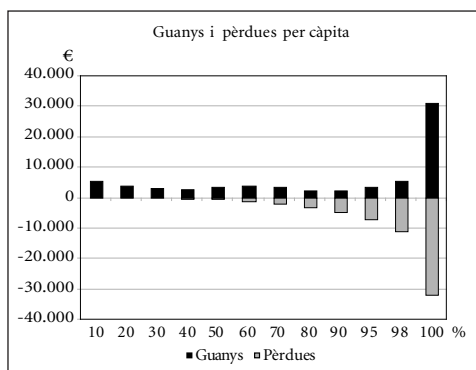
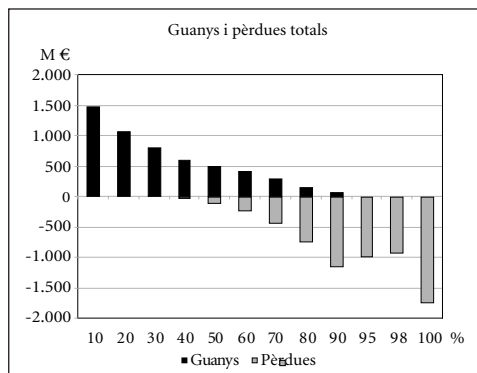
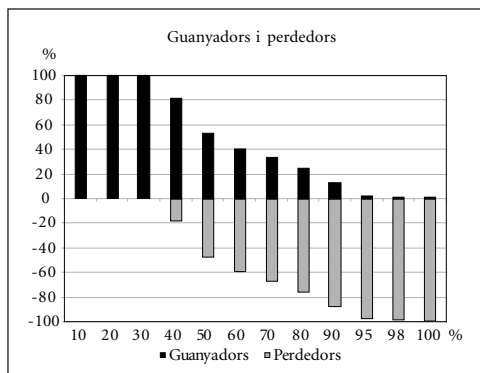
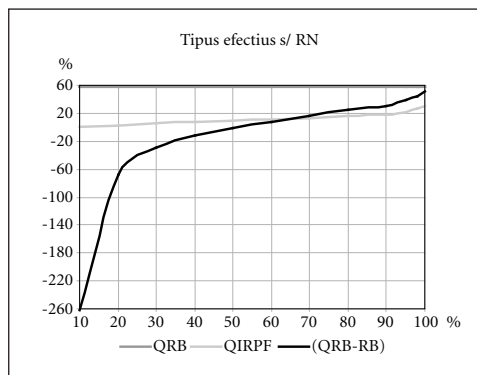
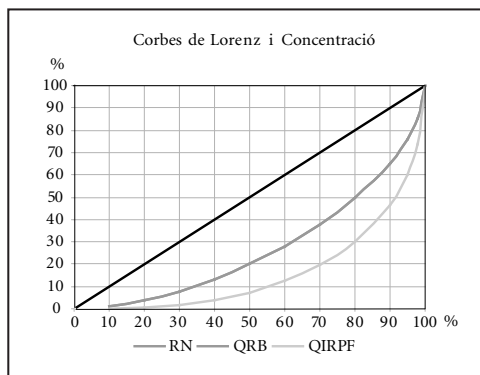
Simulació-8 (cont.)

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius												
Variables (%)	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN (%)	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50	57,50
QIRPF s/RN (%)	0,53	2,26	4,99	7,13	9,14	10,95	12,91	15,42	18,08	21,75	26,08	30,65
(QRB-RB) s/RN (%)	-261,0	-68,0	-29,6	-11,9	-1,8	6,8	15,5	24,3	30,7	38,2	44,1	51,9

ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució				
Índexs	Variables	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
Gini		0,4615	0,4163	0,2900
Concentració	Renda Bàsica	0,0424	0,0516	0,1400
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4254
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6140
Kakwani	Renda Bàsica	-0,4192	-0,3648	-0,1500
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1355
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3240
Suits	Renda Bàsica	-0,4304	-0,3744	-0,1617
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1460
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3673
Efecte redistributiu	Renda Bàsica	-0,2612	-0,3164	-0,1355
	Quota supòsit RB	0,0000	0,1009	0,3331
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0885

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)												
Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
Guanyadors (%)	100,00	100,00	99,64	81,72	52,34	40,10	32,92	23,71	12,21	1,68	0,46	0,16
Guany total (Milions d'€)	1.465,49	1.053,50	787,61	585,32	495,07	411,06	294,80	151,80	66,00	7,22	1,93	2,74
Guany per càpita (€)	5.383	3.870	2.904	2.631	3.474	3.766	3.290	2.352	1.986	3.157	5.184	30.959
Perdedors (%)	0,00	0,00	0,37	18,29	47,69	59,86	67,15	76,30	87,73	98,36	99,50	99,74
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,06	20,00	97,58	230,99	431,12	731,20	1.139,60	983,05	918,03	1.735,66
Pèrdua per càpita (€)	0	0	62	402	752	1.418	2.359	3.520	4.772	7.343	11.297	31.962

Simulació-8 Gràfics

Podem fer ara alguns comentaris sobre els resultats d'aquestes simulacions, tenint en compte quatre criteris per a la seva avaluació que semblen raonables si el que es vol és aconseguir escenaris de Renda Bàsica factibles i desitjables:

1. Que la reforma s'autofinanci (és a dir, que no generi dèficit net, de forma que respectem la recaptació actual i la reforma sigui neutra en aquest sentit).
2. Que el seu impacte distributiu sigui progressiu.
3. Que més del 50% de la població coberta guanyi renda neta (i això tenint en compte que, de qualsevol manera, la major part de la població no coberta per la simulació en guanyaria amb tota probabilitat, per les raons esmentades a la secció anterior).
4. Que els tipus impositius *reals* o *efectius* després de la reforma (és a dir, una vegada tenim en compte no només els nous tipus *nominals*, sinó també l'efecte de la Renda Bàsica) no siguin extremadament alts.

Provem doncs d'avaluar els resultats de les simulacions presentades abans amb l'ajut d'aquests criteris.

A la **Simulació 1**, es pot veure que el tipus únic requerit per satisfer la condició d'autofinançament de la reforma seria del 57,5%. Aquest tipus generaria una quota suficient (31.574 milions d'euros) per finançar la Renda Bàsica per als individus coberts per la mostra (22.145 milions d'euros) *més* el valor de la quota generada per l'actual IRPF (9.530 milions d'euros).¹⁰ La reforma tindria un impacte fortament progressiu sobre la distribució de la renda, com una simple mirada als índexs corresponents pot mostrar. El percentatge de guanyadors nets amb la reforma seria del 56,87%. I, sorprenentment, els tipus impositius efectius (**QRB - RB**) *s/RN* serien extremadament alts només per la part més alta del decil de població amb més renda. Els sis primers decils (que agrupen la població amb rendes més baixes) suportarien tipus efectius menors que els de la present situació fiscal; el setè decil es mantindria aproximadament igual; el vuitè i novè decils experimentarien un augment substancial, però no extremat, de

10. Recordem aquí que, una vegada afegim el cost de la RB per la població no coberta a la mostra, i descomptem l'estalvi en despesa social per la reforma, tenim un petit superàvit de 121 milions d'euros. Per tant, encara que incloquem a la població no coberta a la mostra, la condició d'autofinançament es continuaria satisfent.

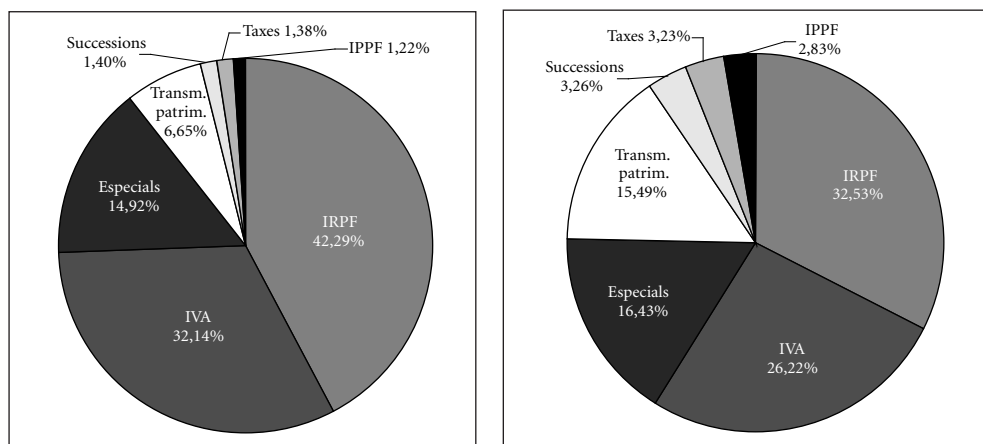
la pressió fiscal; i el tipus efectiu aniria més enllà del 36% només pel decil amb més renda. Addicionalment, pels cinc primers decils el tipus efectiu seria negatiu.

A la **Simulació 2**, provem de respondre la pregunta següent: quin tipus únic es requeriria per finançar només el 50% de la Renda Bàsica amb la quota de l'IRPF (mantenint igual la quantia)? Creiem que és útil fer aquesta pregunta perquè, òbviament, la imposició sobre la renda és només una de les eines disponibles per a un sistema fiscal¹¹ i, en el cas de Catalunya avui, proporciona només el 42,29% de tota la recaptació fiscal; la resta prové de diferents figures impositives que són menys visibles políticament (principalment l'IVA i els impostos indirectes sobre els carburants, l'alcohol, el tabac i altres consums: vegeu els Gràfics 1 i 2). No és impossible, llavors, pensar en un major grau de finançament de la reforma per part d'aquestes altres eines de política fiscal.¹²

En aquest cas el tipus requerit seria del 37,3%. Aquest tipus generaria 20.482 milions d'euros, que serien suficients per finançar la quota vigent de l'IRPF (9.530 milions d'euros) i el 50% del cost de la Renda Bàsica (és a dir, 11.072 milions d'euros). La progressivitat de la reforma encara seria molt notable, però menor que la de la Simulació 1. En el cas de la Simulació 2, el 94,46% dels individus coberts per la mostra guanyarien amb la reforma, però hauríem de tenir en compte que el 50% de la Renda Bàsica seria finançat per mitjà de la imposició indirecta i que no disposem de dades sobre l'impacte distributiu d'aquesta pujada (que, probablement, tindria un efecte global regressiu). Finalment, els tipus efectius reals després de la reforma serien notablement menors que els actualment vigents per a tots els decils de renda (exceptuant un creixement de menys d'un punt pel 2% amb més renda de la població): això podria potser compensar, per a alguns grups, la pujada dels impostos indirectes, però saber en quina mesura això és cert exigiria disposar de dades molt diferents de les que fem servir en aquest estudi.

11. Hills (2000).

12. Podríem enumerar algunes raons a favor d'aquest tipus de finançament (descens de la pressió fiscal directa sobre les rendes del treball) i d'altres en contra (efecte inflacionari i manca de progressivitat dels impostos indirectes), però no considerarem aquests arguments aquí.

Gràfics 1 i 2.**Fonts de recaptació fiscal a Catalunya (2002)**

NOTA: el Gràfic 1 representa la distribució de la recaptació fiscal segons la seva font, en el supòsit (que s'adopta en aquest estudi) que la Generalitat de Catalunya controlés el 100% del sistema fiscal al territori català. El Gràfic 2 representa la situació actual per a l'Administració de la Generalitat.

La **Simulació 3** planteja una qüestió diferent: què passaria si intentéssim pagar la mateixa Renda Bàsica però conservant la tarifa de l'IRPF actualment vigent? Això implica que ja no estariem aplicant un tipus únic, sinó una tarifa progressiva amb cinc tipus impositius corresponents a cinc trams de renda. Com era d'esperar, llavors la reforma estaria lluny d'autofinançar-se: aquest disseny generaria un enorme dèficit net de 16.608 milions d'euros (9.530 milions d'euros de l'actual quota de l'IRPF més 7.078 milions d'euros de Renda Bàsica no finançada per la quota de l'IRPF després de la reforma). La progressivitat de la reforma encara seria forta (lleugerament menor que en la Simulació 1, però més elevada que en la Simulació 2). Òbviament, gairebé tothom guanyaria (exceptuant només l'1,3% de la població) i els tipus impositius efectius serien molt més baixos per a tothom excepte per al 2% amb més renda de la població.

La **Simulació 4** manté la idea de tipus impositius progressius al llarg de cinc trams de renda, però amb uns tipus nominals aproximadament deu punts per sobre per a tots

ells (i introduint també alguns canvis en la delimitació dels trams). En aquest cas, la reforma encara generaria un dèficit net de 10.237 milions d'euros. La progressivitat seria més elevada aquí que en cap altra de les simulacions vistes fins ara, i el 88,30% de la població coberta per la mostra hi guanyaria. Els tipus efectius serien més baixos que els actualment vigents excepte pel 5% amb més renda de la població.

La **Simulació 5** respon a la pregunta de quina Renda Bàsica es podria finançar conservant la tarifa actual de l'IRPF en les condicions definides a la Simulació 3: supressió de tota deducció, reducció i desgravació, i tractament de la base especial igual que el de la general. El resultat pot ser instructiu: només amb aquestes modificacions relativament petites a l'impost, es podria autofinçar una Renda Bàsica "parcial" de 1.200 euros l'any. L'impacte seria novament progressiu (encara que menys que en les simulacions anteriors), el 59% de la població guanyaria (és a dir, encara més que amb la Renda Bàsica "total" de la Simulació 1), i els tipus impositius efectius serien menors que els actuals pels sis decils amb menys renda, pràcticament iguals pel setè i vuitè decils, i més alts però no excessius pel novè i desè.

La **Simulació 6** mostraria un altre exemple de Renda Bàsica "parcial", pagant només la meitat de la quantia de Renda Bàsica proposada (és a dir, 2.706 euros per any); en aquest cas, la simulació mostra que un tipus únic del 37,5% bastaria per autofinçar la Renda Bàsica. Però l'impacte redistributiu de la reforma seria menor i menys progressiu que en les altres simulacions amb una Renda Bàsica "total", tot i que el 51% de la població encara hi guanyaria. Els tipus efectius serien més alts que els vigents ja des del setè decil, però acceptables.

La **Simulació 7** introdueix una variant interessant: es manté la Renda Bàsica "parcial" individual de la simulació anterior (la meitat de la quantia "total" que havíem definit a les simulacions 1-4), però s'afegeix una Renda Bàsica de la mateixa quantia per a cada llar (una de les variants de la proposta comentada al segon capítol). El tipus únic necessari per autofinçar aquesta proposta seria del 48,5%. L'impacte redistributiu continuaria sent altament progressiu, el 56,35% de la població hi guanyaria, i els tipus efectius pujarien des del setè decil, encara que només en el novè i desè ho farien molt apreciablement.

Finalment, la **Simulació 8** mostra, prenent com a referència els paràmetres definits a la Simulació 1, com el guany en termes de finançament que obtindríem pel fet de pagar només el 33% de la Renda Bàsica als menors d'edat (en comptes del 50%) seria d'uns 1.000 milions d'euros, la qual cosa no permetria reduir molt el tipus únic, a més que faria baixar lleugerament el número de guanyadors amb la reforma.

En definitiva, podem dir que el segon, tercer i quart criteris d'avaluació que hem proposat (la progressivitat, que els guanyadors siguin més del 50%, i que els tipus efectius no siguin extrems) són àmpliament satisfets per totes les simulacions presentades (si deixem de banda el tipus efectiu notablement alt que s'aplica al decil més ric a la Simulació 1); però el criteri d'autofinançament només seria satisfet per un tipus únic nominalment alt com el de la Simulació 1; o bé s'hauria d'assolir al preu d'elevat la imposició indirecta (com assumeix la Simulació 2), amb efectes distributius possiblement indesitjables; o bé al preu de pagar una Renda Bàsica de quantia menor o combinar-la amb una Renda Bàsica per llar (Simulacions 5, 6 i 7).

CONCLUSIONS

Les simulacions que hem presentat a la secció anterior ens permeten enumerar algunes observacions sobre la viabilitat financera i l'impacte distributiu d'un programa de Renda Bàsica a Catalunya, i, concretament, sobre les dificultats que aquest programa hauria d'afrontar, i sobre el treball que encara es pot fer per tal de minimitzar-les:

- Hem vist que, si es vol que la reforma s'autofinanci, necessitem introduir uns tipus impositius *nominals* notablement elevats. En el cas d'un tipus únic, aquest seria del 57,5%, mentre que si introduïm una tarifa progressiva amb diferents tipus impositius per diferents trams de renda, llavors el tipus pels decils de renda més alta hauria de ser encara molt més alt (i aquesta pot ser una bona raó per optar per un tipus únic quan introduïm una Renda Bàsica alhora que fem una reforma fiscal). Aquest fet no sembla afectar necessàriament la viabilitat econòmica de la proposta, però planteja dubtes importants, vistes les prioritats i les preferències de les agendes polítiques, sobre la seva viabilitat política.

- Tot i així, també hem mostrat que aquest tipus *nominal* elevat no resulta tan dramàtic quan el comparem amb els tipus *efectius* que implicaria una vegada tenim en compte l'impacte global de la reforma proposada (incloent-hi, per tant, l'efecte de la Renda Bàsica): de fet, *només cal esperar una pujada molt notable dels tipus efectius pel decil de renda més alta* (és a dir, pel 10%, o potser menys, dels declarants). En la mesura que ens interessa explorar també la viabilitat política de la Renda Bàsica, aquest fet ha de ser especialment emfasitzat a l'hora de presentar la proposta dins l'esfera pública. El sentit global d'una proposta de Renda Bàsica té a veure precisament amb aquest efecte combinat de la parella “pujada de tipus impositius + Renda Bàsica”.
- Recordem, a més, que la major part de la població no coberta per la mostra (entorn del 25% del total de la població catalana) seria molt probablement guanyadora neta amb la reforma, de manera que la proporció de perdedors en el conjunt de la població seria encara menor que la resultant de les simulacions, la qual només es refereix a la població declarant d'IRPF i les seves llars.
- Un altre fet interessant és que el model de microsimulació ens permet observar com les reformes redistribueixen la renda entre les llars; els exemples mostren que el grau de progressivitat d'aquesta redistribució quan introduïm una Renda Bàsica seria molt alt; però podem suposar que la *redistribució a dintre de les llars* (és a dir, la redistribució entre individus) seria fins i tot més important i progressiva (i potser fins i tot la més rellevant, ja que una de les justificacions de la Renda Bàsica consisteix precisament a estimular l'autonomia individual i la “llibertat real”). Desafortunadament, en aquesta fase no disposem de les eines i dades adequades per quantificar aquest impacte.
- Finalment, les Taules 9 i 10 (vegeu l'Addenda a aquest capítol) ens mostren l'efecte perjudicial que la reforma tindria sobre aquells declarants que viuen sols en comparació amb els que viuen en altres tipus de llar. No cal dir que aquest efecte té a veure amb les economies d'escala, i que ens hauríem de preocupar per ell només si tenim raons per suposar que algunes persones no són lliures en absolut per escollir el tipus de llar en la qual volen viure (supòsit, que, d'altra banda, sembla molt raonable per una part de la població). No hem analitzat aquesta qüestió aquí, però ens permetrem insistir que el nostre model permet la introducció d'una “Renda Bàsica per llar” (vegeu, per exemple, la Simulació 7)

que pot enfrontar-se a aquest problema.¹³ Aquesta és sens dubte una de les possibilitats que s'haurien d'explorar en el futur.

Conclourem aquest capítol fent (i intentant respondre) la pregunta següent: què podria fer-se per tal de superar algunes de les dificultats esmentades i per fer la reforma més “acceptable” en l'esfera política? Esmentem tot seguit només tres opcions, algunes de les quals ja es van comentar a propòsit de les simulacions presentades:

- *Reduir la quantia de la Renda Bàsica*: es podria pensar que la Renda Bàsica que hem introduït a les nostres quatre primeres simulacions és massa ambiciosa per començar, i que un bon *second-best* davant de dificultats de viabilitat política o econòmica seria reduir la seva quantia i pagar una Renda Bàsica “parcial” en una primera etapa, tot esperant que això ajudés a instal·lar una certa “cultura de la Renda Bàsica” dins els sistemes fiscal i de protecció social. Les Simulacions 5, 6, 7 i 8 exploren aquesta possibilitat; creiem que podem extreure d'elles les conclusions següents:
 - a) Reduir en un 50% la quantia de la Renda Bàsica (Simulació 6) no ens permetria tampoc establir un tipus únic que estigués totalment exempt de problemes de viabilitat política; en canvi, resultava menys progressiu, i els tipus efectius començaven a ser més alts que els actuals ja des del setè decil. Potser, llavors, la lliçó a extreure'n és que una vegada introduïm una Renda Bàsica juntament amb una reforma fiscal, val més fer-ho amb una quantia mínimament respectable.
 - b) Si paguéssim una Renda Bàsica “parcial” com la de les simulacions 5 o 6, encara que no haguéssim de pujar tant (o gairebé gens) els tipus impositius, això implicaria que hauríem de mantenir la pràctica totalitat de les prestacions socials vigents per tal de complementar a l'alça la Renda Bàsica en situacions definides. Això eliminaria molts dels avantatges d'una Renda Bàsica esmentats als capítols anteriors.
 - c) L'opció de reduir la Renda Bàsica per als menors d'edat (com a la Simulació 8) generaria un guany important però insuficient per fer que la reforma s'au-

13. Aquesta opció ha estat suggerida i desenvolupada per Pinilla i Sanzo (2004).

tofinancés, per exemple, en les Simulacions 2, 3 i 4. Som del parer que pagar una Renda Bàsica més baixa pels menors d'edat no seria aconsellable, ja que, en alguns casos, podria fins i tot caure per sota de les actuals prestacions o deduccions per fills.

- d) L'única opció, doncs, que no semblaria tenir els problemes anteriors seria la ja esmentada de combinar una Renda Bàsica individual amb una per llar (Simulació 7), això sí, al preu de pagar un tram de Renda Bàsica de forma no individualitzada i afeblir per tant una de les seves característiques principals.
- *Trobar altres fonts de finançament:* podem pensar en altres formes de finançament per a la reforma. Quan comentàvem la Simulació 2, ens referíem a altres instruments fiscals com els impostos indirectes, i als problemes que el seu ús plantejaria probablement en termes distributius. Però no ens hem de limitar per força a aquesta opció: com es diu al capítol 2, hi ha altres despeses públiques que potser perdrien part del seu sentit una vegada que un sistema de Renda Bàsica estigués operatiu (com ara algunes de les despeses en polítiques d'ocupació, formació ocupacional, serveis socials, subsidis a la contractació, bonificacions de quotes de la Seguretat Social, subvencions agrícoles, subvencions a escoles i hospitals privats, despesa en lluita contra la delinqüència, presons i tribunals de justícia, etc.); fins i tot podria produir-se una elevació dels ingressos fiscals deguda a la legalització d'una part de l'economia submergida, per no parlar de la resta del frau fiscal existent.
 - *Introduir un Impost Negatiu sobre la Renda:* finalment, una altra opció seria la de fer la reforma distributivament neutral pels decils centrals de la distribució de la renda, per mitjà d'un mecanisme d'Impost Negatiu sobre la Renda. Això òbviament faria disminuir el percentatge de guanyadors (i també de perdedors: la majoria dels declarants quedarien igual que a la situació actual), alhora que continuaria afectant negativament els incentius a l'ocupació i, igual que les actuals prestacions socials, afavoriria les "trampes" de la pobresa i l'atur. Però, tot i així, podria valer la pena redefinir i fer servir el model de microsimulació per tal de calcular els resultats d'aquesta opció.

Per últim, cal indicar que a les taules 7 i 8 es mostra un resum global de les principals magnituds (cost fe la RB, quota recaptada, percentatge de finançament, etc.) de les vuit simulacions descrites.

Taula 7.

Resum de les principals magnituds de la simulació 1 a la simulació 4

A.		COST DE LA RENDA BÀSICA (constant de la simulació-1 a la simulació-4)
A.1	22.146	Cost de la població detectada a la mostra
A.2	8.042	Cost de la població absent a la mostra
A.3	30.188	Cost de la població total = A.1+A.2
B.		ESTALVI D'IMPLANTACIÓ DE LA RENDA BÀSICA
B.1	8.163	Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
C.		QUANTITAT TOTAL A FINANÇAR
C.1	22.025	Saldo Cost-Estalvi = A.3-B.1
C.2	9.531	Recaptació de l'actual IRPF-2003
C.3	31.556	Total
D.		RECAPTACIÓ PER IRPF
D.1	31.575	Simulació-1
D.2	20.482	Simulació-2
D.3	15.067	Simulació-3
D.4	21.439	Simulació-4
E.		% DE FINANÇAMENT TOTAL
E.1	100%	Simulació-1 = D.1 s/C.3
E.2	65%	Simulació-2 = D.2 s/C.3
E.3	48%	Simulació-3 = D.3 s/C.3
E.4	68%	Simulació-4 = D.4 s/C.3

Taula 8.

Resum de les principals magnituds de la simulació 5 a la simulació 8

A.		COST DE LA RENDA BÀSICA (diferent de la simulació-5 a la simulació-8)
A.1.5	4.908	Cost de la simulació-5: Població detectada a la mostra
A.1.6	11.073	Cost de la simulació-6: Població detectada a la mostra
A.1.7	16.962	Cost de la simulació-7: Població detectada a la mostra
A.1.8	21.079	Cost de la simulació-8: Població detectada a la mostra
A.2.5	1.783	Cost de la simulació-5: Població absent a la mostra
A.2.6	4.023	Cost de la simulació-6: Població absent a la mostra
A.2.7	6.730	Cost de la simulació-7: Població absent a la mostra
A.2.8	7.796	Cost de la simulació-8: Població absent a la mostra
A.3.5	6.691	Cost de la simulació-5: Població total = A.1.5+A.2.5
A.3.6	15.096	Cost de la simulació-6: Població total = A.1.6+A.2.6
A.3.7	23.692	Cost de la simulació-7: Població total = A.1.7+A.2.7
A.3.8	28.875	Cost de la simulació-8: Població total = A.1.8+A.2.8
B.		ESTALVI D'IMPLANTACIÓ DE LA RENDA BÀSICA
B.1.5	3.180	Simulació-5: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
B.1.6	4.926	Simulació-6: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
B.1.7	4.926	Simulació-7: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
B.1.8	8.163	Simulació-8: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
C.		QUANTITAT TOTAL A FINANÇAR
C.1.5	3.511	Simulació-5: Saldo Cost-Estalvi = A.3.5-B.1.5
C.1.6	10.170	Simulació-6: Saldo Cost-Estalvi = A.3.6-B.1.6
C.1.7	18.766	Simulació-7: Saldo Cost-Estalvi = A.3.7-B.1.7
C.1.8	20.712	Simulació-8: Saldo Cost-Estalvi = A.3.8-B.1.8
C.2	9.531	Recaptació de l'actual IRPF-2003
C.3.5	13.042	Simulació-5 = C.1.5+C.2
C.3.6	19.701	Simulació-6 = C.1.6+C.2
C.3.7	28.297	Simulació-7 = C.1.7+C.2
C.3.8	30.243	Simulació-8 = C.1.8+C.2
D.		RECAPTACIÓ PER IRPF
D.5	15.067	Simulació-5
D.6	20.592	Simulació-6
D.7	26.633	Simulació-7
D.8	31.575	Simulació-8
E.		% DE FINANÇAMENT TOTAL
E.5	116%	Simulació-5 = D.5 s/C.3.5
E.6	105%	Simulació-6 = D.6 s/C.3.6
E.7	94%	Simulació-7 = D.7 s/C.3.7
E.8	104%	Simulació-8 = D.8 s/C.3.8

Addenda. Exemple de simulacions amb individus-tipus o llars-tipus

A les Taules 9 i 10 que tot seguit es presenten, es pot trobar un exemple dels resultats d'algunes simulacions (segons els paràmetres definits per la Simulació 1) per individus-tipus i llars-tipus, tant per llars amb un sol perceptor de rendes (Taula 9) com amb dos (Taula 10). No entrarem aquí a fer una anàlisi detallada d'aquests exemples, ja que els presentem a títol il·lustratiu de les possibilitats del model de microsimulació utilitzat. Cal, malgrat tot, fer esment d'algunes qüestions tècniques a tenir en compte quan s'interpreten aquestes dades:

1. El concepte de “Mitjana de RN” referit a cada decil no és la mesura més representativa del nivell de desigualtat, perquè la dispersió és molt alta, per exemple, en els decils més baixos i en els més alts.
2. Aquesta mateixa variable no és diferenciada per les Taules 9 i 10, és a dir, està referida al conjunt de la mostra i, per tant, pren els mateixos valors per les llars amb un o dos perceptors de rendes.
3. A la Taula 10 (llars amb dos perceptors de rendes), suposem que el 66,66% de la renda neta la guanya el primer perceptor de rendes i el 33,33% el segon, i estimem la QIRPF (és a dir, la càrrega fiscal total amb la tarifa fiscal vigent actualment) segons la possibilitat més favorable (sigui la declaració individual o la conjunta).

Taula 9.

Guany o pèrdua per tipus de llar (Llars amb un perceptor de rendes, per a la simulació 1)

	Decil de RN	Mitjana de RN	QIRPF	QRB	QIRPF s/ RN	QRB-RB s/RN	Guany o pèrdua
1 adult	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-205,59%	4.231 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-40,85%	2.249 €
	30%	8.360 €	214 €	4.807 €	2,55%	-7,27%	821 €
	40%	10.910 €	508 €	6.273 €	4,66%	7,87%	-350 €
	50%	13.395 €	1.463 €	7.702 €	10,92%	17,08%	-825 €
	60%	16.105 €	2.113 €	9.260 €	13,12%	23,88%	-1.733 €
	70%	19.615 €	2.956 €	11.279 €	15,07%	29,90%	-2.908 €
	80%	24.075 €	4.205 €	13.843 €	17,47%	35,01%	-4.224 €
	90%	31.195 €	6.199 €	17.937 €	19,87%	40,14%	-6.324 €
	95%	43.670 €	10.778 €	25.110 €	24,68%	45,10%	-8.918 €
98%	62.330 €	18.605 €	35.840 €	29,85%	48,81%	-11.821 €	
100%	149.845 €	57.986 €	86.161 €	38,70%	53,89%	-22.760 €	
2 adults	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-468,68%	9.645 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-139,21%	7.663 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-72,03%	6.022 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-41,76%	4.556 €
	50%	13.395 €	647 €	7.702 €	4,83%	-23,34%	3.773 €
	60%	16.105 €	1.297 €	9.260 €	8,05%	-9,74%	2.866 €
	70%	19.615 €	2.140 €	11.279 €	10,91%	2,29%	1.690 €
	80%	24.075 €	3.253 €	13.843 €	13,51%	12,52%	239 €
	90%	31.195 €	5.247 €	17.937 €	16,82%	22,79%	-1.862 €
	95%	43.670 €	9.520 €	25.110 €	21,80%	32,70%	-4.762 €
98%	62.330 €	17.075 €	35.840 €	27,39%	40,13%	-7.936 €	
100%	149.845 €	56.456 €	86.161 €	37,68%	50,27%	-18.876 €	
1 adult + 1 menor	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-337,14%	6.938 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-90,03%	4.956 €
	30%	8.360 €	109 €	4.807 €	1,30%	-39,65%	3.423 €
	40%	10.910 €	403 €	6.273 €	3,70%	-16,94%	2.252 €
	50%	13.395 €	1.295 €	7.702 €	9,67%	-3,13%	1.714 €
	60%	16.105 €	1.945 €	9.260 €	12,08%	7,07%	806 €
	70%	19.615 €	2.788 €	11.279 €	14,21%	16,09%	-369 €
	80%	24.075 €	4.009 €	13.843 €	16,65%	23,77%	-1.713 €
	90%	31.195 €	6.003 €	17.937 €	19,24%	31,47%	-3.813 €
	95%	43.670 €	10.519 €	25.110 €	24,09%	38,90%	-6.470 €
98%	62.330 €	18.290 €	35.840 €	29,34%	44,47%	-9.429 €	
100%	149.845 €	57.671 €	86.161 €	38,49%	52,08%	-20.368 €	
1 adult + 2 menors	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-468,68%	9.645 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-139,21%	7.663 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-72,03%	6.022 €
	40%	10.910 €	291 €	6.273 €	2,67%	-41,76%	4.846 €
	50%	13.395 €	1.115 €	7.702 €	8,32%	-23,34%	4.241 €
	60%	16.105 €	1.765 €	9.260 €	10,96%	-9,74%	3.334 €
	70%	19.615 €	2.608 €	11.279 €	13,29%	2,29%	2.158 €
	80%	24.075 €	3.799 €	13.843 €	15,78%	12,52%	785 €
	90%	31.195 €	5.793 €	17.937 €	18,57%	22,79%	-1.316 €
	95%	43.670 €	10.241 €	25.110 €	23,45%	32,70%	-4.040 €
98%	62.330 €	17.952 €	35.840 €	28,80%	40,13%	-7.059 €	
100%	149.845 €	57.334 €	86.161 €	38,26%	50,27%	-17.998 €	

Taula 9. (continuació)

	Decil de RN	Mitjana de RN	QIRPF	QRB	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN	Guany o pèrdua
2 adults + 1 menor	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-600,23%	12.353 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-188,39%	10.371 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-104,41%	8.729 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-66,57%	7.263 €
	50%	13.395 €	419 €	7.702 €	3,13%	-43,55%	6.253 €
	60%	16.105 €	961 €	9.260 €	5,97%	-26,55%	5.237 €
	70%	19.615 €	1.804 €	11.279 €	9,20%	-11,51%	4.061 €
	80%	24.075 €	2.874 €	13.843 €	11,94%	1,28%	2.567 €
	90%	31.195 €	4.855 €	17.937 €	15,56%	14,11%	453 €
	95%	43.670 €	9.002 €	25.110 €	20,61%	26,50%	-2.572 €
	98%	62.330 €	16.445 €	35.840 €	26,38%	35,78%	-5.859 €
100%	149.845 €	55.826 €	86.161 €	37,26%	48,47%	-16.799 €	
2 adults + 2 menors	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-731,77%	15.060 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-237,56%	13.078 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-136,80%	11.436 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-91,38%	9.970 €
	50%	13.395 €	194 €	7.702 €	1,45%	-63,76%	8.735 €
	60%	16.105 €	601 €	9.260 €	3,73%	-43,36%	7.584 €
	70%	19.615 €	1.444 €	11.279 €	7,36%	-25,31%	6.408 €
	80%	24.075 €	2.514 €	13.843 €	10,44%	-9,97%	4.914 €
	90%	31.195 €	4.435 €	17.937 €	14,22%	5,43%	2.741 €
	95%	43.670 €	8.447 €	25.110 €	19,34%	20,30%	-420 €
	98%	62.330 €	15.770 €	35.840 €	25,30%	31,44%	-3.827 €
100%	149.845 €	55.151 €	86.161 €	36,81%	46,66%	-14.766 €	
2 adults + 3 menors	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-863,32%	17.767 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-286,74%	15.785 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-169,18%	14.143 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-116,20%	12.677 €
	50%	13.395 €	0 €	7.702 €	0,00%	-83,97%	11.248 €
	60%	16.105 €	271 €	9.260 €	1,68%	-60,17%	9.961 €
	70%	19.615 €	916 €	11.279 €	4,67%	-39,11%	8.587 €
	80%	24.075 €	1.986 €	13.843 €	8,25%	-21,21%	7.093 €
	90%	31.195 €	3.819 €	17.937 €	12,24%	-3,25%	4.832 €
	95%	43.670 €	7.633 €	25.110 €	17,48%	14,11%	1.473 €
	98%	62.330 €	14.780 €	35.840 €	23,71%	27,10%	-2.110 €
100%	149.845 €	54.161 €	86.161 €	36,14%	44,85%	-13.049 €	

Taula 10.

Guany o pèrdua per tipus de llar (Llars amb dos perceptors de rendes, per a la simulació 1)

	Decil de RN	Mitjana de RN	QIRPF	QRB	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN	Guany o pèrdua
2 adults	10%	2.058€	0€	1.183€	0,00%	-468,68%	9.645€
	20%	5.505€	0€	3.165€	0,00%	-139,21%	7.663€
	30%	8.360€	0€	4.807€	0,00%	-72,03%	6.022€
	40%	10.910€	0€	6.273€	0,00%	-41,76%	4.556€
	50%	13.395€	269€	7.702€	2,01%	-23,34%	3.396€
	60%	16.105€	476€	9.260€	2,96%	-9,74%	2.044€
	70%	19.615€	830€	11.279€	4,23%	2,29%	380€
	80%	24.075€	2.254€	13.843€	9,36%	12,52%	-760€
	90%	31.195€	3.702€	17.937€	11,87%	22,79%	-3.406€
	95%	43.670€	7.346€	25.110€	16,82%	32,70%	-6.936€
2 adults + 1 menor	10%	2.058€	0€	1.183€	0,00%	-600,23%	12.353€
	20%	5.505€	0€	3.165€	0,00%	-188,39%	10.371€
	30%	8.360€	0€	4.807€	0,00%	-104,41%	8.729€
	40%	10.910€	0€	6.273€	0,00%	-66,57%	7.263€
	50%	13.395€	164€	7.702€	1,22%	-43,55%	5.998€
	60%	16.105€	371€	9.260€	2,30%	-26,55%	4.647€
	70%	19.615€	662€	11.279€	3,38%	-11,51%	2.919€
	80%	24.075€	1.981€	13.843€	8,23%	1,28%	1.674€
	90%	31.195€	3.401€	17.937€	10,90%	14,11%	-1.000€
	95%	43.670€	6.982€	25.110€	15,99%	26,50%	-4.593€
2 adults + 2 menors	10%	2.058€	0€	1.183€	0,00%	-731,77%	15.060€
	20%	5.505€	0€	3.165€	0,00%	-237,56%	13.078€
	30%	8.360€	0€	4.807€	0,00%	-136,80%	11.436€
	40%	10.910€	0€	6.273€	0,00%	-91,38%	9.970€
	50%	13.395€	52€	7.702€	0,39%	-63,76%	8.593€
	60%	16.105€	258€	9.260€	1,60%	-43,36%	7.241€
	70%	19.615€	526€	11.279€	2,68%	-25,31%	5.491€
	80%	24.075€	1.713€	13.843€	7,12%	-9,97%	4.114€
	90%	31.195€	3.097€	17.937€	9,93%	5,43%	1.403€
	95%	43.670€	6.592€	25.110€	15,09%	20,30%	-2.275€
2 adults + 3 menors	10%	2.058€	0€	1.183€	0,00%	-863,32%	17.767€
	20%	5.505€	0€	3.165€	0,00%	-286,74%	15.785€
	30%	8.360€	0€	4.807€	0,00%	-169,18%	14.143€
	40%	10.910€	0€	6.273€	0,00%	-116,20%	12.677€
	50%	13.395€	0€	7.702€	0,00%	-83,97%	11.248€
	60%	16.105€	93€	9.260€	0,58%	-60,17%	9.783€
	70%	19.615€	361€	11.279€	1,84%	-39,11%	8.033€
	80%	24.075€	1.449€	13.843€	6,02%	-21,21%	6.557€
	90%	31.195€	2.668€	17.937€	8,55%	-3,25%	3.681€
	95%	43.670€	6.020€	25.110€	13,78%	14,11%	-140€
0%	149.845€	46.439€	86.161€	30,99%	44,85%	-20.771€	

4 Una aproximació empírica a la viabilitat política
d'una Renda Bàsica a Catalunya

INTRODUCCIÓ

Aquest darrer capítol del llibre vol contribuir, de manera general, al debat acadèmic que vol esbrinar sota quines condicions polítiques la Renda Bàsica pot aplicar-se en un país o una societat concreta. Per fer-ho, durem a terme una anàlisi descriptiva del cas català basada en els resultats d'un treball empíric que s'organitzarà en cinc parts. En la segona secció, exposarem l'estat de la qüestió i la rellevància científica de l'estudi. El següent pas serà definir un marc teòric basat en una sèrie de distincions analítiques que guiaran la nostra recerca (tercera secció). En la quarta secció, donarem compte dels objectius de la recerca i la metodologia emprada. En la cinquena secció, presentarem el resultat del treball de camp basat en una sèrie d'entrevistes que ens permetran descriure, de manera exploratòria, quin és el grau de penetració de la proposta de la Renda Bàsica en les diferents organitzacions estudiades i conèixer quina pot ser la seva possible reacció en cas que la proposta de reforma s'introdueixi, realment, en l'agenda política. Finalment, en les conclusions, desenvoluparem una síntesi de tot el que les dades ens poden dir sobre la viabilitat política de la nostra proposta de finançament d'una Renda Bàsica. Mirarem de clarificar quins són els obstacles principals a l'aplicació de la reforma. Al final del capítol s'inclou un breu appendix on s'especifiquen diversos aspectes relatius al treball de camp que han estat importants en l'esdevenir i el resultat de la recerca.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ I RELLEVÀNCIA CIENTÍFICA

Com exposàvem en el primer capítol del llibre, fa només uns anys, parlar de Renda Bàsica de ciutadania era quelcom purament destinat a l'àmbit acadèmic. Més encara, en general, el debat entorn de la Renda Bàsica se centrava en el terreny de la fonamentació ètica però no es perllongava en el desenvolupament de propostes de reforma amb cert grau de concreció. Tanmateix, aquest primer nivell de debat ha estat, finalment, absolutament rellevant. Les seves conclusions ens han permès passar a discutir la proposta allunyats dels prejudicis sense base empírica i situar la idea de la Renda Bàsica en un debat ric, amb arguments i contraarguments ben articulats.

Tant és així que, darrerament, la discussió acadèmica sobre la Renda Bàsica està preocupada per resoldre aspectes molt més tangibles. Prova d'això en són els diversos estudis que actualment s'estan portant a terme i la gran quantitat de literatura que podem trobar sobre la viabilitat econòmica de la proposta a diferents països del món o l'eficàcia de la Renda Bàsica com a instrument per abolir la pobresa i assimetries de poder en l'arena laboral. Com s'ha pogut veure en els capítols anteriors, una part important d'aquesta investigació està destinada conèixer quelcom tan específic com l'impacte i la viabilitat econòmica i social d'una proposta concreta de Renda Bàsica universal per a Catalunya. Així mateix, en el capítol segon hem plantejat estratègies concretes d'articulació de la proposta de la Renda Bàsica amb les polítiques socials que es desenvolupen en els Estats de benestar actuals.

Ara bé, s'ha de tenir en compte que qualsevol estudi complet d'una reforma tan profunda de les institucions que vertebraven l'Estat de benestar, com és aquesta, comporta, com a mínim, l'avaluació de quatre elements:

1. la justificació normativa de la proposta;
2. el procés de finançament públic i vincles amb l'Estat de benestar actual;
3. l'impacte social de la reforma, i
4. la viabilitat política.

Podem dir que gairebé tota la recerca que s'ha fet fins ara, no tan sols en el nostre país

sinó arreu del món, sobre propostes d'implementació concretes de Renda Bàsica té la mateixa manca. Això és, el tractament de la seva viabilitat política. De fet, podem dir que existeix un buit molt significatiu en aquest tema. El debat acadèmic entorn de la viabilitat política de la Renda Bàsica encara està per encetar i els estudis que se'n coneixen són molt marginals.¹

Un dels problemes fonamentals que han endarrerit els estudis i la recerca empírica sobre les condicions polítiques necessàries per a l'aplicació d'una Renda Bàsica és la manca de casos reals. Per dir-ho de forma tècnica, per poder estudiar aquestes condicions i fer bones inferències causals necessitem variació en la nostra variable dependent (King; Keohane; Verba, 1994). És a dir, necessitem comparar societats que hagin aplicat una Renda Bàsica amb societats que no l'hagin aplicada. Malauradament, la realitat és que tan sols hi ha un lloc en el món on, des de principis dels anys 80, existeix una Renda Bàsica completament incondicional per a tots, des del naixement fins a la mort, a un nivell igual per a tots i sense cap altra condició que la residència legal. Aquest únic lloc, on es paga una Renda Bàsica vertadera a tots els ciutadans, és Alaska. És per això que l'anàlisi comparativa que, segurament, és l'estratègia d'investigació més indicada per fer recerca sobre la viabilitat política de la Renda Bàsica, es fa pràcticament impossible. Per tant, els resultats i les conclusions a què podem arribar tan sols poden valorar-se en un sentit exploratori. Tot i així, val la pena destacar els dos treballs pioners de Yannick Vanderborght (2002, 2004) que d'una manera o altra han ajudat a conduir aquest treball.

MARC TEÒRIC

Qualsevol proposta d'implementació de Renda Bàsica ha d'enfrontar-se a la famosa regla del *ought implies can*. En altres paraules, si la Renda Bàsica aspira realment a transformar la vida social i no a quedar-se en el calaix de les bones idees, necessàriament haurà de concretar-se com una proposta factible, tant des d'un punt de vista econòmic o financer com també des d'un punt de vista polític. Per això, abans de referir-nos als

1. Deixant apart l'estudi pioner, al Regne Unit, de Jordan *et al.* (2000).

components principals del disseny d'investigació, val la pena fer una breu aturada en el camí per definir què entenem per viabilitat política d'aplicació d'una Renda Bàsica.

Per començar, necessitem una definició de política. Seguint a Warren, “política” és “el subconjunt de relacions caracteritzades pel conflicte sobre béns, davant la pressió d'associar-se amb vistes a l'acció col·lectiva, on almenys una de les parts en conflicte busca la presa de decisions col·lectivament vinculants i sancionar decisions per mitjà del poder” (1999). Dit d'altra manera, la política és un espai rellevant de transformació de la vida pública a través del qual les persones poden arribar a canviar tant les seves vides personals com col·lectives. Emperò, la política avui es troba desbordada des d'un punt de vista institucional.

D'una banda, la política està avui menys centrada en l'Estat del que havia succeït en un passat recent. Per altra banda, la política s'ha anat desplaçant, cada cop més, cap a la societat civil i l'economia. Tot aquest procés té a veure amb una transformació substantiva i global en la distribució dels “recursos de poder” de la societat actual. Un canvi en la correlació de forces entre capital i treball que, com comentàvem al final del primer capítol, està fonamentat en una gran acumulació de poder per part de les empreses transnacionals en detriment d'una població treballadora que, poc a poc, va perdent totes aquelles fites aconseguides amb el gran pacte de postguerra. Hem de tenir present, doncs, aquest escenari tan desigual en la distribució de “recursos de poder” quan avaluem la viabilitat política d'una Renda Bàsica.

Seguint la *Power Resources Theory* podem definir com a “recursos de poder” “aquells atributs (capacitats o maneres) dels actors socials (individuals o col·lectius) que els permeten castigar o premiar altres actors”. El poder, doncs, és una qualitat relacional i, per tant, només es converteix en “recurs” entre dos o més actors interdependents, els quals tenen interessos en els atributs de l'altre, o bé en les accions que aquest pugui portar a terme (Korpi, 1998). Aquesta perspectiva teòrica ha estat especialment fructífera explicant perquè en certs països es van arribar a desenvolupar Estats de benestar molt generosos i en altres no. Existeix una gran quantitat d'estudis quantitativs i de naturalesa comparada que han analitzat la relació entre política social i la capacitat per a l'acció col·lectiva i la mobilització del moviment obrer. En concret, segons diversos autors, la variació que existeix entre països en el desenvolupament i el resultat dels seus

diferents i respectius Estats de benestar pot ser explicada per una diferent distribució de “recursos de poder” que aquests països tenen ara entre sí o tenien en el moment de fundar els seus sistemes de protecció social (Korpi, 1998).

En altres paraules, és pràcticament impossible arribar a un pacte social d'una extensió i profunditat com el que es va produir en els països escandinaus sense l'ajuda d'un sindicat poderós, amb un gran nombre d'afiliats, capaç de mobilitzar i disciplinar les seves bases en la negociació col·lectiva. Com veïem en el segon capítol del llibre, existeixen bons arguments per no intentar reproduir el “model nòrdic” d'Estat de benestar en altres contextos socials, però potser un d'aquests és la singularitat de les condicions que van fer políticament viable el desenvolupament del model a la península escandinava.

Val a dir que, encara avui, en la majoria de països de l'OCDE, els sindicats tenen un paper clau en l'arena de la negociació per la reforma dels Estats de benestar. En llocs on aquests encara representen una fracció important de la força de treball, com als països escandinaus, aquestes organitzacions constitueixen peces absolutament necessàries per tirar endavant qualsevol tipus de procés de reforma. En altres països, malgrat no tenir els mateixos nivells d'afiliació (com es el cas de França o Itàlia) els sindicats han assolit un èxit notable a l'hora de mobilitzar un gran suport popular en favor de l'*status quo*, en temps de clara erosió dels Estats de benestar forjats en el període de postguerra, sovint a través de grans manifestacions i aturades generals.

Per tot plegat, per avaluar la viabilitat política d'una Renda Bàsica a Catalunya, necessitem conèixer no només la variació en el suport dels partits polítics a la proposta sinó també el possible recolzament d'altres organitzacions representants de la societat civil. En definitiva, cal veure si a Catalunya, en les condicions actuals, es poden agregar les forces necessàries per donar pas al pacte social per a la implementació d'una Renda Bàsica.

OBJECTIUS I METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ

La nostra unitat d'anàlisi són diferents organitzacions –partits polítics, sindicats i ONG– del territori català que poden influir en funció dels seus recursos de poder,

amb més o menys èxit, en un hipotètic procés de reforma d'un sistema de subsidi condicionat cap a un sistema basat en una Renda Bàsica universal i incondicional. Els objectius principals de la nostra investigació han estat:

- Avaluar el grau de penetració de la idea de la Renda Bàsica en les diferents organitzacions que componen una mostra representativa dels principals partits polítics catalans, sindicats i associacions: (1) saber en quin moment aquestes organitzacions entren en contacte amb la proposta; (2) saber si s'ha produït, en cadascuna de les organitzacions, un debat intern sobre la Renda Bàsica; (3) saber quin ha estat el resultat d'aquest debat; (4) saber si la Renda Bàsica està realment o no a l'agenda política dels principals partits polítics catalans.
- Conèixer l'opinió de les diferents organitzacions sobre els resultats del nostre estudi de finançament i d'impacte distributiu. Quins són els aspectes forts i quines són les debilitats de la proposta segons el seu punt de vista.
- Conèixer quin recolzament polític tindria la reforma proposada en el cas que aquesta entrés en agenda: identificar quins partits, sindicats i associacions recolzarien i, en la mesura de les seves capacitats, facilitarien l'aplicació d'una Renda Bàsica de ciutadania a Catalunya i quins suposarien un obstacle per a la reforma.

Aquest estudi ha estat realitzat mitjançant tècniques d'anàlisi qualitativa amb la combinació d'entrevistes semiestructurades i l'anàlisi de contingut. Totes les entrevistes han estat presencials, enregistrades i d'una durada aproximada de mitja hora cadascuna.

Donats els objectius de la recerca que acabem de plantejar, ha estat absolutament necessari optar per una estratègia de mostreig basada en la selecció intencional d'individus que es poden considerar experts, dins les seves respectives organitzacions, pel seu coneixement del debat i la idea de la Renda Bàsica. A través de la informació d'aquests experts podem arribar a fer les primeres inferències que ens ajudin a descriure amb exactitud el grau de penetració de la Renda Bàsica en la societat civil. Per evitar el risc d'un biaix de selecció, tan habitual en estudis d'aquesta natura, s'han seleccionat els entrevistats amb l'objectiu de cobrir el màxim rang possible de l'espectre polític, econòmic i social català. Així s'ha intentat entrevistar:

1. tots els partits polítics amb representació parlamentària al Parlament de Catalunya;
2. els dos sindicats majoritaris;
3. la patronal;
4. diferents associacions que comprenen punts de vista ideològics i d'acció diversos;

Malauradament, s'ha hagut de cloure el treball de camp i finalitzar el projecte sense aconseguir parlar sobre la idea de la Renda Bàsica ni amb la patronal, ni amb el Partit Popular de Catalunya.²

TREBALL DE CAMP: RESUM DE LES ENTREVISTES A LES ORGANITZACIONS

Els partits polítics

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)

Podem dir que el PSC ha trigat més que ICV i ERC a encetar el debat sobre la Renda Bàsica. Tant és així que, com explica el representant entrevistat, és a causa de la proposta de llei presentada en el Parlament per ambdós partits quan el PSC constata que és un debat que té poc madur. Així, és a posteriori quan el partit inicia un debat intern que el porta a organitzar una jornada de reflexió sobre la Renda Bàsica durant la primavera del 2003. Aquest acte va servir per donar un pas endavant en la discussió de la Renda Bàsica dins del PSC.

En la mesura que el PSC s'identifica ideològicament amb la idea d'un Estat de benestar robust, inspirat en el model escandinau, es pot afirmar que ha hagut de fer un esforç conceptual (potser major que els altres dos partits d'esquerres) per obrir-se un espai a sí

2. Per examinar els aspectes concrets del treball de camp vegeu l'apèndix que s'inclou al final d'aquest capítol.

mateix dins del debat de la Renda Bàsica. Un dels elements interns de partit que canvia aquesta jornada és la incorporació del debat de la Renda Bàsica com a quelcom imprescindible per a una formació que es diu d'esquerres. En efecte, aquest debat és suficient per incorporar una menció, més aviat genèrica, en el programa electoral del partit de les darreres eleccions autonòmiques. Aquesta referència, d'alguna forma, insinua un camí cap a la incorporació d'una Renda Bàsica a Catalunya basat en el reforç de les diferents prestacions ja existents per apropar-nos a una renda universal, incondicional i garantida. D'altra banda, aquella jornada de reflexió del PSC també va servir per desfer algunes de les objeccions o tòpics sobre la Renda Bàsica més clàssics des de l'argumentari polític i ideològic socialdemòcrata, sempre a un nivell més teòric o conceptual. Els dos arguments, ja comentats en el primer capítol són: (1) l'objecció que fa referència al risc que l'aplicació d'una Renda Bàsica pot plantejar a la producció de serveis públics; i (2) l'objecció que fa referència al fet que la Renda Bàsica, d'alguna forma, qüestiona la centralitat de la incorporació al treball remunerat com a eina de lluita contra la pobresa.

Poc després de la jornada de reflexió, el PSC va entrar en el procés de redacció del seu programa de govern per a les eleccions autonòmiques. Des del partit es prepara un primer esborrany del programa i, tot seguit, es dona una conferència nacional on militants i delegats poden fer esmenes per, finalment, aprovar el programa definitiu. Amb el vist-i-plau del secretari d'Economia del PSC, es prepara una esmena sobre el tema de la Renda Bàsica per introduir-la en la secció de política social. En aquesta esmena es diu que el PSC, en cas d'arribar al govern, estudiarà les propostes de reforma per anar de l'esquema actual de rendes mínimes d'inserció cap a una Renda Bàsica. Segons l'entrevistat, la frase literal va entrar al Pacte del Tinell.

El representant del PSC destaca, especialment, tres virtuts del projecte de finançament:

- a) L'estudi permet trencar amb una certa por que hi ha respecte a la impossibilitat de finançar una Renda Bàsica. L'entrevistat ho raona així:

“Molta gent, sense conèixer la Renda Bàsica a fons, pot creure que la filosofia és molt bona, però pensar que la seva factibilitat és molt baixa. Aquí t'adones que

amb la Renda Bàsica s'està redistribuint un percentatge del PIB que d'alguna manera ja es redistribueix ara, però d'una forma molt eficaç. Això pot ajudar que molta gent, des de les institucions, se la comenci a mirar no com una proposta a llarg termini sinó com una proposta a mitjà termini”.

b) L'impacte redistributiu de la proposta:

“Amb el projecte, especialment amb la Simulació 1 es demostren les virtuts redistributives d'una RB amb un impost de tipus únic. El resultat és que una Renda Bàsica és més redistributiva que el sistema actual. Per aconseguir una millor redistribució de la renda aquesta pot ser una bona estratègia”.

c) Permet confirmar que els beneficiaris de la proposta són sempre majoria i visualitzar les possibles coalicions de ciutadans que podrien estar a favor de la proposta, ja que els beneficiaria.

Pel que fa a les dificultats de la proposta l'entrevistat destaca el fet que, ara per ara, no podem assumir el supòsit que Catalunya controla el 100% de l'IRPF que recapta:

“El dèficit principal de la proposta és que nosaltres no tenim autonomia fiscal i per tant això parteix d'un supòsit que ara mateix és políticament inviable. Nosaltres no tindrem mai el 100% de l'IRPF, no tindrem mai el 100% de l'IVA”.

És per aquest motiu que l'entrevistat proposa repetir l'estudi per a tot Espanya, ja que és l'Estat qui té les competències per aplicar-la:

“Una proposta així només la pot assumir el govern de l'Estat, de forma coordinada amb les comunitats autònomes, és clar, però en cap cas pot portar-se a terme sense el govern de l'Estat. De fet, totes les virtuts que té aquesta proposta d'aplicació per a Catalunya són transferibles per a tot Espanya. Per això penso que el principal problema de la proposta no és ni tan sols un defecte real sinó una limitació provisional i segur que en algun moment hi haurà la possibilitat de repetir l'estudi a escala espanyola”.

En relació amb si el PSC estaria a favor d'una proposta d'aplicació de Renda Bàsica per a Catalunya en els termes descrits en el nostre treball, l'entrevistat creu que:

“...en el món socialista, si ara mateix es portés la proposta a sobre de la taula, et podries trobar posicions molt variades. Sobretot perquè encara falta fer un treball d'aprofundiment teòric en el coneixement dels trets bàsics de la proposta”.

Ara bé, el representant del PSC pensa que hi ha una via molt clara d'entrada, que es pot glossar de la forma següent. En el seu grup hi ha la consciència que existeix un cert desordre en el sistema de prestacions socials. La reforma d'aquest sistema podria fer-se a partir de les línies que es dibuixen en el Programa Pobresa Zero, de l'acord del Tinell, si el resultat de la negociació pel finançament amb el govern de l'Estat ho permet. Aquest programa de reforma es vertebrava en tres mesures: *a*) descondicionalitzar el PIRMI, *b*) garantir que a partir dels 65 anys ningú no tingui una renda inferior a un llindar, *c*) les prestacions als fills. Segons l'entrevistat, les línies principals del programa dibuixen un camí cap a la Renda Bàsica. Seria, segons la seva opinió, una entrada discreta que permetria superar totes les resistències conceptuals que poden haver-hi en el partit.

Pel que fa a la resta de partits, l'entrevistat pensa que la posició d'ERC i d'ICV, socis de govern, dependrà dels diners, és a dir, de l'acord de finançament, ja que, en definitiva, totes les conselleries en depenen.

Pel que fa al PP, l'entrevistat pensa que podríem trobar-nos que estan més a favor del que es pot pensar *a priori*. Segons el seu parer, hi ha liberals que estan d'acord amb la Renda Bàsica perquè aquesta necessitarà un aparell burocràtic molt més petit del que tenim. Si, a més a més, això va acompanyat d'una major flexibilitat del treball sense augmentar la precarització, la proposta de la Renda Bàsica podria satisfer els liberals. Aquest podria ser, segons l'entrevistat, un bon argument per aconseguir el suport de la part liberal de la dreta. En aquest mateix sentit, l'entrevistat no veu grans resistències de fons a CiU excepte pel punt següent:

“La Renda Bàsica pot tenir la capacitat de modificar la correlació de forces entre capital i treball en el mercat laboral. Aquest seria un segon efecte redistributiu.

I si incrementes el poder de negociació dels treballadors pots tenir resistències molt grans de la dreta i del món empresarial. En la mesura que PP i CiU actuen, molt sovint, com a corretges de transmissió d'aquest grups de poder, ens podem trobar que, encara que no hi hagi grans obstacles conceptuals en aquests partits entorn de la Renda Bàsica, només per la seva funció d'interprets d'aquests grups poden estar en contra de la proposta”.

Iniciativa per Catalunya Verds (ICV)

La idea de la Renda Bàsica s'introdueix amb força a ICV cap el 2001. Per aquelles dates ICV inicia un procés participatiu anomenat *I tu què opines?* per tal de definir el programa electoral al voltant d'una agenda de 20 temes aproximadament. ICV considerava que, en cas d'arribar a governar (cosa que al final ha succeït), serien aquests temes consensuats els que el partit portaria a l'agenda de Govern. Un dels temes d'agenda a discutir és la Renda Bàsica. La proposta es treballa a fons al partit. La Renda Bàsica es discuteix, fins i tot, en els instruments de comunicació interna d'ICV i el debat arriba a un nivell de concreció gens menyspreable.

Cal dir que, durant tot el 2001, s'avança en el procés de debat i deliberació entorn de la Renda Bàsica però no sense polèmica. A grans trets, en aquesta organització es dona certa tendència a rebutjar la Renda Bàsica, sobretot, en els sindicalistes. En canvi, la proposta es veu fortament recolzada pels joves i les dones. Una pauta interna de partit que, segons l'entrevistat, es repeteix en altres àmbits programàtics. Finalment, el febrer de 2002, se celebra una assemblea oberta. Es voten, per sufragi, les vint prioritats que ICV hauria de portar a l'agenda política, sobre la base de quina és la posició majoritària dels afiliats en cada tema. La Renda Bàsica va ser escollida entre les tres prioritats més importants. Així, es pot afirmar que ICV ha treballat la idea fins al punt de construir un consens al voltant d'ella bastant ampli dins l'organització.

L'entrevistat valora molt positivament la proposta pel fet que la reforma, tal i com la presentem, ofereix diferents escenaris de viabilitat i una transició sense haver de trencar res pel camí cap a la Renda Bàsica. En general, pensa que aquest treball és un bon exemple del punt de maduresa del debat de la Renda Bàsica ja que les qüestions tècniques

o de finançament comencen a estar molt treballades. Pel que fa als punts febles de la proposta d'aplicació, el representant d'ICV considera que en realitat són més d'ordre cultural i de capacitat programàtica i ideològica del conjunt de les esquerres per fer avançar la societat cap al conjunt de valors i idees que són subjacents a la Renda Bàsica. És per això que assumeix que caldrà un procés d'acompanyament pedagògic, cultural, educatiu, en definitiva, de debat, per tal d'aconseguir el suport social necessari per a la seva implantació. Donada la situació política actual el representant d'ICV creu poc en una implantació tecnocràtica i de dalt a baix. En aquest sentit compara l'aplicació de la Renda Bàsica a altres temes com, per exemple, la sostenibilitat. Segons la seva opinió, si no es dona una implicació del conjunt de la societat el canvi és impossible per molt que estigui resolt tècnicament.

Tocant el tema de quina creu que seria la posició que prendrien els diferents partits polítics en el cas que la proposta entrés realment en l'agenda pública, l'entrevistat raona el següent:

“En l'àmbit estricte dels partits polítics crec que a ICV s'ha treballat molt la proposta i, en aquest sentit, crec que hi hauria una posició molt favorable a donar suport a la transició cap a la Renda Bàsica en els termes proposats. D'altra banda, penso que a Esquerra Republicana també s'ha treballat (de fet, en el passat mandat vam presentar una proposició de llei conjunta en el Parlament) i, per tant, també li donarien suport. Amb el soci més gran del tripartit (el PSC) hi hauria més problemes. Tot i així, en els diàlegs del Fòrum de les Cultures 2004 vaig poder parlar amb algun conseller sobre el tema i els vaig veure relativament oberts a la idea. Amb certes ganes de posar-se a treballar i anar parlant, ja no només en termes abstractes o filosòfics, sinó en termes més concrets. De fet, crec que pot haver-hi, internament en el PSC un grup de diputats o dirigents amb capacitat de dinamitzar el debat de la Renda Bàsica i de situar el seu partit també en una perspectiva favorable. Pel que fa a CiU i PP no sé quina seria la seva posició. Això se m'escapa”.

Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

La idea de la Renda Bàsica s'introdueix a ERC de forma personalitzada com entren, segons l'entrevistada, la majoria de temes nous a l'agenda dels partits. A través del president de la Xarxa Renda Bàsica s'entra, poc a poc, en la proposta. En un principi, es forma un petit grup de treball que acabarà confegint i presentant una Proposició de llei al Parlament de Catalunya, conjuntament amb ICV.³ Abans d'això, es va produir tot un procés de debat intern en el partit que, segons la representant d'ERC, va resultar molt positiu. Finalment, encara que la Renda Bàsica és una proposta que, d'alguna forma, genera polèmica dins d'ERC la posició d'aquest partit és no tan sols favorable a la proposta sinó que ha assumit el tema com a propi. L'entrevistada ho explica així:

“En el debat i les diverses reunions internes el sentiment general era pensar: *Això no ho guanyarem. Però és un tema interessant per moure coses.* La Renda Bàsica és un tema que genera dubtes però, en tot cas, dóna tant per parlar que és positiu per si mateix. Així que, finalment, s'ha assumit com a tema propi. De fet, en el programa electoral ja hi sortia i en el Pacte del Tinell també hi és. I això ha passat perquè ERC l'introdueix i també, és clar, perquè ICV està completament d'acord amb la proposta. En definitiva, ERC ha apostat per la Renda Bàsica, encara que potser no es vegi com un dels temes més visibles, ja que tenim molts flancs oberts”.⁴

Pel que fa als resultats de l'estudi de la microsimulació pel cas català la representant d'ERC es mostra crítica per diversos motius. El primer és que segons el seu parer la mostra, basada en més de 200.000 declaracions d'IRPF anònimes, ens obliga a creure'ns les dades d'hisenda. És a dir, ens obliga a creure'ns que els més rics són les persones de classe mitjana, els assalariats amb sous alts. Això, segons el seu parer introdueix un cert biaix.

3. Aquesta Proposició de llei pot baixar-se de la pàgina web www.redrentabasica.org.

4. El Pacte del Tinell al qual es refereix l'entrevistada és el nom que se li ha donat al programa de l'actual govern tripartit de la Generalitat de Catalunya. Com es recorda en el primer capítol del llibre aquest pacte incorpora en el punt 5.5 la voluntat de redefinir la Renda Mínima d'Inserció tendint cap a una Renda Bàsica, avaluant els diferents estudis d'aplicació que vagin sorgint.

En principi, la portaveu d'ERC valora de forma positiva el fet que la nova proposta reformi la primera Proposició de llei que aquest partit junt amb ICV va presentar al Parlament:

“Allà nosaltres vam plantejar finançar-ho via Seguretat Social i ara s'hauria de fer via IRPF. Això significaria un guany important. Més encara, si la gestió completa del que es recapta de l'IRPF és per a Catalunya”.

Tanmateix, segons l'entrevistada aquest és un escenari que ara mateix és políticament inviable:

“Aquest supòsit és quelcom molt difícil de realitzar en tant que l'actual Govern de l'Estat no deixa anar la gestió de pràcticament res. En aquest sentit, la proposta d'aplicació presentada és poc real ja que significa una negociació política duríssima. Tan dura que la transició de passar a un escenari on el 100% del que es recapta per IRPF es queda a Catalunya em sembla quelcom més complex que la implantació de la mateixa Renda Bàsica”.

En aquest sentit la portaveu d'ERC afirma que s'han de buscar alternatives i camins que facin la Renda Bàsica a Catalunya viable, no ja en termes financers sinó també en termes polítics i institucionals.

Pel que fa a l'opinió de la portaveu d'ERC sobre quins partits pensa que recolzarien la proposta de reforma presentada, l'entrevistada afirma que el seu partit i ICV ho farien segur ja que ambdues organitzacions tenen el compromís d'avançar cap a la Renda Bàsica. Afirma també que CiU i PP hi estan en contra i com a prova recorda que ja ho van demostrar votant en contra de la Proposició de llei presentada al Parlament. Tot i que pensa que potser pot haver-hi alguna característica de la proposta que pot fer-la atractiva per a CiU. Pel que fa al PSC, la visió personal de la portaveu d'ERC és que malgrat que en un primer moment tenia contradiccions internes sobre la proposta de la Renda Bàsica cada vegada en té menys, en el sentit que cada vegada hi està més en contra. Tot i que reconeix que dins del PSC hi ha gent interessada en la Renda Bàsica. Ara bé, donat el grau de concreció de la proposta que es presenta en el nostre estudi

i la robustesa dels resultats, la representant d'ERC creu que estem davant d'una gran ocasió per plantejar una reflexió a tots els partits de forma que tothom hagi de situar-se en relació a la Renda Bàsica. I, a partir d'aquí, veure en quin escenari ens trobem.

Convergència i Unió (CiU)

El grau de penetració de la idea i la profunditat del debat entorn de la proposta de la RB ha estat, a Convergència i Unió, molt inferior a tota la resta d'organitzacions estudiades. La proposta de la Renda Bàsica és un tema que, segons la representant entrevistada, ha estat abordada per CiU però d'una forma molt primerenca. Per tant, tot i que és un assumpte que esporàdicament ha sortit en alguna reunió interna no s'ha arribat, en cap cas, a definir una postura de partit ni cap conclusió ferma:

“Encara està per decidir quin és el punt de vista del partit. Això no vol dir que no ho haguem de fer en un futur proper. Però, ara per ara, no s'ha treballat prou per arribar a un consens. No s'ha abordat amb prou profunditat per dir: *el criteri del partit és aquest*”.

Respecte a la proposta concreta de reforma que en aquest estudi presentem la portaveu de CiU valora positivament “la millor distribució de la riquesa que en resulta” i el fet que “ningú quedaria per sota del llindar del Salari Mínim Interprofessional”.

Com a elements negatius la representant de CiU en destaca tres. El primer, és que “caldría valorar quina repercussió real té carregar la Renda Bàsica sobre l'IRPF”. L'entrevistada creu que caldría veure i estudiar amb atenció fins a quin punt afecta només als més rics o a la gent de classe mitjana alta, per tal que la proposta fos justa des d'un punt de vista distributiu. El segon element negatiu que s'accentua des de CiU és que segons ells la Renda Bàsica té un gran risc associat. Això és, que es caigui de forma generalitzada en “la cultura del subsidi”. Aquest risc, a més a més, pot venir seguit d'un perill de desincentivació del treball (remunerat). Això segons el parer de la portaveu de CiU seria molt negatiu i, de fet, el rerefons ideològic del partit és totalment antagònic a aquest escenari, com podem entendre de la frase citada per l'entrevistada:

“S’ha d’intentar anar cap a la teoria aquella segons la qual *has d’ensenyar a pescar i no donar el peix*”.

Finalment, segons la representant de CiU, el *handicap* principal de la proposta d’aplicació concreta que presentem és que, avui, l’IRPF no es controla des de Catalunya:

“Aquest és un problema greu per a la Renda Bàsica i per a moltes altres propostes. Desgraciadament no vivim en un país normal i, per tant, en la mesura que no podem disposar dels diners que aquí recaptem estem amb les mans lligades”.

Quan a l’entrevistada se li pregunta sobre quins partits creu que recolzarien la proposta, d’entrada afirma que la Renda Bàsica, pel que fa al discurs, seria fàcilment assumible per ICV. Emperò que caldria analitzar si aquest és un tema més fàcil de plantejar des de l’oposició que des del Govern:

“Ja no pots anar al Parlament i presentar una proposta simpàtica. Des del govern has de presentar la proposta sabent que la podem tirar endavant i que no ens estavellarem”.

Dels altres partits declara no saber, ni tenir cap intuïció de quina pot ser la seva posició en aquest tema.

Organitzacions i associacions cíviques

Institut de Drets Humans de Catalunya

L’Institut de Drets Humans de Catalunya (ICDH) va néixer fa més de vint anys, el dia 6 de juny de 1983, a Barcelona amb un sentit reivindicatiu i de lluita pel progrés de les llibertats i de la democràcia en el món. En qualitat d’associació, gaudeix d’un bon nombre de socis i sòcies que, amb diferents graus d’implicació i amb aportacions econòmiques, fan que l’Institut pugui considerar-se una entitat plural i independent. Les línies d’acció principals de l’entitat són la investigació, la divulgació i la promoció

dels drets humans. És a dir, el treball a favor de l'expansió dels drets polítics, econòmics, socials i culturals de tots els ciutadans.

Com a associació l'IDHC mostra un coneixement de la Renda Bàsica relativament alt, pel que fa al pensament polític i filosòfic de la proposta. Sense entrar en propostes concretes i en detalls de tipus econòmics, coneixen la idea i hi estan d'acord. En el 2002 aquesta organització comença a preparar el diàleg sobre *Drets humans, necessitats emergents i nous compromisos* i és quan l'IDHC entra en contacte amb la proposta de la Renda Bàsica:

“A base de reunions de treball i de coordinació, la BIEN va poder celebrar el seu desè congrés a Barcelona, i nosaltres com a Institut de Drets Humans vam poder conèixer amb detall la idea”.

Dins l'organització va tenir lloc un debat el resultat final del qual va ser incloure el dret a la Renda Bàsica en la “Carta de Drets Humans Emergents” presentada en el diàleg de *Drets humans, necessitats emergents i nous compromisos* del Fòrum de les Cultures 2004 de Barcelona. Sumàriament, aquest document vol recollir els drets internacionals, adaptats al nou segle, per reformular la Declaració Universal de l'ONU de 1948. Entre els seus objectius destaca, com a prioritat, assolir el reconeixement del dret a percebre una Renda Bàsica universal, per donar un nou significat, més substantiu, al concepte de ciutadania. Per tal de donar empenta i força categòrica a la iniciativa, la Carta es presenta al *World Social Forum* de Porto Alegre i es posa en funcionament la Internacional dels Drets Humans, una xarxa de col·laboració i intercanvi d'informació permanent entre Instituts de Drets Humans, càtedres de la UNESCO i organitzacions humanitàries.

Pel que fa a la proposta d'aplicació concreta d'una Renda Bàsica per a Catalunya, el representant de l'IDHC entrevistat afirma que la seva entitat recolzaria totalment la proposta ja que consideren la Renda Bàsica un dret. No obstant això, destaca dos aspectes que podrien considerar-se com a obstacles a superar. El primer, té a veure amb la cultura política de la nostra societat i, el segon, versa sobre la naturalesa redistributiva de la proposta presentada en els capítols anteriors.

Així l'argument de l'entrevistat pel que fa als problemes culturals és el següent:

“Crec que els obstacles d'aplicació d'una Renda Bàsica a Catalunya són més ideològics. La gent amb qui n'he parlat tenen dubtes. Crec que s'ha fet molta pedagogia i, fins i tot, des d'un punt de vista normatiu s'ha arribat a canviar certs conceptes. Però encara estem ancorats en una visió assistencialista de l'Estat o del Govern. Encara no estem familiaritzats amb el concepte de ciutadà, de dret de ciutadania i, per tant, la idea d'un ingrés pel sol fet de ser un ciutadà entès com a dret universal i garantit, és quelcom que, a nivell cultural, encara s'ha de treballar molt”.

Pel que fa a la quantia proposada l'entrevistat pensa que el nivell del salari mínim interprofessional és ajustat, però digne. No obstant això, creu que la proposta d'implementació té un segon perill, això és, el fet de basar-la només en l'impost sobre la renda (IRPF):

“Si el pagament de l'IRPF es produís d'una forma proporcional, segons els ingressos reals, no hi veuria cap problema a aplicar-la tal i com vosaltres proposeu. Però em temo que aquest no és el cas. Crec que acabaríem castigant més la gent que cobra més en blanc, i recompensant els que defrauden o que tenen imaginació financera”.

Associació Intersectorial de Recuperadors i Empreses Socials de Catalunya (AIRES)

AIRES, l'Associació Intersectorial de Recuperadors i Empreses Socials de Catalunya, és una organització que neix com a resultat d'un procés de reflexió protagonitzat per un grup d'empreses i entitats associades de l'economia social. En aquest procés hi participen ACERESS (Associació Catalana de Recuperadors d'Economia Social Solidària), AUESTA (Serveis de Transició a l'Autoocupació, Agrupació d'Interès Econòmic), i també Noves Oportunitats, del Vallès Occidental, i Entrem-hi, de l'Alt Penedès. Aquestes entitats es van unificar com a una única xarxa associativa per a les empreses d'inserció, per facilitar el desenvolupament a totes les organitzacions i empreses associades.

Les empreses que constitueixen l'associació basen la seva actuació en la realització de productes i serveis, a partir de la venda dels quals es pot contractar i donar feina a persones que provenen de l'exclusió i la discapacitació. Des d'AIRES es considera que l'eina per assolir la inserció social d'aquests col·lectius és el treball.

Pel que s'ha pogut comprovar en les entrevistes i la diferent documentació analitzada aquesta entitat presenta un alt grau de coneixement entorn de la proposta de la Renda Bàsica. Durant els darrers anys, el debat entorn de la Renda Bàsica a AIREs s'ha articulat en dos espais. D'una banda, s'ha discutit sobre la proposta a la Junta de la institució, la qual la conformen directius i directores d'empreses d'inserció i empreses promogudes en entitats socials com ara esglésies, associacions de veïns i moviments socials. I d'altra banda, la Renda Bàsica també s'ha treballat en el Consell de Redacció de la seva revista. Aquest és un espai més obert a la reflexió i és a partir de contactes i entrevistes amb membres de la Xarxa Renda Bàsica quan realment s'inicia el debat i la discussió a fons a AIREs entorn de l'aplicació de la Renda Bàsica i el seu possible efecte sobre les empreses d'inserció.

Els representants d'AIREs entrevistats es manifesten molt favorables a l'aplicació d'una Renda Bàsica a Catalunya donats el resultat obtinguts en les diferents simulacions del nostre estudi. En primer lloc, destaquen que si s'implementés una Renda Bàsica a Catalunya es produiria un gran avenç quant a drets. A més a més, segons la seva opinió "les dades demostren que es tracta d'una proposta de reforma possibilista". Pel que fa als aspectes econòmics, els entrevistats van destacar especialment dues qüestions. Això és, la proposta es pot aplicar immediatament i, malgrat que la quantitat no és suficient per provocar un canvi dràstic en la vida de les persones, la Renda Bàsica pot servir per impulsar altres qüestions essencials a Catalunya com ara:

“perseguir el frau fiscal; canviar el concepte de treball; millorar els projectes d'economies solidàries com cooperatives, autoocupació (cosa que alhora és bàsic per lluitar contra un tema tan a la llum del dia com la deslocalització de les empreses)”.

Pel que fa als obstacles de la proposta, els entrevistats van comentar que tenien certs

dubtes que, en el context polític actual, es pugui assolir el supòsit de l'estudi pel qual l'Administració catalana controla el 100% de l'IRPF que es recapta oficialment a Catalunya. D'altra banda, també veuen impediments a nivell cultural que s'hauran de superar fent una gran tasca de pedagogia social. En aquest sentit, destaquen que aquesta feina s'haurà de continuar realitzant fins i tot en la seva pròpia organització. Els representants d'AIRES, emperò, estan convençuts que amb una Renda Bàsica el treballador aconseguiria un poder de negociació tan important que es podrien arribar a trencar esquemes molt injustos, fortament arrelats, que han caracteritzat les relacions laborals tradicionals. En aquest sentit, pensen que fins i tot es podria arribar a posar en dubte el mateix concepte de treball, tal i com avui l'entendem.

Justícia i Pau

Justícia i Pau s'autodefineix com una entitat cristiana que vol ser fidel a la inspiració evangèlica en la línia renovadora del Concili Vaticà II. Actua a Catalunya des del 1968 i la seva finalitat és la promoció i defensa dels drets humans, la justícia, la pau, la solidaritat i el respecte al medi ambient. Durant la dictadura va encapçalar una forta campanya contra la pena de mort i també es va significar especialment en la lluita per l'excarceració dels presos polítics. En la transició va fer pressió pel reconeixement del dret a l'objecció de consciència. I ja en la democràcia ha actuat a favor del 0,7%, el desarmament, el dret a la insubmissió o el dret a l'habitatge.

Com a associació, Justícia i Pau no ha treballat directament la proposta de la Renda Bàsica. Tant és així que, de fet, el debat no s'ha produït encara i, per tant, l'entitat tampoc ha pres cap posició quant a la idea de la Renda Bàsica. Tanmateix, segons l'entrevistat la Renda Bàsica forma part d'un grup d'idees que es poden qualificar com a propostes d'economia social amb les quals Justícia i Pau està en plena consonància. Per exemple, l'organització està fortament implicada amb Fets (banca ètica) i en activitats per promoure el comerç just. Per tant, segons l'entrevistat hi ha una clara afinitat genèrica entre les preocupacions de l'associació i la proposta de la Renda Bàsica.

En aquest sentit, segons l'entrevistat, l'associació recolzaria totalment una proposta d'aplicació de Renda Bàsica per a Catalunya en els termes descrits en aquest estudi.

Tot i que l'entrevistat declara que la proposta els entusiasma, creu que hi ha un punt que posa la cosa molt difícil de cara a la seva viabilitat política, i és el fet de considerar necessari que tot el que es recapta a Catalunya per IRPF estigui en mans de la Generalitat:

“És un tema que fa molts anys que perseguim i que encara no s'ha aconseguit. Donar-ho per fet és jugar una mica en fals pel que fa a la viabilitat política de la proposta”.

Com a inconvenient tècnic, l'entrevistat creu que potser no únicament s'haurien d'avaluar els ingressos per IRPF sinó que també s'hauria de treballar en l'eliminació del frau fiscal. Segons la seva opinió, una part importat de recursos per finançar la Renda Bàsica hauria de venir del que es treu per frau fiscal.

En tot cas, segons el representant entrevistat la proposta d'implementació tindria tot el recolzament de l'organització en cas que entrés en l'agenda política.

Ca la Dona

Ca la Dona neix el juny de 1988 a Barcelona com un espai d'enriquiment col·lectiu per a totes les dones, per al debat i la reflexió conjunta. Un espai on cada grup pogués organitzar i desenvolupar les seves activitats: grups de treball, actes culturals, trobades, manifestos. La tasca que durant aquests anys s'ha realitzat a l'entitat la converteix en un punt de referència del Moviment Feminista de Catalunya.

Segons la representant de Ca la Dona entrevistada, la proposta de la Renda Bàsica va introduir-se en l'associació a través d'un grup de dones valencianes que la van proposar i van escriure un article en la revista de l'associació. Aquestes persones van ser convidades a fer una xerrada, que va crear molta expectativa, però que, per diverses circumstàncies, no va tenir gaire assistència i no es va originar un debat profund en l'associació. És a dir que, com a grup ampli, la Renda Bàsica és un tema encetat però no abordat a fons a Ca la Dona.

Tanmateix, l'entrevistada destaca que a nivell específic sí que hi ha un grup dins l'associació, el grup de *dones i treball*, que ha analitzat més a fons la idea de la Renda Bàsica. L'entrevistada expressa les raons per les quals creu que aquest debat a Ca la Dona s'ha desenvolupat més en aquest grup concret de discussió:

“Segurament, això ha succeït perquè la nostra concepció del treball lliga força amb la que, d'alguna manera, està sota la idea de la Renda Bàsica. Des d'aquest punt de vista, existeix una empatia natural amb la idea, malgrat que una Renda Bàsica no acabaria amb la divisió del treball (però això no és una crítica a la proposta). En resum, des de la nostra perspectiva la Renda Bàsica es veu en termes positius per la idea de reconèixer l'individu en tots els aspectes, treballi o no treballi”.

En relació amb la proposta de finançament i d'aplicació concreta de la Renda Bàsica a Catalunya que presentem en l'estudi, l'entrevistada va destacar molt positivament la seva concreció i el fet que el treball demostra que és econòmicament viable. Val a dir que, des de la seva perspectiva, s'hauria de treballar per augmentar una mica més la quantia ja que, en termes generals, la xifra que equival al salari mínim interprofessional és insuficient per viure. I, d'altra banda, l'aspiració, des de Ca la Dona, és que la Renda Bàsica sigui quelcom universal ja que, segons l'entrevistada, des d'una perspectiva feminista, no es pot pensar només en una aplicació per a Catalunya, sinó que en realitat s'ha d'intentar treballar en una visió més planetària. Emperò, malgrat això, la portaveu de l'entitat manifesta clarament que

“és una proposta a la qual cal donar suport perquè, entre altres coses, significa un avenç respecte del que tenim ara”.

En aquest sentit, la representant de Ca la Dona valora que aquest avenç, a més de ser material, pot significar un canvi de concepció cultural del conjunt de la societat ja que

“la Renda Bàsica posa sobre la taula la idea que cada societat s'ha d'organitzar perquè els individus puguin tenir cobertes les seves necessitats”.

Aquest, segons la seva opinió, seria el canvi social més important que comportaria l'aplicació de la Renda Bàsica.

Quan a l'entrevistada se li pregunta si pensa que l'aplicació d'una Renda Bàsica significaria un canvi molt gran per al funcionament i el treball de Ca la Dona, l'entrevistada es mostra molt cautelosa. En aquest sentit, val la pena notar que la seva argumentació va més enllà de la mateixa interrogació:

“No significaria un canvi important per a l'associació. Evidentment, el tipus de relació que tenim amb les dones més desfavorides com les dones immigrants o les dones empresonades, seria més fàcil, és clar. Però la dependència tan brutal que, per exemple, tenen moltes dones maltractades continuaria malgrat una Renda Bàsica. Això sí, els recursos ajudarien una mica a facilitar la sortida. Jo sóc molt prudent a l'hora de pensar que això significaria un gran canvi des del punt de vista de transformar la societat actual en quelcom totalment diferent. És a dir, la Renda Bàsica no acabarà amb la divisió social del treball. Però tampoc crec que sigui aquest l'objectiu d'una Renda Bàsica. La Renda Bàsica s'ha de veure com un element més dintre de tot un ventall (l'accés a l'ensenyament, a la salut, etc.). És a dir, ens queda molt per fer. La Renda Bàsica significaria avançar un mica més cap a un món més just, un punt més de justícia. Però per nosaltres continuarien havent-hi totes les coses que actualment fem per seguir treballant, hi continuaria havent violència de gènere, discriminació...”

Quant a si Ca la Dona recolzaria favorablement o no una proposta d'aplicació en els termes descrits en el nostre projecte l'entrevistada assegura que la resposta seria segur positiva. La representant de l'associació ho raona de la forma següent:

“Des del punt de vista del col·lectiu de les dones en la mesura que estem més aturades i més mal pagades, o treballem reproductivament i rebem diners per aquesta tasca, crec que és una proposta que ens beneficiaria i que, per tant, seria recolzada per Ca la Dona”.

Tot i així, la representant de l'associació afirma que hi hauria molt debat sobre els aspectes tècnics més concrets, ja que Ca la Dona és una organització plural i amb una

forta cultura de debat. És a dir, la proposta, en termes generals, es veuria amb molta afecció i, a nivells més concrets, generaria sens dubte discussió.

Els sindicats

Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC-CCOO)

Al sindicat Comissions Obreres de Catalunya, la idea de la Renda Bàsica s'introdueix en el debat amb certa força molt aviat, aproximadament, fa uns vuit o nou anys. Més tard, a mesura que el debat sobre la Renda Bàsica ha anat agafant més cos en el si de l'organització s'han fet un seguit de conferències i, fins i tot es va dedicar una jornada de debat sindical a la proposta. En aquest sentit, Joan Coscubiela, secretari general de CCOO a Catalunya, va participar en una taula rodona en el X Congrés de la BIEN celebrat el 2004 a Barcelona.

La representant de CCOO va manifestar que la posició del seu sindicat “no és favorable al 100% a l'aplicació d'una Renda Bàsica universal garantida tal i com s'ha plantejat en l'estudi”, tot i que manifesta compartir la filosofia que hi ha al darrere.

Dins del sindicat les discrepàncies entorn de la proposta apareixen a diferents nivells. D'entrada, cal destacar la importància que des del sindicat es dóna a la qüestió de la gradualitat de la implementació de la reforma i l'oposició a una aplicació directa:

“Nosaltres som més del parer que l'aplicació d'una Renda Bàsica, d'una renda de ciutadania, ha de ser una cosa que ha de seguir un procés, no fer-se de cop, sinó d'una forma gradual”.

En segon lloc, l'entrevistada considera que el sindicat està més a prop de la idea d'una renda mínima garantida condicionada quan argumenta:

“El sindicat ha elaborat una proposta de lluita contra la pobresa bastant àmplia, genèrica, no tant per garantir una renda a tota la ciutadania, pel sol fet de ser

ciudadans, sinó per garantir una renda a totes les persones que ho necessiten, ja sigui perquè no disposen de pensions públiques o perquè no disposen de rendes del treball. Això va una mica en la línia del que és una renda mínima d'inserció, que no deixa de ser una realitat fruit del consens amb els sindicats. En resum, el que proposem és garantir que tots els ciudadans, pel fet de ser-ho, tinguin un nivell de rendes, però la renda a pagar per l'Estat està condicionada al fet que no disposin d'altres rendes. Aquest és el punt de diferència”.

Un altre dels dubtes que la representant de CCOO fa palès és si la proposta afecta d'alguna forma el sistema de protecció social basat en serveis, prestacions *en espècie* o no monetàries, com ara l'educació i la sanitat. Com es recorda en el primer capítol del llibre, el supòsit que la Renda Bàsica d'alguna forma es contradiu amb l'Estat de benestar és una de les objeccions més esteses entre els detractors de la proposta. La portaveu del sindicat expressava així el seu recel:

“Aquest és un dels punts que ens fa dubtar. Pot ser perillós i, de fet, la pràctica ha portat a això. Certes prestacions econòmiques han donat l'excusa perfecta als governs per deixar de banda les prestacions de serveis, per comprar amb diners el servei que no pots o vols proporcionar. Per exemple, en els últims mesos del govern anterior, de forma electoralista, es va aplicar una política social denominada *viure en família* que es basava en una prestació per a famílies que tenien persones amb dependència a casa, que no estan ingressades en una residència. Era una manera de donar diners a la gent gran, sense haver de justificar-los de cap manera, i estalviar-se la feina de donar recursos en forma de residències, centres de dia, etc. És aquest el perill que nosaltres veiem en la Renda Bàsica. És a dir, l'Estat o el Govern autonòmic es desentén una mica de les seves obligacions pel que fa a protecció social. D'alguna forma, desmantellaríem l'Estat de benestar, i viuríem en una societat on la protecció social s'ha de comprar en el mercat amb els problemes que això suposa”.

Finalment, la representant de CCOO va acceptar i valorar positivament, això sí, que la Renda Bàsica augmentaria la capacitat de resistència dels treballadors i, per tant, augmentaria el seu poder de negociació: “les relacions laborals canviarien i aquella feblesa històrica del treballador variaria”.

Quan a l'entrevistada se li pregunta sobre si creia que aquest canvi, en principi positiu, en la correlació de forces treballador/empresari comportaria també alteracions positives en l'estructura organitzativa i el treball del seu sindicat la resposta és la següent:

“De fet, podria ser molt enriquidor. El sindicalisme ha evolucionat al llarg del temps. Els sindicats ens hem adaptat a tots els canvis estructurals tipus: Estat de benestar, globalització o precarietat del mercat laboral. Per tant segur que el nostre rol canviaria... Però, d'altra banda, pot ser que tingués més importància el tema individual que el col·lectiu. És un fet que les empreses intenten portar la negociació de les condicions de treball al terreny individual per treure força al col·lectiu i, així, crear diferències entre treballadors de 1a o 2a. Ara hi ha consens entre tots els treballadors de negociar col·lectivament, menys els que estan en la divisió d'honor, és clar. Però si el treballador té aquesta força, aquest coixí, podria ser que es decidís per la negociació a títol individual, donat que hi té més a guanyar. I això crec que seria molt negatiu”.

Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT)

El portaveu d'UGT afirma estar d'acord amb el fons de la proposta d'aplicació d'aquest estudi tot i que també hi troba certs problemes. El principal, segons ell, és que la RB es financi a partir del que es recapta de l'IRPF. Des del punt de vista d'UGT aquest import no és prou representatiu, ni de lluny, de les rendes reals que rep cadascú. L'entrevistat ho raonava així:

“Podem dir que la fiscalitat del nostre país és una fotografia mal feta de la realitat econòmica del país, sobretot, pel que fa a les classes no subjectes a rendiments del treball. Per tant, crec que si apliquem la Renda Bàsica així, l'esforç més gran de la reforma recau sobre les classes mitjanes i mitjanes altes. Personalment, estic d'acord que s'ha de carregar més sobre els que guanyen més. Però no tan sols sobre els que guanyen més treballant”.

Segons el representant d'UGT el fet que la reforma proposada carregui massa sobre les classes mitjanes assalariades pot generar molts costos d'aplicació en dos sentits, un

normatiu i un altre purament polític. D'una banda, des d'un punt de vista redistributiu l'entrevistat pensa que perquè la proposta de reforma sigui realment igualitària s'haurà de produir una certa revolució fiscal, cosa que veu molt difícil. D'altra banda, l'entrevistat considera que el fet que la proposta carregui una part molt considerable del seu cost sobre les classes mitjanes farà que la seva aplicació necessàriament comporti un debat complex i profund. I, segons la seva experiència, aquesta és una tasca molt complexa:

“A nosaltres, per exemple, ens costa molt que la gent ens entengui quan defendem coses tan bàsiques com l'assegurança d'atur, i hem de lluitar en contra de totes aquestes campanyes que han estat fent els governs reiteradament, molt especialment durant el govern del PP. Imagineu-vos en el cas de voler aplicar una Renda Bàsica que, pel que fa a cobertura i profunditat de la mesura, és quelcom molt més avançat. En aquest mateix sentit, només cal recordar el gran debat que es va haver d'obrir per tal de tirar endavant la vaga del 23 de juny i el gran esforç explicatiu que des dels sindicats vam haver de fer. Hi ha molta gent que es planteja: Si no volen treballar per què els hem de pagar?... Per tot això, jo veig una certa dificultat d'aplicació de la proposta de reforma tal i com la plantegeu, des d'un punt de vista d'educació social”.

Tanmateix, el representant d'UGT entrevistat va aclarir que, en part, aquesta feina de pedagogia és una tasca que el sindicat, com a organització i en la mesura de les seves possibilitats, pot ajudar a fer. En qualsevol cas, si aquesta proposta d'aplicació concreta entra en l'agenda política dels partits catalans i en el debat públic, la UGT hi donaria suport. Perquè tan sols obrir i aprofundir en el debat ja és quelcom positiu.

Finalment, el sindicalista també es mostra força crític amb la relació entre l'aplicació d'una Renda Bàsica i la immigració, en el sentit que aquesta podria generar, segons el seu parer, un possible *efecte crida*. En aquest sentit, pensa que s'hauria de treballar a nivell més ampli i no només en una aplicació per a Catalunya:

“En un espai obert com en el que ens trobem, potser aquest projecte d'aplicació d'una Renda Bàsica hauria de pensar-se com un projecte més ampli, potser tre-

ballar-lo a nivell de tota la Unió Europea. Per exemple, amb la legislació actual, a un ciutadà de la comunitat que vingui a viure aquí no li pots negar la Renda Bàsica. Segurament, no vindrà un alemany però sí un ciutadà polonès o romanès, que té un salari mínim de 90 € al mes. Cal pensar que per aquestes persones l'incentiu d'una Renda Bàsica pot ser molt gran. Així doncs, l'ampliació de la Unió Europea obre un nou escenari que no podem obviar, si de debò volem que la Renda Bàsica es pugui aplicar de forma eficient”.

D'altra banda, el portaveu del sindicat admet que la introducció d'una Renda Bàsica a Catalunya significaria un canvi molt significatiu en les relacions de treball de la nostra societat i, per tant, també variaria el paper que els sindicats juguen actualment. El representant d'UGT valora aquest important canvi positivament:

“Si una persona té garantit un mínim de renda per a la subsistència tindrà menys dificultats per negociar, i no haurà d'acceptar qualsevol treball. Per exemple, si estàs a l'atur i et criden per treballar en un restaurant, però et diuen que treballaràs de sol a sol i que no et pagaran per conveni col·lectiu, la Renda Bàsica t'ajudaria a ser més inconformista i dir *en aquest cas, o m'apliquen el conveni o marxo*. Per tant, per nosaltres, com a sindicat, seria positiu. Seria un gran canvi que ens facilitaria molt la feina. Una persona podria estar a l'atur precisament perquè el treball que se li ofereix és indigne. A UGT no treballem sobre la idea que el treball és un bé fantàstic ni tampoc una maledicció bíblica. La gent treballa per tenir un salari que li permeti cobrir unes necessitats. I això s'ha de fer amb un mínim de condicions”.

CONCLUSIONS

En encetar aquest darrer capítol hem detallat els objectius d'aquest estudi sobre la viabilitat política de la Renda Bàsica. Sumàriament, poden resumir-se en tres punts: (1) avaluar el grau de penetració de la Renda Bàsica en les organitzacions que componen la nostra mostra; (2) conèixer la seva opinió sobre la nostra proposta concreta de finançament, i (3) saber quin és el suport de què disposaria una reforma de l'actual

sistema de protecció social cap a un model de Renda Bàsica. Tots aquests aspectes s'han tractat amb cert detall en la secció anterior. Tanmateix, abans de cloure l'estudi es fa necessari recapitular per fer balanç del que ara sabem.

Pel que fa al grau de penetració de la Renda Bàsica en el teixit social català representat en la nostra mostra d'organitzacions, els resultats de l'estudi accentuen un patró d'heterogeneïtat. És a dir, si bé és cert que en els darrers anys alguns partits, sindicats, associacions han treballat a fons la proposta, en altres encara no s'ha iniciat un debat profund per, ni tan sols, arribar a tenir una posició respecte al tema. Tanmateix, tot indica que l'evolució del debat, especialment en el conjunt de les esquerres, ha estat molt accelerada. És molt probable que si aquest mateix estudi s'hagués fet cinc anys abans ens haguéssim trobat amb una gran llacuna. De fet, tot apunta cap a aquesta direcció, encara que, malauradament, no disposem de dades equivalents a les d'aquest treball per corroborar-ho.

No obstant això, diversos factors apunten que aquesta variació en el grau de penetració de la Renda Bàsica en les diferents organitzacions tendirà a reduir-se en els pròxims anys. D'una banda, perquè la inseguretats i les condicions més dures de treball a les quals dia a dia s'ha d'enfrontar la població treballadora catalana obligaran a les diferents organitzacions a buscar solucions i camins alternatius, si realment estan interessats a universalitzar la seguretats material dels ciutadans als quals representen. I la Renda Bàsica és, segurament, una de les propostes més serioses i ben fonamentades de totes les que avui tenim sobre la taula. D'altra banda, propostes de finançament d'una Renda Bàsica amb un nivell de concreció tan gran com la que hem presentat en el capítol anterior obliguen a aquelles formacions polítiques i associacions que encara no han aprofundit en el tema a estudiar la proposta i prendre partit en el debat.

En relació amb l'opinió de les organitzacions respecte a la proposta concreta de reforma i finançament d'una Renda Bàsica per a Catalunya cal separar els aspectes positius i negatius de les valoracions.

En general, hi ha unanimitat a l'hora de valorar l'altíssim grau de concreció de la proposta. Això és molt positiu, segons el parer de tots els entrevistats, ja que significa

un salt qualitatiu en el debat entorn de la Renda Bàsica i, per aquelles formacions que hi estan a favor, un pas més cap a la seva aplicació a Catalunya. També es dóna un cert consens transversal, on fins i tot hem d'incloure les organitzacions més conservadores de la nostra mostra, a valorar positivament el fet que la proposta significaria una millora substancial per als ciutadans més desfavorits de la nostra societat i, en general, una millor redistribució de la riquesa.

Tanmateix, molts dels representants entrevistats destaquen el perill d'aplicar la Renda Bàsica a partir de l'IRPF ja que aquest és un impost que, segons la seva opinió, carrega especialment sobre les classes mitjanes altes assalariades. Resumint la seva argumentació això podria portar problemes a tres nivells: *a)* podria fer la proposta menys redistributiva del que hauria de ser ja que els més rics poden escapar en la mesura que saben i tenen recursos per evitar, legalment, de pagar els impostos via IRPF; *b)* carregar sobre les classes mitjanes significa fer un gran esforç pedagògic sobre la proposta que pot dificultar la seva implementació, i *c)* els partits polítics poden tenir temor a la factura electoral que podria significar carregar impostos sobre les classes mitjanes i això, pot desincentivar-los a l'hora de recolzar la proposta. Finalment, un altre obstacle relacionat amb el finançament de la Renda Bàsica via IRPF, destacat per molts entrevistats, és que el supòsit que el 100% del que es recapta a Catalunya es queda aquí és, en les condicions actuals, políticament inviable.

Quant al tema de les organitzacions que, segons l'opinió dels entrevistats, recolzarien la proposta d'implementar una Renda Bàsica a Catalunya les dades ens permeten dir el següent. Tant ERC com ICV són partidaris de la Renda Bàsica i donarien suport, en termes generals, a la proposta de finançament que es presenta en aquest estudi. La posició del PSC no està tan definida. En tot cas, sembla que dins del grup socialista hi ha una certa predisposició a plantejar-se un seguit de reformes que podrien interpretar-se com una possible entrada de la Renda Bàsica "per la porta del darrere".

La proposta podria disposar d'un fort recolzament per part dels moviments socials i del diferent teixit associatiu que compona la societat civil catalana; tots els representants de les organitzacions que hem entrevistat han declarat que les seves entitats recolzarien la proposta d'aplicació d'una Renda Bàsica, tot i els diversos matisos. Pel

que fa als sindicats, també sembla haver-hi certa disposició a la defensa d'una Renda Bàsica. Tot i que, a dia d'avui, sembla que UGT podria estar més a favor d'una proposta d'implementació d'una Renda Bàsica universal i incondicional mentre que CCOO podria arribar a recolzar només una proposta d'aplicació progressiva.

En l'entrevista amb la representant de CiU aquesta va manifestar la posició ambigua de la seva organització respecte de la Renda Bàsica. Cal recordar però que en la passada legislatura, quan aquesta formació governava a Catalunya, van votar junt al Partit Popular en contra de la Proposta de llei presentada per ERC i ICV al Parlament. Tot i així, el fet que ara estiguin a l'oposició i que no s'ha produït un debat intern sobre la Renda Bàsica pot fer que es replantegi el tema en el partit. Tots els entrevistats tenen la percepció que el PP i la patronal estaran clarament en contra de la proposta.

APÈNDIX

Fitxa tècnica de les entrevistes

Organització	Càrrec de l'entrevistat/ada	Data del primer contacte	Data de l'entrevista	Lloc de l'entrevista
ERC	Diputada del Parlament de Catalunya	03/11/2004	30/11/2004	Parlament de Catalunya
ICV	Regidor de Benestar Social Ajuntament de Barcelona	05/11/2004	12/11/2004	Av. Diagonal, 233
PPC	Diputat del Parlament de Catalunya	03/11/2004		
UDC	Secretari de Política Municipal	02/12/2004		
EUiA	Diputat del Parlament de Catalunya	18/11/2004		
UGT	Secretari General d'UGT a Catalunya	13/10/2004	22/10/2004	Rambla Sta. Mònica, 10, 5a planta
Foment del Treball	Contacte directe amb l'organització	18/11/2004		
Ca la Dona	Presidenta de l'organització	10/11/2004	01/12/2004	Petit Palau de la Música
Institut de Drets Humans de Catalunya	President de l'Institut	15/10/2004	21/10/2004	Facultat de Dret, UB
AIRES	Editor de la revista de l'organització	15/10/2004	26/10/2004	c/ Ramon Trias Fargas, 10
Justícia i Pau	President de l'organització	15/10/2004	27/10/2004	c/ Ribaderia, 6, planta 10
PSC	Diputat del Parlament de Catalunya	02/12/2004	14/01/2005	Parlament de Catalunya
CCOO	Tècnica de l'àrea socioeconòmica	13/10/2004	16/11/2004	Via Laietana, 16
Caritas	Contacte directe amb l'organització	18/11/2004		
CDC	Secretaria Sectorial de Benestar i Família	02/12/2004	19/12/2004	Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat

5 Epíleg

En aquest estudi hem provat d'analitzar la proposta de la Renda Bàsica des de diferents punts de vista, tots ells enfocats cap a la formulació de propostes concretes per a Catalunya que siguin viables des d'un punt de vista financer i que tinguin un impacte distributiu progressiu. Després de justificar normativament la Renda Bàsica, i de discutir en detall els seus avantatges i la seva articulació amb l'arquitectura institucional de l'Estat de benestar, hem fet servir un programa de microsimulació aplicat a una base de dades de declarants d'IRPF a Catalunya per tal de formular i avaluar aquestes propostes.

Som del parer que els resultats que hem assolit constitueixen alhora un repte i una esperança. Un repte perquè es tracta del primer estudi d'aquestes característiques realitzat a Catalunya. Som, per tant, conscients d'algunes de les limitacions i dificultats implícites de la feina feta, i així les hem anat manifestant i discutint al llarg d'aquest text. Sens dubte, poder disposar de bones bases de dades per tota la població catalana, que incloguin dades fiscals i de renda amb suficient detall, serà fonamental per tal de fer avançar l'anàlisi. D'altra banda, refinar i construir models i programes de microsimulació cada vegada més informatius (fins i tot models que incloguin també el comportament) resultarà també necessari si volem algun dia passar de la simulació estàtica a la dinàmica, i de l'estudi de l'impacte purament distributiu al de molts altres efectes socials que una proposta com la Renda Bàsica pot tenir. És per tot això que la feina no ha fet més que començar.

Però, i també volem dir-ho ben clar, tot i ser perfectament conscients d'aquests reptes, pensem que aquest estudi que ara tanquem resulta esperançador per a totes aquelles persones que creiem en les virtuts de la Renda Bàsica com a proposta de reforma institucional i de transformació social. No sembla agosarat afirmar que els resultats assolits mostren la maduresa i coherència de la proposta dins de l'actual debat sobre la reforma dels Estats de benestar i sobre les transformacions socials necessàries per aconseguir un món millor i una distribució justa de la riquesa. Si més no, som del parer que els exercicis de simulació presentats (només un petit subconjunt dels possibles amb el programa que hem fet servir) demostren que la viabilitat econòmica de la Renda Bàsica no és ni molt menys una il·lusió, sinó tot el contrari. Hem ofert també arguments i estratègies, empíricament informades a partir d'un primer treball de camp exploratori, per tal de fer palès que també la seva viabilitat política pot esdevenir una realitat a mitjà termini. Ara bé, és evident que el fet que ens puguem encaminar en la direcció de la Renda Bàsica i de les reformes que la seva aplicació exigeix, dependrà no només dels arguments acadèmics i científics que puguin adduir-se al seu favor, sinó també, i molt, del recolzament ciutadà que la proposta pugui aconseguir i de la voluntat política dels actors socials, polítics i institucionals per portar-la a terme.

En aquest sentit, creiem que podem ser raonablement optimistes. La Renda Bàsica és una d'aquelles propostes que poden sintetitzar moltes aspiracions de canvi i de transformació que cada vegada són més patents a la nostra societat. És, alhora, una proposta modesta i orgullosa; no pretén (ni pot) solucionar-ho tot, però persegueix objectius que ningú no pot rebutjar de manera oberta, i està molt ben equipada per poder-los aconseguir eficaçment: l'eradicació de la pobresa econòmica, la garantia de l'existència material ciutadana, el reforçament de l'autonomia individual i la llibertat real, o l'augment de la igualtat en la distribució dels recursos i oportunitats que l'atzar natural i les estructures socials han repartit de forma intolerablement injusta.

Només ens queda, per tant, desitjar que el debat públic i ciutadà sobre la proposta es vegi enriquit en alguna mesura amb aquest estudi, amb noves raons i arguments afegits als que ja existien. I també, per què no, esperar que haguem contribuït amb una petita aportació a veure algun dia la Renda Bàsica convertida en realitat.

Bibliografia

ACKERMAN, Bruce; ALSTOTT, Anne (1999). *The Stakeholder Society*. New Haven, Yale University Press.

ARCARONS, Jordi; CALONGE, Samuel (2003). “El modelo SIMCAT”, ponència presentada a les I Jornadas de Microsimulación de Políticas Públicas. Universitat de Saragossa, Saragossa.

ARCARONS, Jordi; CALONGE, Samuel (2004). “El IRPF: un modelo de microsimulación para el análisis de sus reformas”, ponència presentada al XI Encuentro de Economía Pública. Barcelona, 5-6 de febrer.

ATKINSON, Anthony (1995). *Public Economics in Action. The Basic Income/Flat Tax Proposal*. Oxford, Oxford University Press.

ATKINSON, Anthony (1996). “The Case for a Participation Income”, a *Political Quarterly*, vol. 144, núm.1, p. 67-70.

ATKINSON, Anthony (2004). “How Basic Income is Moving Up the Policy Agenda: News From the Future”, a *Promoting Income Security As a Right: Europe and North America*. Guy Standing (ed.). Londres, Anthem Press.

ATKINSON, Anthony; SUTHERLAND, Holly (1989). “Analysis of a partial basic income scheme”, a *Poverty and Social Security*. Anthony Atkinson (ed.). London, Harvester Wheatsheaf.

AYALA, Luis (2000). *Las Rentas Míminas en la Reestructuración de los Estados de Bienestar*. Madrid, Consejo Económico y Social.

BERTOMEU, María Julia; DOMÈNECH, Antoni (2005). “Introducción: algunas observaciones sobre método y substancia normativa en el debate republicano”, a *Republicanism democrático*. María Julia Bertomeu, Antoni Domènech i Andrés de Francisco (comps.). Buenos Aires, Miño y Dávila.

CALERO, Jorge; BONAL, Xavier (2003). “La financiación de la educación en España”, ponència presentada a les *Jornadas sobre El Estado de Bienestar en España*. Barcelona, CUIIMPB, desembre.

CASASSAS, David; LOEWE, Germán (2002). “Renta Básica y fuerza negociadora de los trabajadores”, a *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Daniel Raventós (comp.). Barcelona, Ariel.

CASASSAS, David; RAVENTÓS, Daniel (2003). “Renta Básica y el poder de negociación de los que viven con permiso de otros”, a *Revista Internacional de Sociología*, núm. 34.

CASASSAS, David; RAVENTÓS, Daniel (2005). “Property and Republican Freedom at the Beginning of the 21st Century: Basic Income as a Right of Existence” (en premsa).

CASASSAS, David; RAVENTÓS, Daniel; WARK, Julie (2004). “Oil in Troubled Waters”, a www.onlineopinion.com.au/view.asp?article=2332.

CASTLES, M. (1995). “Welfare State Development in Southern Europe”, a *West European Politics*, vol. 18, núm. 2.

CASTLES, M.; MITCHELL, D. (1990). “Three Worlds of Welfare Capitalism or Four?”, a *Public Policy Program Discussion Papers*, núm. 21. Canberra, Australian National University.

COHEN, G.A. (2000). “Libertad y dinero”, a *Revista del Centro de Estudios Públicos*, núm. 80.

DE WISPELAERE, Jürgen; STIRTON, Lindsay (2004). “The Many Faces of Universal Basic Income”, a *The Political Quarterly*, vol. 75, núm. 3 (juliol).

DOMÈNECH, Antoni (2004). *El eclipse de la fraternidad. Una revisión republicana de la tradición socialista*. Barcelona, Crítica.

DOMÈNECH, Antoni; RAVENTÓS, Daniel (2004). “La Renta Básica de ciudadanía y las poblaciones trabajadoras del primer mundo”, a *Le Monde Diplomatique* (edició espanyola), núm. 105.

DOWDING, Keith; DE WISPELAERE, Jürgen; WHITE, Stuart (eds.) (2003). *The Ethics of Stakeholding*. Londres, Palgrave/Macmillan.

DURKHEIM, Émile (1893). *La división del trabajo social*. Madrid, Akal, 1987.

ELSTER, Jon (1988). “¿Is There (or Should There Be) a Right to Work?”, a *Democracy and the Welfare State*, Gutmann, Amy (ed.). Princeton (N.J.), Princeton University Press.

ESPING-ANDERSEN, Gosta (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge, Polity Press.

ESPING-ANDERSEN, Gosta (1999). *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford, Oxford University Press.

FERRERA, Maurizio (1996). “The «Southern Model» of Welfare in Social Europe”, a *Journal of European Social Policy*, vol. 6, núm. 1.

FIELD, Frank; PIACHAUD, David (1971). “The Poverty Trap”, a *New Statesman*, 3 de desembre.

FITZPATRICK, Tony (1999). *Freedom and Security. An Introduction to the Basic Income Debate*. Londres, MacMillan.

GILAIN, Bruno; VAN PARIJS, Philippe (1995). “L’allocation universelle: un scénario de court terme et son impact distributif”, ponència presentada al 22 *Vlaams Wetenschappelijk Economisch Congres* (Brusel·les, 20-21 d’octubre).

GOODIN, Robert (2001). “Work and Welfare: Towards a Post-productivist Welfare Regime”, a *British Journal of Political Science*, vol. 31, p. 13-39.

GOODIN, Robert; HEADEY, B.; MUFFELS, R.; DIRVEN, H.-J. (1999). *The Real Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge, Cambridge University Press.

GORZ, André (1991). *Capitalismo, socialismo, ecología*. Madrid, HOAC.

GREVE, Bert (2004). “Are the Nordic Welfare States Still Distinct?”, a *Social Policy and Administration*, vol. 38, núm. 2 (abril), p. 115-118.

GROOT, Loek; VAN DER VEEN, Robert (2000). “¿Cuán atractivo resulta el ingreso básico para los Estados de Bienestar europeos?”, a *La renta básica en la agenda: Objetivos y posibilidades del ingreso ciudadano*. Robert van der Veen, Loek Groot, Rubén Lo Vuolo. Buenos Aires, Miño y Dávila – Red Renda Bàsica, 2002.

HABERMAS, Jürgen (1992). *Facticidad y validez*. Madrid, Trotta, 1998.

HILLS, John (2000). “Taxation for the Enabling State”, a *CASE Paper* núm. 41. Londres, Centre for the Analysis of Social Exclusion, LSE.

JORDAN, Bill, [et al.] (2000). *Stumbling Towards Basic Income. The Prospects for Tax-Benefit Integration*. Londres, Citizens Income Study Centre.

KING, Gary; KEOHANE, Robert; VERBA, Sidney (1994). *Designing Social Inquiry. Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton, Princeton University Press.

KORPI, Walter (1980). “Social Policy and Distributional Conflict in the Capitalist Democracies. A Preliminary Comparative Framework”, a *West European Politics*, vol. 3, núm. 3.

KORPI, Walter (1998). “Power Resources Approach vs Action and Conflict: On Causal and Intentional Explanations in the Study of Power”, a *Power Resources Theory and the Welfare State*, J.S. O’Connor, (comp.). Toronto, University of Toronto Press.

LEIBFRIED, S. (1993). “Towards an European Welfare State”, a *New perspectives on the Welfare State in Europe*. C. Jones, (ed.), London, Routledge.

LERNER, Sally; CLARK, Charles; NEEDHAM, W. (2001). “Un modelo de Renta Básica para Canadá”, a *La Renta Básica*, Daniel Raventós (coord.). Barcelona, Ariel.

LEWIS, Jane (1992). “Gender and the Development of Welfare Regimes”, a *Journal of European Social Policy*, núms. 2-3.

MATSAGANIS, Manos; TSAKLOGLOU, Panos (2004). “Microsimulation and the analysis of poverty and inequality”, ponència presentada al Workshop sobre Microsimulació de la Fundació BBVA. Madrid, 15-16 de novembre.

MATSAGANIS, Manos [et al.] (2004). “Child Poverty and Family Assistance in Southern Europe”, ponència presentada al X Congrés de la Basic Income European Network (BIEN). Barcelona, 19-20 de setembre.

MERCADER, Magda (2000). “Viabilitat de la proposta Renda Bàsica/Impost Lineal a l’estat espanyol. Una primera avaluació econòmica a partir d’ESPASIM”, ponència presentada al I Simposi sobre Renda Bàsica. Barcelona, 8 de juny.

MERCADER, Magda (2003). “La aritmètica de una Renta Básica Parcial para España: una evaluación con Espasim”, a *Hacienda Pública Española. Las nuevas fronteras de la protección social. Eficiencia y equidad en los sistemas de garantía de rentas. Monografía 2003*. Madrid, Instituto de Estudios Fiscales.

MORENO, Luis (2000). “The Spanish Development of Southern European Welfare”, a *Survival of the European Welfare State*. S. Kuhnle, (ed.). Londres, Routledge.

NAVARRO, Vicenç (2002). *Bienestar insuficiente, democracia incompleta*. Barcelona, Anagrama.

NISSAN, David; LE GRAND, Julian (2004). “Una idea sobre el capital. Propuesta de subvención de un capital inicial para los jóvenes”, a *Papers de la Fundació Campalans*, núm. 142.

NOGUERA, José Antonio (2001a). “La Renta Básica y el principio contributivo”, a *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Daniel Raventós (ed.), Barcelona, Ariel.

NOGUERA, José Antonio (2001b). “Some Prospects for a Basic Income Scheme in Spain”, a *South European Society & Politics*, vol. 6, núm. 3 (Hivern), p. 83-102.

NOGUERA, José Antonio (2002). “¿Renta Básica o «Trabajo Básico»? Algunos argumentos desde la teoría social”, a *Sistema*, núm. 166 (gener).

NOGUERA, José Antonio (2004). “Citizens or Workers? Basic Income vs. Welfare-to-Work Policies”, a *Rutgers Journal of Law and Urban Policy*, vol. 2, núm. 1.

NOGUERA, José Antonio; RAVENTÓS, Daniel (2004). “Basic Income, Social Polarization and the Right to Work”, a *Promoting Income Security As a Right: Europe and North America*. Guy Standing (ed.), Londres, Anthem Press.

OFFE, Claus (1992). “Un diseño no productivista para las políticas sociales”, a *Contra la exclusión. La propuesta del ingreso ciudadano*. Rubén Lo Vuolo, (comp.), Buenos Aires, Miño y Dávila, 1995.

OFFE, Claus (1997). “Precariedad y mercado laboral. Un análisis a medio plazo de las respuestas políticas disponibles”, a *¿Qué crisis? Retos y transformaciones de la sociedad del trabajo*. Claus Offe, [et al.]. Donostia, Tercera Prensa-Hirugarren Prentsa.

OFFE, Claus (2004). “Wasteful Welfare Transactions: Why Basic Income Security is Fundamental”, a *Promoting Income Security As a Right: Europe and North America*. Guy Standing (ed.). Londres, Anthem Press.

OLIVER RULLÁN, Xavier; SPADARO, Amadeo (2004). “¿Renta mínima o mínimo vital? Un análisis sobre los efectos redistributivos de posibles reformas del sistema impositivo español”, ponencia presentada al *XI Encuentro de Economía Pública*. Barcelona, 5-6 de febrer.

PETTIT, Philip (1997). *Republicanism. Una teoría sobre la libertad y el gobierno*. Barcelona, Paidós.

PINILLA, Rafael; SANZO, Luis (2004). “La Renta Básica. Para una reforma del sistema fiscal y de protección social”. Working Paper 42/2004. Madrid, Fundación Alternativas. Disponible a www.fundacionalternativas.com/laboratorio.

PINILLA, Rafael (2004). *La renta básica de ciudadanía. Una propuesta clave para la renovación del estado del bienestar*. Barcelona, Icaria.

RAVENTÓS, Daniel (1999). *El derecho a la existencia*. Barcelona, Ariel.

RAVENTÓS, Daniel (2002). “La Renda Bàsica i la llibertat com a no-dominació”, a *Di-àlegs*, núm. 18.

RAVENTÓS, Daniel (comp.) (2001). *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Barcelona, Ariel.

RAWLS, John (2001). *La justicia como equidad. Una reformulación*. Barcelona, Paidós, 2002.

REID, Margaret (1934). *Economics of Household Production*. Nova York, John Wiley.

RHODES, M. (1997). *Southern European Welfare States*. Londres, Frank Cass.

SÁNCHEZ, E. (2002). “Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya l’any 2002”, a *Nota d’Economia*, 72, p. 85-114.

SANZ, F. [et al.] (2003). *Microsimulación y comportamiento económico en el análisis de reformas de imposición indirecta*. Madrid, Instituto de Estudios Fiscales.

SANZO, Luis (2001). “Líneas de actuación para el impulso de una Política de Garantía de Ingresos”, ponència presentada al I Simposi sobre Renda Bàsica. Barcelona, 8 de juny. Disponible a www.redrentabasica.org.

SARASA, Sebastián; MORENO, Luis (1995). *El Estado del Bienestar en la Europa del Sur*. Madrid, CSIC.

SCHMITTER, Philippe; BAUER, Michael (2001). “A (modest) proposal for expanding social citizenship in the European Union”, a *Journal of European Social Policy*, vol.11, núm. 1.

SEVILLA, Jordi (1999). “Sobre pobres y ricos. Una propuesta de renta fiscal universal para España”, a *Políticas sociales y estado del bienestar en España*. J. A. Garde (ed.). Madrid, Fundación Hogar del Empleado – Trotta.

STANDING, Guy (2002). *Beyond the New Paternalism. Basic Security as Equality*. Londres, Verso.

SUÁREZ, Carlos Abel (2004). Entrevista realitzada per Carlos Abel Suárez a Antoni Domènech. *El Periodista*, núm. 64. Es pot llegir a <http://www.nodo50.org/redrentabasica/textos/index.php?x=309>.

SUPLICY, Eduardo M. (2002). *Renda de Cidadania*. Sao Paulo, Fundação Perseu Abramo-Cortez.

TITMUS, Richard (1958). *Essays on the Welfare State*. Londres, Allen & Unwin.

VALLENTYNE, Peter (2003). “Self-Ownership and Equality: Brute Luck, Gifts, Universal

Dominance and Leximin”, a *Real Libertarianism Assessed. Political Theory after Van Parijs*. Andrew Reeve i Andrew Williams (ed.). Hampshire, Palgrave MacMillan.

VAN DER VEEN, Robert; GROOT, Loek (2004). “Post-Productivism and Welfare States: A Data Analysis”, ponència presentada al X Congrés de la Basic Income European Network (BIEN), Barcelona, 19-20 de setembre.

VAN PARIJS, Philippe (1994). “Más allá de la solidaridad. Los fundamentos éticos del Estado del Bienestar y de su superación”, a *Contra la exclusión. La propuesta del ingreso ciudadano*. Rubén Lo Vuolo (comp.). Buenos Aires, Miño y Dávila, 1995.

VAN PARIJS, Philippe (1995a). *Libertad real para todos. Qué puede justificar al capitalismo (si hay algo que pueda hacerlo)*. Barcelona, Paidós, 1996.

VAN PARIJS, Philippe (1995b). *Sauver la solidarité*. París, Cerf.

VAN PARIJS, Philippe (1998). *The Futurework Network. Basic Income and the Future of Work. An Internet Dialogue*. Working Paper de la Càtedra Hoover (DOCH), Universitat Catòlica de Lovaina, setembre.

VAN PARIJS, Philippe (1999). “Fairness”, a *Boston Review*, vol. 23, núm. 3 (gener).

VAN PARIJS, Philippe (2000a). “Real Freedom, the Market and the Family. A Reply”, a *Analyse und Kritik*, vol. 22, núm. 2.

VAN PARIJS, Philippe (2000b). “Basic Income: Guaranteed Minimum Income for the 21st Century?”, a *Papers de la Fundació Rafael Campalans*, núm. 121.

VAN PARIJS, Philippe (2002). “Una Renta Básica para todos”, a *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Daniel Raventós (comp.). Barcelona, Ariel.

VAN PARIJS, Philippe [et al.] (2000). “Delivering a Basic Income: a Debate on Universal Income Proposals”, a *Boston Review of Books*.

VAN PARIJS, Philippe; GENET, Michel (1992). “Eurogrant”, a *Basic Income Research Group (BIRG) Bulletin*, núm. 15 (juliol).

VAN PARIJS, Philippe; VANDERBORGHT, Yannick (2001). “From Euro-Stipendium to Euro-Dividend”, a *Journal of European Social Policy*, vol. 11, núm. 4 (novembre).

VAN PARIJS, Philippe; JACQUET, Laurence; SALINAS, Claudio (2000). “El ingreso básico y sus parientes”, a *La renta básica en la agenda: Objetivos y posibilidades del ingreso ciudadano*. Robert van der Veen; Loek Groot i Rubén Lo Vuolo (eds.). Buenos Aires, Miño y Dávila – Red Renda Bàsica, 2002.

VAN PARIJS, Philippe (2003). “Hybrid Justice, Patriotism and Democracy: a Selective Reply”, a *Real Libertarianism Assessed. Political Theory after Van Parijs*. Andrew Reeve i Andrew Williams (eds.). Hampshire, Palgrave MacMillan.

VANDERBORGHT, Yannick (2002). “Basic Income in Belgium and the Netherlands: Implementation Through the Back Door?”, ponència presentada al IX Congress of the Basic Income European Network (BIEN). Ginebra, 12-14 de setembre.

VANDERBORGHT, Yannick (2004). “Do Trade Unions Form an Obstacle to the Introduction of a Basic Income”, ponència presentada al X Congress of the *Basic Income European Network*. 19-20 de setembre, Barcelona.

WARREN, Mark E. (1999). “What is political”, a *Journal of Theoretical Politics*, 11(2), p. 207-231.

WHITE, Stuart (1997). “Liberal Equality, Exploitation, and the Case for an Unconditional Basic Income”, a *Political Studies*, núm. 45.

WHITE, Stuart (2003a). “Fair Reciprocity and Basic Income”, a *Real Libertarianism Assessed. Political Theory after Van Parijs*. Andrew Reeve, Andrew Williams (eds.). Hampshire, Palgrave MacMillan.

WHITE, Stuart (2003b). *The Civic Minimum. On the Rights and Obligations of Economic Citizenship*. Oxford, Oxford University Press.

WIDERQUIST, Karl (1998). “Reciprocity and the Guaranteed Income”, ponència presentada al VIII Congrés del BIEN.

WRIGHT, Erik Olin (comp.) (2004). *Basic Income vs. Stakeholder Grants*, número monogràfic de *Politics & Society*, vol. 32, núm. 1.

Xarxa Renda Bàsica (2000). *La Renda Bàsica*. Barcelona, Xarxa Renda Bàsica.

Índex analític

- Activació laboral 64
- Aplicació 75, 92, 155, 156, 158, 161, 162, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 178, 179, 182, 183, 188
- Associació Intersectorial de Recuperadors i Empreses Socials de Catalunya (AIRES) 170, 171, 172, 184
- Autonomia 34, 59, 63, 64, 66, 67, 78, 79, 83, 93, 94, 142, 161, 188
- Baby bond* 88
- Back door*, estratègies de 85, 200
- Barcelona 21, 25, 27, 29, 168, 169, 173, 176, 184, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201
- Basic Income Earth Network* 25,
- Basic Income European Network* 25, 26, 195, 199, 200
- Beques 83, 86, 104
- Ca la Dona 173, 174, 175, 184
- Capital bàsic 88
- Catalunya 20, 21, 28, 29, 35, 36, 59, 89, 92, 97, 99, 102, 103, 104, 111, 138, 139, 141, 151, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 187, 198
- Ciutadania 25, 26, 27, 28, 29, 45, 51, 55, 59, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 90, 92, 96, 154, 158, 169, 170, 176
- Classe treballadora 39, 44, 46
- Cobertura 54, 58, 59, 60, 68, 74, 78, 79, 81, 88, 89, 95, 179
- Comissions Obreres de Catalunya (CCOO-CONC) 176, 177, 183, 184
- Comunitats autònomes 28, 59, 91, 92, 101, 107, 161
- Continental, règim de benestar 76
- Convergència i Unió (CiU) 162, 163, 164, 166, 167, 168, 183
- Cotitzacions socials 58, 77, 82
- Crèdits fiscals 20, 69, 72, 74, 86, 90, 91, 93
- Desgravacions fiscals 73, 95
- Desigualtat 31, 36, 58, 59, 63, 71, 87, 90, 101, 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135, 147
- Disseny institucional 20, 56, 57, 71, 80, 95
- Distribució 32, 41, 58, 61, 71, 99, 100, 101, 105, 109, 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135, 137, 139, 144, 156, 157, 167, 188

Distribució primària 58, 93
Divisió sexual del treball 19, 36, 41
Dret al treball 19, 36, 44, 45, 46, 73, 74
Educació social 179
Entrevistes 21, 153, 158, 159, 171, 184
ESPASIM 100, 195
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) 28, 29, 159, 165, 182, 183, 184
Estat de benestar 19, 36, 46, 49, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 71, 75, 76, 77, 80, 81, 95, 154, 157, 159, 177, 178, 187
Estigmatització 27, 60, 68
Estils de vida 58, 62, 66, 70
Euro-dividend 91
Eurogrant 91, 200
EUROMOD 100
Euro-stipend 91
Existència material 32, 34, 63, 94, 188
Família 26, 29, 38, 42, 53, 57, 62, 63, 65, 70, 79, 109, 177, 184
Feminització 57
Finançament 20, 21, 26, 27, 29, 30, 35, 36, 37, 43, 44, 77, 82, 91, 102, 107, 108, 109, 112, 113, 116, 119, 122, 125, 128, 131, 134, 138, 141, 144, 146, 147, 153, 154, 158, 160, 162, 164, 174, 180, 181, 182
Flexibilitat laboral 59
Garantia de rendes 68, 70, 71, 72, 73, 74, 79
Generalitat de Catalunya 29, 92, 102, 139, 165, 198
Gini 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135
Govern basc 28, 29
Govern multinivell 91
Grup de vulnerabilitat 35
Igualtat 34, 58, 59, 63, 95, 188
Immigració 179
Impost negatiu sobre la renda 20, 28, 55, 73, 74, 87, 92, 144
Individualització 55, 70, 77, 79, 90
Iniciativa per Catalunya Verds (ICV) 28, 159, 163, 164, 165, 166, 168, 182, 183, 184
Inserció laboral 56, 62, 70, 71
Institut de Drets Humans de Catalunya 168, 184
Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF) 20, 55, 99, 101, 103, 105, 108, 113, 114, 116, 117, 119, 120, 122, 123, 125, 126, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 137, 145, 146, 166, 170, 173, 182, 191
Justícia distributiva 32, 56
Justícia i Pau 172, 184
Justícia intergeneracional 58
Kakwani 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135
Liberalisme 30
Llibertat 30, 31, 32, 33, 34, 35, 63, 64, 66, 79, 95, 168, 197
Llibertat real 30, 31, 32, 63, 71, 142, 188
Means-test 61, 69, 72, 77, 89
Mercat de treball 29, 42, 43, 46, 53, 55, 57, 67, 71, 72, 78, 79, 90, 95, 96

- Mínim vital 55, 72, 74, 81, 86
- Negociació política 166
- Ocupació 37, 38, 39, 45, 53, 56, 57, 62, 64, 65, 67, 68, 71, 78, 79, 84, 89, 90, 92, 93, 101, 144
- Ocupació a temps parcial 79, 90
- Ocupació, plena 53, 55, 56, 57, 58, 63, 77, 78, 93
- Organitzacions i associacions 168
- Pacte del Tinell 160, 165
- Pacte social 154, 157
- Països rics 19, 36, 44
- Parlament de Catalunya 28, 159, 165, 184
- Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) 29, 159, 160, 162, 164, 166, 182, 184
- Partit Popular (PP) 159, 162, 163, 164, 166, 179, 183
- Partits polítics 21, 28, 157, 158, 159, 164, 182
- Paternalisme 64
- Pensió bàsica 89, 93
- Pensions contributives 55, 74, 82, 89, 104
- Pensions no contributives 72, 74, 81, 104
- PIRMI 54, 60, 69, 89, 104, 162
- Pobresa 26, 27, 28, 30, 44, 53, 54, 59, 60, 61, 63, 64, 68, 69, 70, 79, 84, 94, 95, 101, 144, 154, 160, 162, 176, 188
- POLIMOD 100
- Política social 42, 43, 56, 57, 60, 66, 73, 80, 93, 156, 160, 177
- Postproductivisme 79
- Postproductivista, règim de benestar 76, 78, 94
- Precarietat laboral 52, 58, 61, 70
- Prestacions assistencials 53, 60, 61, 69, 70, 73, 86, 87, 92
- Prestacions condicionades 68, 69, 71, 74, 84, 89
- Prestacions d'atur 72, 74, 82, 101, 104
- Prestacions monetàries 51, 56, 57, 60, 78, 83, 84
- Prestacions per fills 81, 83, 104
- Prestacions socials 61, 64, 68, 70, 72, 73, 74, 79, 84, 85, 92, 100, 101, 103, 143, 144, 162
- Progressivitat 105, 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135, 138, 139, 140, 141, 142
- Propietat 31, 32, 33, 34, 43
- Proposició de llei 164, 165, 166
- Protecció social 20, 53, 55, 62, 63, 67, 70, 71, 79, 91, 103, 104, 143, 157, 177, 181
- Recursos de poder 156, 157
- Redistribució 42, 55, 58, 70, 92, 100, 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135, 142, 161, 182
- Règims de benestar 64, 75, 76
- Renda Bàsica amb límit temporal 88
- Renda Bàsica parcial 87, 91, 140, 143
- Renda Bàsica per llar 92, 112, 113, 116, 119, 122, 125, 128, 131, 134, 141, 142
- Renda de participació 20, 40, 41, 54, 74, 75, 88, 91
- Renda Mínima Garantida 25, 74, 89, 93, 176
- Rendes Mínimes d'Inserció 28, 59, 60, 61, 62, 69, 72, 73, 74, 81, 89, 104, 160
- Republicanisme 32, 33

Revolució Francesa 32, 33
Reynolds-Smolensky 110
Salari Mínim Interprofessional (SMI) 81, 89, 92, 101, 107, 111, 167, 170, 174
Sanitat 41, 46, 56, 68, 77, 83, 94, 177
Seguretat Social 66, 81, 103, 144, 166
Serveis en espècie 56, 77, 79, 83, 94
Serveis socials 39, 55, 59, 60, 61, 70, 74, 77, 83, 94, 144
Simulació 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 12, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 161, 187, 188
Sindicats 21, 28, 47, 58, 157, 158, 159, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183
Sistema fiscal 27, 44, 61, 69, 70, 74, 82, 84, 85, 89, 101, 138, 139, 197
Socialdemocràcia 64
Societat civil 156, 157, 158, 182
Suits 110, 114, 117, 120, 123, 126, 129, 132, 135
Trampa de la pobresa 95
Transició 89, 163, 164, 166, 170, 172
Treball 19, 21, 25, 26, 29, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 53, 55, 57, 66, 67, 71, 72, 73, 74, 78, 79, 81, 83, 88, 90, 91, 95, 96, 102, 138, 141, 153, 155, 156, 157, 159, 162, 163, 165, 167, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 180, 181, 184, 188
Treball remunerat 39, 53, 68, 69, 79, 88, 90, 160, 167
Unió Europea 26, 91, 100, 180
Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT) 178, 179, 180, 183, 184
Universalisme 65
Viabilitat econòmica 85, 99, 100, 102, 141, 154, 188
Viabilitat política 30, 85, 86, 95, 99, 102, 141, 142, 143, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 173, 180, 188
Welfare-to-work 66, 196
Workfare 73, 74, 75
Xarxa Renda Bàsica 25, 29, 41, 45, 165, 171, 201

En aquest estudi, promogut per la Fundació Jaume Bofill i dut a terme per un equip de professors de diverses universitats catalanes tots ells membres de l'associació Xarxa Renda Bàsica (secció oficial de la *Basic Income Earth Network*), s'analitza la proposta de la Renda Bàsica des de diferents punts de vista. Sempre, però, en la direcció de formular propostes concretes per a Catalunya que siguin viables des d'un punt de vista financer i que tinguin un impacte distributiu progressiu.

Després de justificar normativament la Renda Bàsica i de discutir amb detall els seus avantatges i la seva articulació a l'interior de l'Estat del benestar, se'n formulen i avaluen vuit propostes d'aplicació elaborades amb un programa de microsimulació que ha treballat amb una base de dades real de quasi 210.000 declarants d'IRPF a Catalunya. Cada una d'aquestes vuit simulacions també detalla l'impacte redistributiu que tindria la seva aplicació en la renda de les persones.

En definitiva, s'ha volgut donar resposta a la pregunta de qui guanya i qui perd en cada una de les simulacions plantejades. I, tot i que les possibilitats d'aplicació són, és clar, moltes més que les vuit exposades, els resultats d'aquesta anàlisi que presentem ja ens permeten ser optimistes pel que fa al futur de la Renda Bàsica.

Editorial Mediterrània

ISBN 84-8334-644-3

9 788483 346440